

**UCHWAŁA NR XIV/177/2016
RADY GMINY DOBR CZ**

z dnia 23 września 2016 r.

**w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Rewitalizacji
dla Gminy Dobrcz na lata 2016 - 2023”.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2016, poz. 446) oraz art. 14 ust. 1 Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2015 r., poz.1777) Rada Gminy Dobrcz uchwała, co następuje:

§ 1. Mając na celu realizację procesu rewitalizacji przyjmuje się do realizacji „Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016 - 2023” w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Integralną częścią „Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016 - 2023” jest załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji, w tym graficzne ujęcie granic obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego i obszaru gminy Dobrcz. Stanowi on załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 3. „Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016 - 2023” został sporządzony dla obszaru rewitalizacji. Obszar rewitalizacji stanowi część obszaru zdegradowanego wyznaczonego na drodze analizy wskaźnikowej.

§ 4. Powierzchnia obszaru rewitalizacji nie przekracza 20 % powierzchni całkowitej gminy Dobrcz. W granicach obszaru rewitalizacji zamieszkuje nie więcej niż 30 % mieszkańców gminy Dobrcz.

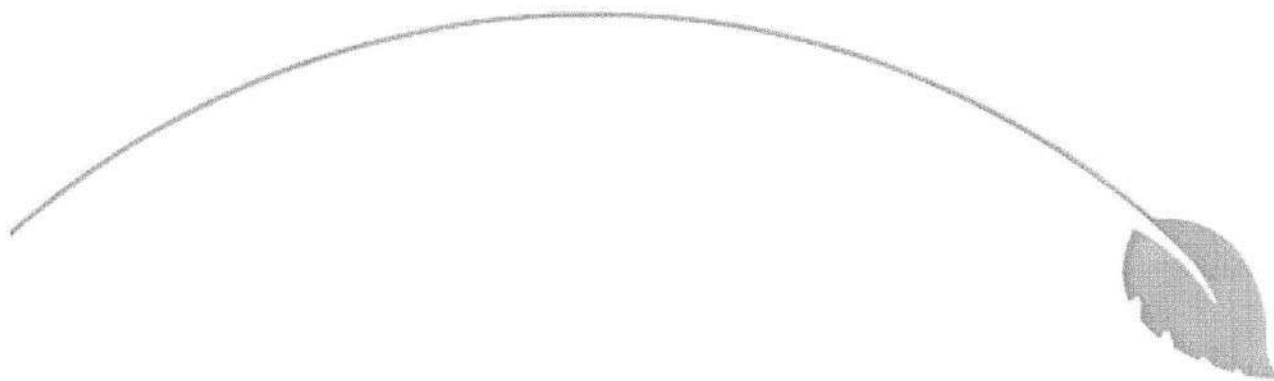
§ 5. Celem wdrożenia „Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016 - 2023” jest prowadzenie działań rewitalizacyjnych dla obszarów znajdujących się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, zaawansowanych procesów starzenia się ludności, niewystarczającej samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych, a także występowania zjawisk o charakterze środowiskowym, gospodarczym i technicznym.

§ 6. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dobrcz.

§ 7. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący:
31.09.2016
[Podpis]
[Data]

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016-2023

Wrzesień, 2016 r.

Zamawiający:

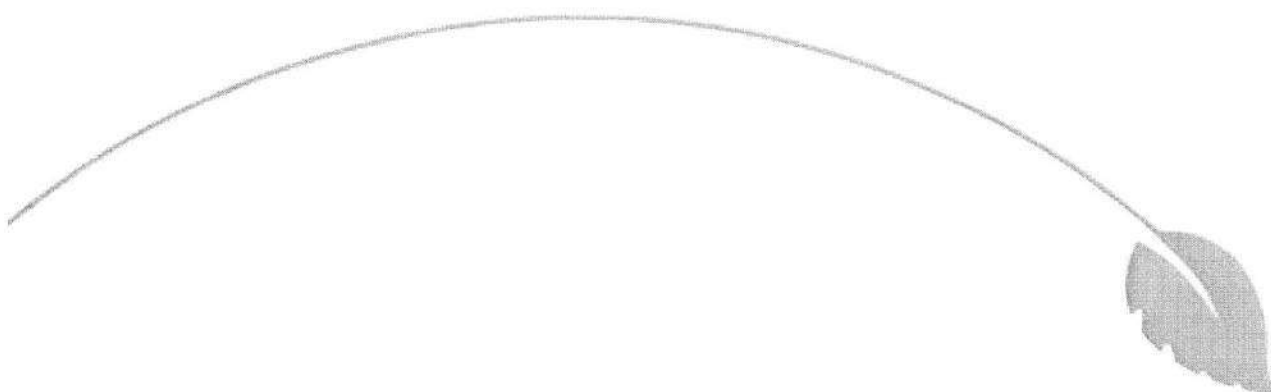
Gmina Dobrcz
Urząd Gminy Dobrcz
ul. Długa 50
86 – 022 Dobrcz

Wykonawca:

Green Key Joanna Masiota-Tomaszewska
ul. Nowy Świat 10a/15
60 - 583 Poznań
www.greenkey.pl

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016-2023

Właściciel firmy:

mgr Joanna Masiota - Tomaszewska

Autorzy opracowania:

mgr inż. Łukasz Gińko
mgr Andrzej Karkowski
mgr Wojciech Pająk
mgr Joanna Walkowiak – Kierownik Zespołu Projektowego

Wrzesień, 2016 r.

Green Key
ul. Nowy Świat 10a/15
60-583 Poznań

tel. biuro: (61) 85 37 285
tel. kom.: 602 470 730
www.greenkey.pl

NIP: 876-198-39-60
REGON: 340 487 361

WYKAZ SKRÓTÓW

AOS – Ambulatoryjna Opieka Specjalistyczna
ASDK – ambulatoryjne świadczenia diagnostyczne kosztochłonne
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS – Europejski Fundusz Społeczny
ESCO – Energy Service Company
FS – Fundusz Spójności
GPR – Gminny Program Rewitalizacji
GUS – Główny Urząd Statystyczny
IZ RPO – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym
LGD – Lokalna Grupa Działania
OZE – Odnawialne Źródła Energii
PKD 2007 – Polska Klasyfikacja Działalności 2007
RIS – Regionalna Strategia Innowacji
RPO WK-P – Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego
TEN-T – Transeuropejska Sieć Transportowa
WCAG 2.0 - Web Content Accessibility Guidelines
ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZPPR – Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

SPIS TREŚCI

I.	WSTĘP	7
1.1.	PODSTAWA PRAWNA	7
1.2.	METODA OPRACOWANIA	7
1.3.	OPIS POWIĄZAŃ GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI GMINY I DOKUMENTAMI O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	9
II.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY	10
2.1.	POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE	10
2.2.	OCHRONA ŚRODOWISKA I OCHRONA ZABYTKÓW	13
2.3.	SPOŁECZYSTWO	18
2.3.1.	Podstawowe dane demograficzne	18
2.3.2.	Struktura ekonomiczna ludności	22
2.4.	GOSPODARKA	23
2.5.	ROLNICTWO	24
2.6.	TURYSTYKA I REKREACJA	25
III.	PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI – SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA REWITALIZACJI, WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZONEJ REWITALIZACJI	25
3.1	UPROSZCZONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	26
3.1.	SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	28
3.1.1.	Podstawa prawna i wytyczne niezbędne do delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji	28
3.1.2.	Analiza wskaźnikowa – wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	30
3.2.	WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZONEJ REWITALIZACJI	40
3.3.	CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM KIERUNKI DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ELIMINACJI LUB OGRANICZENIU NEGATYWNYCH ZJAWISK	41
3.3.1.	Cele rewitalizacji i kierunki działań	41
3.3.2.	Cele rewitalizacji – wskaźniki	47
IV.	SZCZEGÓŁOWE ZAŁOŻENIA PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	49
4.1.	OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH, W SZCZEGÓLNOŚCI O CHARAKTERZE SPOŁECZNYM ORAZ GOSPODARCZYM, ŚRODOWISKOWYM, PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYM LUB TECHNICZNYM	50
4.2.	MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH	73
4.2.1.	Mechanizmy zapewniania komplementarności między poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji	73
4.2.2	Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji	75
4.3.	MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ I PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH	76
4.4.	SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI WRAZ ZE WSKAZANIEM ŚRODKÓW FINANSOWYCH ZE ŹRÓDEŁ PUBLICZNYCH I PRYWATNYCH	79
4.5.	OPIS STRUKTURY ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	82
4.6.	SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	82

4.7.	OKREŚLENIE NIEZBĘDNYCH ZMIAN W UCHWAŁACH	83
4.8.	WSKAZANIE KONIECZNOŚCI UTWORZENIA SPECJALNEJ STREFY REWITALIZACJI	83
4.9.	WSKAZANIE SPOSOBU REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI W ZAKRESIE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	84
4.9.1.	Zakres niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	84
4.9.2.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego konieczne do uchwalenia albo zmiany ...	85
4.9.3.	Wskazanie konieczności dla uchwalenia miejscowych planów rewitalizacji	85
V.	PODSUMOWANIE	86
VI.	POSTANOWIENIA KOŃCOWE	86
	SPIS TABEL	87
	SPIS RYCIN	88
	WYKORZYSTANE MATERIAŁY I OPRACOWANIA	89

I. WSTĘP

1.1. PODSTAWA PRAWNA

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 poz. 1777), określiła zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji. Samorządy otrzymały podstawę prawną do podjęcia kompleksowych działań służących rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy, stanowią jej zadania własne wobec czego gmina Dobrcz przystąpiła do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz. W celu opracowania diagnoz służących: wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, sporządzeniu albo zmianie gminnego programu rewitalizacji oraz ocenie aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz Wójt Gminy zobowiązany jest przeprowadzić analizy, w których wykorzystuje obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.

Projekt Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz został sporządzony zgodnie z przepisami zawartymi w Ustawie z dnia 9 października 2015 o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 poz. 1777). Jest zgodny również z "Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 - 2020" Ministerstwa Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r. (MR/H 2014-2020/20(2)08/2016), co stanowi podstawę ubiegania się o dofinansowanie dla przedsięwzięć rewitalizacyjnych opisanych w tym dokumencie. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji został wyznaczony w nawiązaniu do „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” (ZPPR). Projekt ZPPR w zakresie rewitalizacji stanowi zestaw informacji i reguł na potrzeby opracowywania programów rewitalizacji, mających wesprzeć gminy województwa kujawsko-pomorskiego w przygotowaniu wysokiej jakości programów rewitalizacji. Mają one prowadzić do faktycznej odnowy społecznej i przestrzennej obszarów problemowych, w sytuacji, gdy jednym z źródeł finansowania jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020.

1.2. METODA OPRACOWANIA

Na podstawie przeprowadzonych analiz Wójt sporządza diagnozę, która jest podstawą do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk: społecznych i co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk o charakterze: gospodarczym, środowiskowym, funkcjonalno-przestrzennym lub technicznym. Obszar zdegradowany może zostać podzielony na podobszary, w tym takie nieposiadające wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów

występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. Obszar rewitalizacji natomiast stanowi całość lub część obszaru zdegradowanego cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na których gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Szczegółowy opis cech i delimitacji¹ obszaru zdegradowanego i rewitalizacji został zamieszczony w podrozdziale 3.1 Szczegółowy diagnoza obszaru rewitalizacji. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji został podjęty Uchwałą nr XI/142/2016 Rady Gminy Dobrcz z dnia 26 kwietnia 2016 r.

Dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji Wójt sporządza Gminny Program Rewitalizacji (GPR), w którym w szczególności zawiera:

- szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji obejmującą analizę negatywnych zjawisk oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru,
- opis powiązań GPR z dokumentami strategicznymi gminy w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych,
- opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji,
- cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk,
- opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym, w tym:
 - listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wraz z ich opisami zawierającymi w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia,
 - charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- szacunkowe ramy finansowania GPR wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych,
- opis struktury zarządzania realizacją GPR, wskazanie kosztów tego zarządzania wraz z ramowym harmonogramem realizacji programu,
- system monitorowania i oceny GPR,
- określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322),
- określenie niezbędnych zmian w uchwale o zasadach wyznaczania składu Komitetu Rewitalizacji,
- wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania,
- wskazanie sposobu realizacji GPR w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym:
 - wskazanie zakresu niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
 - wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany,

¹ Delimitacja – wyznaczenie granic, np. obszarów

- w przypadku wskazania konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – wskazanie granic obszarów, dla których plan ten będzie procedowany łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie ustaleń tego planu;
- załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji sporządzony na mapie w skali co najmniej 1:5 000 opracowanej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne.

1.3. OPIS POWIĄZAŃ GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI GMINY I DOKUMENTAMI O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz jest powiązany z różnymi dokumentami strategicznymi gminy i dokumentami strategicznymi o znaczeniu ponadlokalnym. Założenia zawarte w Programie są zbieżne co do celów rewitalizacji i wizji obszaru po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych. Gminne dokumenty strategiczne powiązane z Programem Rewitalizacji to: Strategia Rozwoju Gminy Dobrcz na lata 2014-2025 z dnia 5 lutego 2015 r. (Załącznik do Uchwały nr III/25/2015) i Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrcz z dnia 30 czerwca 2006 r. (Uchwała nr XXVIII/322/2006).

Wizja i cele GPR są zgodne z założeniami **Strategii Rozwoju Gminy Dobrcz na lata 2014-2025** i wpisują się zarówno w misję, priorytety, jak i główne cele przedstawione w Strategii. Program skupia się głównie na eliminacji w pierwszej kolejności negatywnych zjawisk społecznych, które są tożsame z **Przedsięwzięciem 3: Rozwinięte Społeczeństwo** i **Celem 3: Poprawą jakości życia mieszkańców wsi**. Proponowane projekty rewitalizacyjne ze sfery społecznej wpisują się w potrzeby i działania wyznaczone w Strategii. Dodatkowo zdiagnozowano występowanie negatywnego zjawiska technicznego, które wynika z degradacji i nieefektywnego stosowania rozwiązań technicznych z zakresu energooszczędności i ochrony środowiska. Propozycje projektów z zakresu przeciwdziałania dalszej degradacji pod względem technicznym wpisują się w założenia pozostałych przedsięwzięć i celów Strategii. Projekty rewitalizacyjne z przedsięwzięcia drugiego odpowiadają tematycznie celom i proponowanym działaniom przedstawionym w Strategii.

Wizja obszaru po przeprowadzonej rewitalizacji, a także cele i kierunki działań wpisują się w założenia polityki przestrzennej zawartej w **Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrcz**. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji odnoszą się do kierunków rozwoju konkretnych stref – wydzielonych obszarów funkcjonalnych. Eliminacja negatywnych zjawisk społecznych i technicznych przedstawionych w diagnozie została wpisana w przewidziane przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które są również wyrazem polityki przestrzennej gminy zawartej w Studium.

GPR jest również zbieżny z założeniami innych dokumentów strategicznych o znaczeniu ponadlokalnym. **Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bydgoskiego**

na lata 2008-2015 wpisuje się w cele programu rewitalizacji. Głównym celem Strategii jest zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy powiatu bydgoskiego, a co za tym idzie gminy Dobrcz. Cele szczegółowe Strategii które są tożsame z celami głównymi programu rewitalizacji, a są to: *ograniczone bezrobocie i patologie społeczne, zachowany ład przestrzenny powiatu, a także: czyste gospodarczo wykorzystane środowisko, rozwój przedsiębiorczości z poszanowaniem walorów środowiska, skuteczne i profesjonalne zarządzanie rozwojem społeczno-gospodarczym*. Wymienione cele rozwoju odpowiadają proponowanym działaniom rewitalizacyjnym przedstawionym w projektach.

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 zakłada 4 priorytety rozwoju województwa wynikające z misji rozwoju (Kujawsko-Pomorskie – człowiek, rodzina, społeczeństwo), i są to: konkurencyjna gospodarka, modernizacja przestrzeni wsi i miast, silna metropolia, nowoczesne społeczeństwo. Priorytety korespondują z danymi celami i kierunkami działań wyznaczonymi w programie rewitalizacji. Wszystkie priorytety prowadzą do osiągnięcia wysokiego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego opisanego w wizji stanu obszaru po przeprowadzonej rewitalizacji.

Obowiązujący **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego** przedstawia następujący cel główny: zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakości życia mieszkańców. Pozostałe cele szczegółowe wynikające z celu głównego wpisują się w założenia programu rewitalizacji, których wyrazem są projekty rewitalizacyjne. Rozwój pod względem planistycznym województwa kujawsko-pomorskiego jest wyrażony w działaniach rewitalizacyjnych z przedsięwzięcia drugiego, głównie o znaczeniu infrastrukturalnym i funkcjonalno-przestrzennym.

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

W niniejszym rozdziale dokonano ogólnej charakterystyki gminy Dobrcz biorąc pod uwagę położenie analizowanej jednostki pod względem geograficznym i administracyjnym; aspekty społeczne wyrażone poprzez podstawowe dane i wskaźniki demograficzne, a także charakterystykę gospodarki, rolnictwa i turystyki oraz rekreacji.

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE

Gmina Dobrcz jest gminą wiejską położoną w centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie bydgoskim, w kierunku północnym od Bydgoszczy. Gmina zajmuje obszar o powierzchni 130 km². Sieć osadnicza składa się z 32 miejscowości, w tym z 21 sołectw.

Ryc. 1. Położenie gminy Dobrcz na tle gmin powiatu bydgoskiego

Źródło: www.dobrcz.info.pl

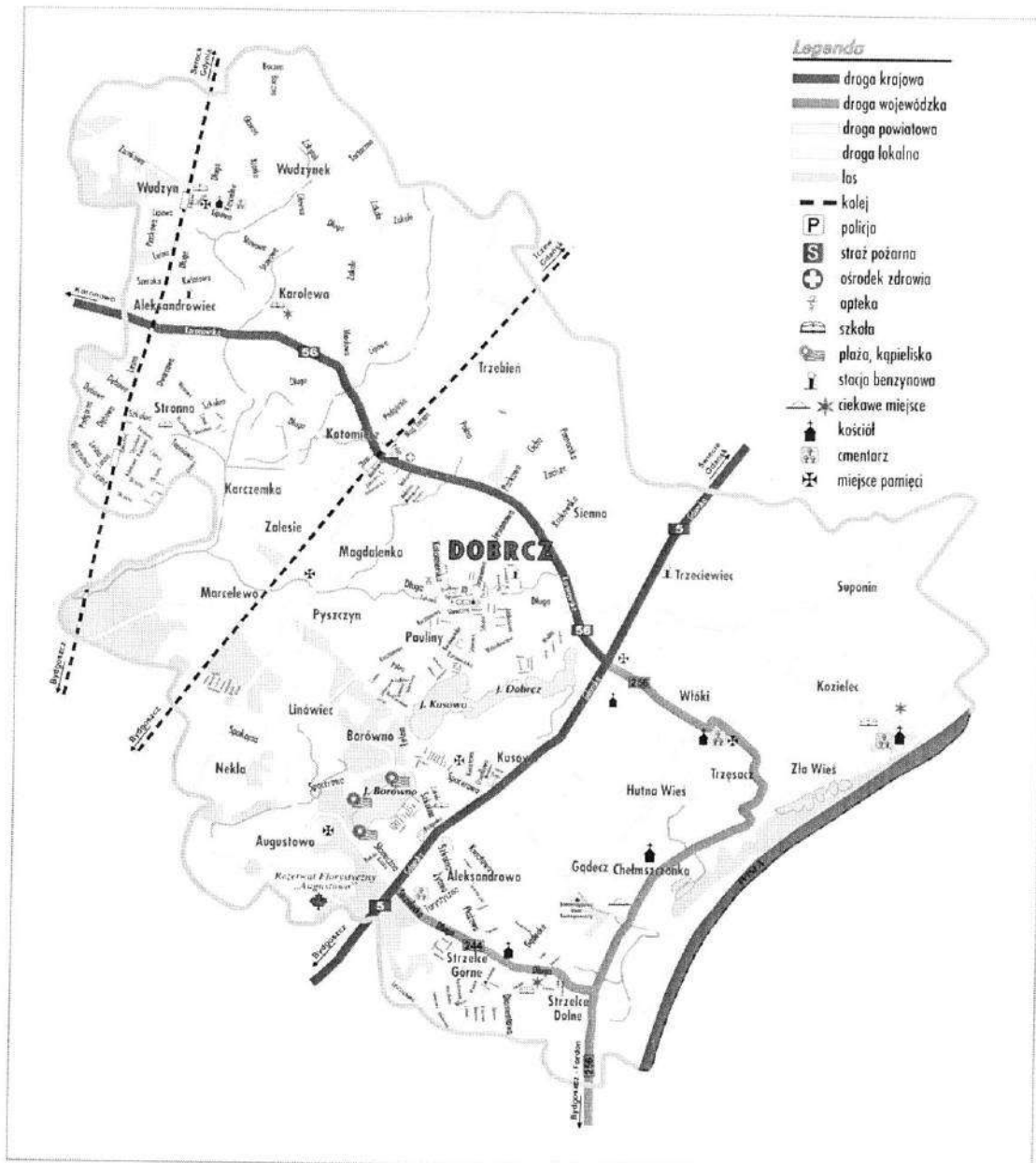
Gmina Dobrcz jest dobrze położona pod względem komunikacyjnym, ze względu na obecność dróg krajowych i wojewódzkich oraz linii kolejowych. Przez teren gminy przebiegają następujące linie kolejowe:

- nr 201 (przebiega przez miejscowości Stronno i Wudzyn), która jest częścią Magistrali Węglowej łączącej Śląsk z Trójmiastem. Obsługuje pociągi towarowe,
- nr 131 (stacja kolejowa Kotomierz), która łączy Śląsk z Trójmiastem i jest częścią Magistrali Węglowej. Obsługuje pociągi towarowe i osobowe.

Sieć drogową na obszarze gminy tworzą drogi publiczne tj.:

- drogi krajowe nr 5 i 56,
- drogi wojewódzkie nr 244 i 256,
- drogi powiatowe, będące w zarządzie Powiatu Bydgoskiego,
- drogi gminne, którymi zarządza Wójt gminy Dobrcz.

Większość dróg jest utwardzona, głównie o nawierzchni asfaltowej.

Ryc. 2. Miejscowości gminy Dobrcz z uwzględnieniem sieci komunikacyjnej

Źródło: www.dobrcz.info.pl

Użytkowanie terenu wskazuje na to, że gmina Dobrcz jest gminą wiejską o charakterze rolniczym. Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni opisywanego obszaru wynosi 82,45 %. Udział gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych razem to 7,6 %.

Tabela 1. Użytkowanie gruntów na terenie gminy Dobrcz

Forma użytkowania	Powierzchnia (ha)	Udział %
powierzchnia ogółem	13 007	100,00
powierzchnia lądowa	12 648	97,24
użytki rolne razem	10 724	82,45
użytki rolne - grunty orne	9 422	72,44
użytki rolne - sady	262	2,01

Forma użytkowania	Powierzchnia (ha)	Udział %
użytki rolne - łąki trwałe	539	4,14
użytki rolne - pastwiska trwałe	194	1,49
użytki rolne - grunty rolne zabudowane	251	1,93
użytki rolne - grunty pod rowami	56	0,43
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem	990	7,61
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - lasy	857	6,59
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - grunty zadrzewione i zakrzewione	133	1,02
grunty pod wodami razem	359	2,76
grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	216	1,66
grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	143	1,10
grunty zabudowane i zurbanizowane razem	598	4,60
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny mieszkaniowe	176	1,35
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny przemysłowe	4	0,03
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny inne zabudowane	21	0,16
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny zurbanizowane niezabudowane	7	0,05
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny rekreacji i wypoczynku	18	0,14
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny komunikacyjne – drogi	319	2,45
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny komunikacyjne – kolejowe	51	0,39
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny komunikacyjne – inne	2	0,02
użytki ekologiczne	21	0,16
nieużytki	315	2,42

Źródło: GUS, dane za rok 2014

2.2. OCHRONA ŚRODOWISKA I OCHRONA ZABYTKÓW

Środowisko

Gmina Dobrcz jest położona w południowej części Wysoczyzny Świeckiej. Od zachodu przylega do regionu Doliny Brdy. Na wschodzie w granicach gminy znajduje się fragment doliny Wisły. Największą powierzchnię na terenie gminy zajmują krajobrazy glacialne powstałe w skutek akumulacji materiału lodowcowego w czasie powolnego topnienia. Na opisanym obszarze występuje morena płaska o deniwelacjach do 4 – 5 m, jak i wysoczyzna falista o deniwelacji przeciętnie 6 – 8 m.

Gmina znajduje się na obszarze o wysokich walorach środowiska naturalnego, dlatego zastosowano różne, prawne formy ochrony przyrody. Według danych GUS za rok 2014, na terenie gminy Dobrcz znajduje się łącznie 2 279,86 ha obszarów prawnie

chronionych, tj.: rezerwat przyrody, park krajobrazowy, użytki ekologiczne, obszary Natura 2000, a także 24 pomniki przyrody.

W gminie znajdują się dwa obszary Natura 2000:

- **Solecka Dolina Wisły (PLH040003)** – jest to specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) o łącznej powierzchni 7 030,1 ha. Obszar obejmuje odcinek Doliny Dolnej Wisły o długości 49 km wraz z terenami zalewowymi. Ostoja obejmuje terasę zalewową, której granicę częściowo wyznacza wał przeciwpowodziowy usypany w XIX wieku, a częściowo skarpa Doliny Wisły. Wisła ma w tym miejscu charakter nieuregulowanej rzeki o dobrze zachowanych naturalnych cechach. W sumie na tym obszarze wyróżniono 9 rodzajów siedlisk cennych dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy, które łącznie zajmują ponad 5% obszaru. Występuje tu 48 gatunki zwierząt ważnych dla UE, z czego 36 gatunków to ptaki. Obszar jest fragmentem ostoi ptasiej o dużym znaczeniu dla ptaków lęgowych i migrujących, szczególnie związanych z dolinami dużych, nieuregulowanych rzek;
- **Dolina Dolnej Wisły (PLB040003)** – jest to obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) o łącznej powierzchni 33 559 ha. Obszar obejmuje prawie naturalną dolinę Dolnej Wisły bez odcinka ujściowego - na odcinku pomiędzy Włocławkiem a Przegaliną. Rzeka płynie w naturalnym korycie prawie na całym odcinku, z namuliskami, łachami piaszczystymi i wysepkami, w dolinie zachowane są starorzecza i niewielkie torfowiska niskie; brzegi pokryte są mozaiką zarośli wierzbowych i lasów lęgowych, a także pól uprawnych i pastwisk. Miejscami dolinę Wisły ograniczają wysokie skarpy, na których utrzymują się murawy kserotermiczne i grądy zboczowe. Występują tu co najmniej 44 gatunki ptaków wymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej.

Na obszarze gminy znajduje się zespół parków krajobrazowych:

- **Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego (Zarządzenie nr 349/2005 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego)** – w jego skład wchodzi: Chełmiński Park Krajobrazowy obejmujący obszar 22 336 ha, oraz Nadwiślański Park Krajobrazowy obejmujący obszar 33 306,5 ha. Zespół parków utworzono w celu ochrony oraz zachowania walorów przyrodniczych, historycznych i kulturowych regionu Doliny Dolnej Wisły.

Rezerwat przyrody ustanowiony na terenie gminy:

- Rezerwat przyrody Augustowo – rezerwat leśno-florystyczny, którego przedmiotem ochrony są lasy porastające tereny podmokłe: ols porzeczkowy i ols torfowcowy o strukturze kępkowej. Powierzchnia rezerwatu wynosi: 6,7 ha.

Od wschodu gmina graniczy z Doliną Dolnej Wisły. Rzeka Wisła stwarza wysokie zagrożenie powodzią, której zasięgi zostały wyznaczone na opracowanych przez RZGW mapach zagrożenia powodziowego. Na obszarze gminy Dobrcz występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, których prawdopodobieństwo wystąpienia jest średnie i wynosi raz na 100 lat oraz na których prawdopodobieństwo wystąpienia jest wysokie i wynosi raz na 10 lat. Na obszarach tych obowiązują ograniczenia wynikające z przepisów

szczególnych. Miejscowości należące do obszaru zdegradowanego i obszar rewitalizacji nie leżą na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią i nie dotyczą ich ograniczenia związane z planowanymi działaniami rewitalizacyjnymi.

Ochrona zabytków

Poza formami ochrony przyrody, prawnie chronione są również liczne obiekty zabytkowe, w szczególności zabudowa rezydencjonalna, w której skład wchodzi zespoły dworsko-parkowe i folwarczne, a także liczne zabytkowe budynki mieszkalne, np. Poniatówki. Na terenie gminy Dobrcz znajduje się 161 obiektów zabytkowych ujętych w wojewódzkim rejestrze zabytków (18) i gminnej ewidencji zabytków: Wykaz zabytków nieruchomych w gminie Dobrcz przedstawia się następująco:

Tabela 2. Wykaz zabytków w gminie Dobrcz

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres
1	Aleksandrowiec	zespół leśniczówki – budynek mieszkalny	2
2	Aleksandrowiec	zespół leśniczówki – budynek gospodarczy	2
3	Augustowo	pozostałości zespołu dworskiego – spichlerz	
4	Augustowo	pozostałości zespołu dworskiego – park	
5	Borówno	budynek mieszkalny	ul. Gdańska 4
6	Borówno	budynek gospodarczy	ul. Gdańska 4
7	Borówno	budynek mieszkalny	ul. Kwiatowa 10
8	Borówno	cmentarz ewangelicki	ul. Topolowa
9	Borówno	cmentarz ofiar terroru hitlerowskiego z okresu wojny 1939 - 1945	ul. Leśna
10	Chełmszczonek	dwór, ob. klasztor misjonarzy Ducha Św.	2
11	Dobrcz	kościół p.w. św. Wawrzyńca	ul. Długa
12	Dobrcz	ogrodzenie kościoła p.w. św. Wawrzyńca	ul. Długa
13	Dobrcz	budynek mieszkalny – plebania	ul. Długa 40
14	Dobrcz	budynek mieszkalny, ob. sklep spożywczy	ul. Długa 23
15	Dobrcz	budynek mieszkalny i przedszkole	ul. Długa 33
16	Dobrcz	cmentarz parafialny rzymsko - katolicki	ul. Długa
17	Dobrcz	cmentarz przykościelny rzymsko - katolicki	ul. Długa
18	Gądecz	kapliczka	przy 13
19	Gądecz	zespół dworski - rządcówka	
20	Kotomierz	zespół pałacowy – ogrodzenie	
21	Kotomierz	zespół pałacowy – stajnia, ob. obora	
22	Kotomierz	zespół pałacowy – owczarnia, ob. jałownik	
23	Kotomierz	zespół pałacowy – stodoła, ob. garaż	
24	Kotomierz	zespół pałacowy – stodoła, ob. magazyn	
25	Kotomierz	zespół pałacowy – lamus	
26	Kotomierz	szkoła ob. budynek mieszkalny	ul. Koronowska 8
27	Kotomierz	szkoła ob. budynek mieszkalny	ul. Kościelna 10
28	Kotomierz	budynek gospodarczy	ul. Kościelna 10
29	Kotomierz	dworzec kolejowy	ul. Długa 3
30	Kotomierz	budynek gospodarczy	ul. Długa 3
31	Kotomierz	dawny szalet	ul. Długa 3
32	Kotomierz	budynek mieszkalny	ul. Długa 4
33	Kotomierz	budynek mieszkalny	ul. Długa 5
34	Kotomierz	budynek mieszkalny	ul. Długa 8
35	Kotomierz	budynek mieszkalny	ul. Długa 6
36	Kotomierz	budynek mieszkalny	ul. Długa 12

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres
37	Kotomierz	cmentarz ewangelicki	przy ul. Podgórna 2
38	Kotomierz	cmentarz ewangelicki	
39	Kozielec	cmentarz ewangelicki	
40	Kozielec	cmentarz ewangelicki	
41	Kozielec	szkoła, ob. budynek mieszkalny i sklep spożywczy	25
42	Kusowo	cmentarz pocholeryczny	
43	Kusowo	pozostałości zespołu dworskiego – chlew, ob. magazyn	
44	Kusowo	pozostałości zespołu dworskiego – stodoła, ob. magazyn nawozów	
45	Kusowo	pozostałości zespołu dworskiego – park	
46	Pauliny	cmentarz ewangelicki	
47	Pauliny	zespół dworski – obora	
48	Pauliny	zespół dworski – stodoła	
49	Pyszczyn	dwór	17
50	Pyszczyn	park dworski	
51	Pyszczyn	cmentarz ewangelicki	
52	Sienno	pozostałości zespołu dworskiego – stajnia, ob. chlew	
53	Sienno	pozostałości zespołu dworskiego – kurnik i magazyn nasion, ob. kurnik	
54	Sienno	pozostałości zespołu dworskiego – spichlerz	
55	Sienno	pozostałości zespołu dworskiego – wozownia, ob. garaże i magazyn	
56	Sienno	pozostałości zespołu dworskiego – park	
57	Sienno	budynek mieszkalny – chata drewniana	ul. Parkowa 1
58	Sienno	budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalny świetlica	ul. Jesionowa 13
59	Sienno	cmentarz ewangelicki	
60	Stronno	szkoła	ul. Szkolna 26
61	Stronno	dworzec z częścią mieszkalną	ul. Dworcowa 3
62	Stronno	budynek mieszkalny	ul. Dworcowa 1
63	Stronno	budynek mieszkalny – chata drewniana	ul. Dębowa 2
64	Stronno	budynek gospodarczy	ul. Dębowa 2
65	Stronno	cmentarz ewangelicki	przy ul. Dębowa 2
66	Strzelce Dolne	cmentarz ewangelicki	
67	Strzelce Dolne	cmentarz ewangelicki	
68	Strzelce Dolne	zagroda nr 7 - dom	40 (d.7)
69	Strzelce Dolne	zagroda nr 7 - obora	40 (d.7)
70	Strzelce Dolne	dom	44 (d.5)
71	Strzelce Dolne	dom	36 (d.31)
72	Strzelce Dolne	młyn, ob. budynek gospodarczy	przy 37
73	Strzelce Górne	cmentarz ewangelicki	
74	Strzelce Górne	zespół dworski – dwór	6
75	Strzelce Górne	zespół dworski – park	
76	Suponin	szkoła, ob. dom mieszkalny	1
77	Trzebień	szkoła, ob. świetlica i budynek mieszkalny	40
78	Trzebień	budynek gospodarczy	40
79	Trzebień	budynek mieszkalny	39
80	Trzebień	budynek mieszkalny drewniany - poniatówka	48
81	Trzebień	budynek mieszkalny drewniany - poniatówka	50

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres
82	Trzebień	budynek mieszkalny drewniany - poniatówka	52
83	Trzebień	zespół pałacowy - obora	
84	Trzeciewiec	szkoła, ob. budynek mieszkalny	64
85	Trzeciewiec	dom	23 (d.7)
86	Trzeciewiec	zagroda nr 41 - dom	41
87	Trzeciewiec	zagroda nr 41 - obora	41
88	Trzeciewiec	budynek mieszkalny drewniany	48
89	Trzeciewiec	budynek mieszkalny	69
90	Trzeciewiec	budynek gospodarczy	69
91	Trzeciewiec	młyn	15
92	Trzeciewiec	cmentarz ewangelicki	przy 67
93	Trzęsacz	cmentarz ewangelicki	przy 33
94	Włóki	kościół ewangelicki, ob. kościół filialny rzymsko – katolicki p.w. MB Królowej Polski	
95	Włóki	pastorówka, ob. budynek mieszkalny	44
96	Włóki	szkoła	23
97	Włóki	dom	26 (d.30)
98	Włóki	cmentarz ewangelicki	przy 16
99	Włóki	cmentarz polskich żołnierzy 1939 – 1945	
100	Włóki	cmentarz przykościelny rzymsko – katolicki	
101	Wudzyn	kościół p.w. św. Barbary	ul. Kościelna 2
102	Wudzyn	kapliczka	
103	Wudzyn	szkoła, ob. dom mieszkalny	ul. Długa 35
104	Wudzyn	budynek mieszkalny	ul. Lipowa 22
105	Wudzyn	budynek mieszkalny – chata drewniana	ul. Lipowa 18
106	Wudzyn	budynek mieszkalny	ul. Leśna 1
107	Wudzyn	budynek mieszkalny	ul. Długa 2
108	Wudzyn	budynek gospodarczy	ul. Długa 2
109	Wudzyn	budynek mieszkalny	ul. Lipowa 6
110	Wudzyn	budynek gospodarczy	ul. Lipowa 6
111	Wudzyn	budynek mieszkalny – chata drewniana	ul. Długa 14
112	Wudzyn	budynek mieszkalny – chata drewniana	ul. Długa 33
113	Wudzyn	budynek mieszkalny – chata drewniana	ul. Lipowa 1
114	Wudzyn	cmentarz przykościelny rzymsko – katolicki	
115	Wudzyn	cmentarz wojenny	
116	Wudzyn	cmentarz ewangelicki	
117	Wudzyn	cmentarz parafialny rzymsko – katolicki	
118	Wudzynek	budynek mieszkalny	ul. Główna 12
119	Wudzynek	budynek mieszkalny	ul. Główna 6
120	Wudzynek	budynek mieszkalny	ul. Główna 5
121	Wudzynek	budynek mieszkalny	ul. Główna 9
122	Wudzynek	cmentarz ewangelicki	
123	Zalesie	cmentarz ewangelicki	
124	Zła Wieś	cmentarz ewangelicki	
125	Gądecz	założenie dworsko – parkowe – dwór	33
126	Gądecz	założenie dworsko – parkowe – park	
127	Karolewo	pozostałości założenia dworsko – parkowego – oficyna dworska, ob. muzeum	8
128	Karolewo	pozostałości założenia dworsko – parkowego – park	
129	Kotomierz	założenie dworsko – parkowe – dwór	15

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres
130	Kotomierz	założenie dworsko – parkowe – park	
131	Kozielec	kościół filialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP	
132	Pauliny	założenie dworsko – parkowe – dwór	7
133	Pauliny	założenie dworsko – parkowe – park	
134	Pauliny	założenie dworsko – parkowe – mur kamienno-ceglany	
135	Trzebień	założenie dworsko – parkowe – dwór	42
136	Trzebień	założenie dworsko – parkowe – park	
137	Trzęsacz	założenie dworsko – parkowe – dwór	25
138	Trzęsacz	założenie dworsko – parkowe – park	
139	Trzęsacz	założenie dworsko – parkowe – obora, ob. magazyn	
140	Trzęsacz	założenie dworsko – parkowe – obora, ob. magazyn	
141	Trzęsacz	założenie dworsko – parkowe – spichlerz, ob. magazyn	
142	Wióki	kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny	
143	Aleksandrowiec	zespół leśniczówki – budynek gospodarczy	2
144	Augustowo	kapliczka Jezusa Chrystusa	
145	Borówno	Kapliczka NMP	
146	Dobrcz	kapliczka Najświętszego Serca Jezusa Chrystusa	
147	Pauliny	budynek mieszkalno - gospodarczy	7
148	Stronno	budynek gospodarczy	ul. Dworcowa 1
149	Stronno	budynek mieszkalny	ul. Dworcowa 46
150	Stronno	kapliczka Najświętszego Serca Jezusa Chrystusa	
151	Stronno	budynek mieszkalny – chata drewniana	ul. Szkolna 3
152	Strzelce Dolne	budynek mieszkalny	14
153	Strzelce Dolne	kapliczka NMP	
154	Trzebień	kapliczka NMP z dzieciątkiem	49
155	Trzebień	cmentarz ewangelicki	
156	Wudzyn	budynek mieszkalny – chata drewniana	ul. Długa 37
157	Wudzyn	budynek gospodarczy	ul. Długa 37
158	Wudzyn	kapliczka św. Jana	
159	Wudzyn	kapliczka św. Antoniego	
160	Wudzynek	kapliczka Najświętszego Serca Jezusa Chrystusa	
161	Wudzynek	budynek gospodarczy	ul. Główna 6

Źródło: Gminna ewidencja zabytków

2.3. SPOŁECZŃSTWO

2.3.1. Podstawowe dane demograficzne

Liczba ludności zamieszkująca Gminę wynosiła na koniec roku 2015, 11 000 osób (dane Urzędu Gminy). Przyrost naturalny na terenie gminy Dobrcz wynosi 3,5 osoby na 1 000 ludności. Wartość ta dla powiatu bydgoskiego wynosi 2,3 osoby na 1 000 ludności, natomiast dla całego województwa kujawsko – pomorskiego jest ujemny i wynosi -1,2 osoby

na 1 000 ludności. Saldo migracji wewnętrznych jest dodatnie i w 2014 roku wyniosło 173 osoby i wykazuje tendencję rosnącą, podobnie jak w innych gminach powiatu bydgoskiego. Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się widoczną, rosnącą tendencję w zmianach liczby ludności gminy Dobrcz. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na przestrzeni lat 2005-2014 liczba faktycznych mieszkańców gminy Dobrcz wzrosła o 1 848 osób, tj. około 20 %. Wskaźnik zaludnienia w granicach administracyjnych analizowanej jednostki wynosi 85 osób/km² i jest niższy niż średnia dla województwa kujawsko – pomorskiego (116 osób/km²), jednak wyższy niż dla powiatu bydgoskiego (80 osób/km²). Saldo migracji plasuje Dobrcz na 3 miejscu wśród gmin z dodatnim saldem migracji.

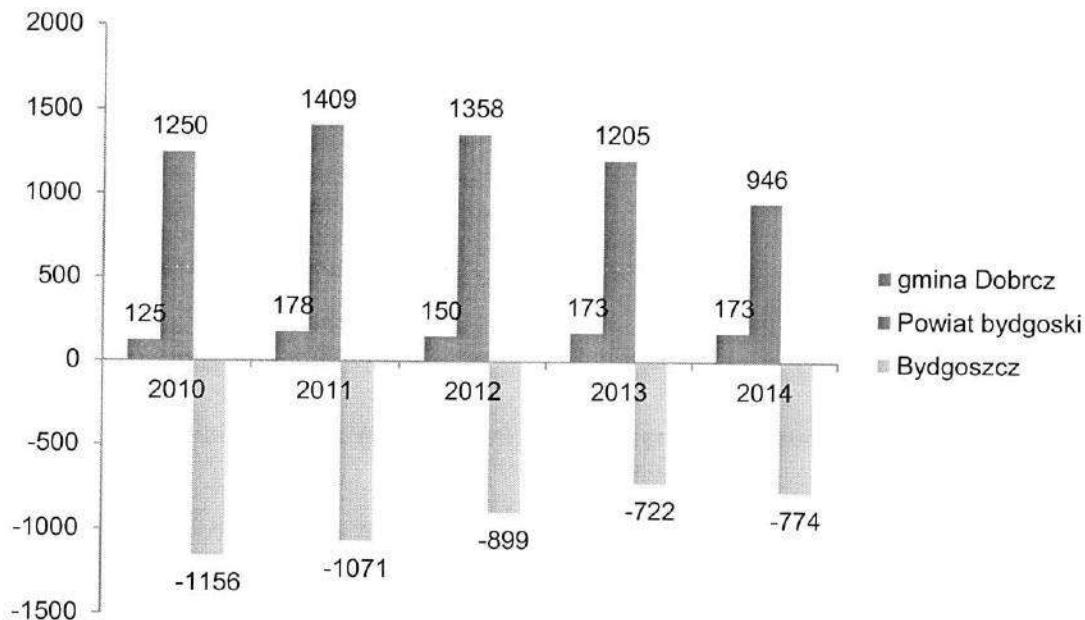
Tabela 3 Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Dobrcz

Lp.	Miejscowość	Liczba ludności ogółem	Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat włącznie)	Liczba ludności w wieku produkcyjnym (mężczyźni wiek 18-64 lata, kobiety 18-59 lat)		Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej)		Liczba gospodarstw domowych ogółem		
				kobiety	mężczyźni	razem	kobiety		mężczyźni	razem
1.	Aleksandrowiec	101	20	35	40	75	3	3	6	39
2.	Aleksandrowo	182	47	48	60	108	18	9	27	58
3.	Augustowo	204	57	61	69	130	12	5	17	62
4.	Borówno	638	161	197	206	403	47	27	74	175
5.	Chełmszczyzna	7	0	3	2	5	1	1	2	2
6.	Dobrcz	1 646	376	523	517	1 040	158	72	230	452
7.	Gądecz	274	60	87	89	176	26	12	38	68
8.	Hutna Wieś	41	6	15	15	30	4	1	5	12
9.	Karczemka	79	17	26	25	51	8	3	11	20
10.	Karolewo	117	18	33	46	79	16	4	20	40
11.	Kotomierz	1 037	207	306	336	642	127	61	188	379
12.	Kozielec	197	41	58	62	120	26	10	36	68
13.	Kusowo	468	89	131	158	289	65	25	90	151
14.	Linówek	42	9	13	15	28	2	3	5	10
15.	Magdalena	114	23	41	38	79	8	4	12	40
16.	Marcelewo	68	11	17	32	49	5	3	8	20
17.	Nekla	288	87	83	91	174	17	10	27	90
18.	Pauliny	182	39	47	62	109	23	11	34	48
19.	Pyszczyn	129	25	35	48	83	14	7	21	32
20.	Stenno	699	136	207	238	445	81	37	118	184
21.	Stronno	848	180	250	292	542	88	38	126	230
22.	Strzelce Dolne	203	38	58	71	129	26	10	36	60
23.	Strzelce Górne	719	168	213	259	472	52	27	79	190
24.	Suponin	165	42	42	60	102	15	6	21	49
25.	Trzebień	279	54	85	90	175	31	19	50	70

Lp.	Miejscowość	Liczba ludności ogółem	Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat włącznie)	Liczba ludności w wieku produkcyjnym (mężczyźni wiek 18-64 lata, kobiety 18-59 lat)			Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej)			Liczba gospodarstw domowych ogółem
				kobiety	mężczyźni	razem	kobiety	mężczyźni	razem	
26.	Trzeciewiec	487	104	137	157	294	64	25	89	122
27.	Trzęsacz	244	46	73	78	151	32	15	47	75
28.	Włóki	240	62	65	79	144	22	12	34	62
29.	Wudzyn	846	192	243	273	516	92	46	138	248
30.	Wudzynek	328	67	98	109	207	33	21	54	84
31.	Zalesie	116	28	35	38	73	10	5	15	32
32.	Zła Wieś	12	1	4	4	8	2	1	3	3
RAZEM GMINA DOBR CZ		11 000	2 411	3 269	3 659	6 928	1 128	533	1 661	3 175

Źródło: Urząd Gminy Dobrcz

Saldo migracji wewnętrznych jest dodatnie i w 2014 roku wg danych GUS wyniosło 173 osoby. Ogólne saldo migracji w powiecie bydgoskim jest również dodatnie, na co wpływa migracja ludności z Bydgoszczy do gmin ościennych. Saldo migracji dla Bydgoszczy w 2014 roku wyniosło -774, a dla powiatu bydgoskiego łącznie 946. Zauważalny jest stały trend napływu ludności do gminy Dobrcz.

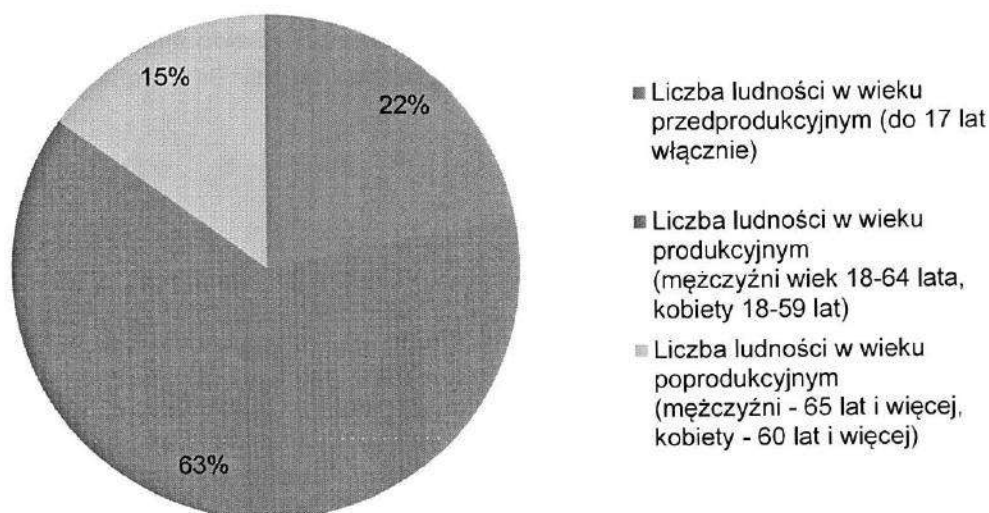
Ryc. 3. Porównanie salda migracji wewnętrznych gminy Dobrcz, powiatu bydgoskiego i miasta Bydgoszcz w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.3.2. Struktura ekonomiczna ludności

Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat włącznie) wyniosła 2 411 osób. Najwięcej, bo 6 928 osób jest osób w wieku produkcyjnym, w tym kobiet: 3 269, a mężczyzn 3 659. Najmniejsza jest liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej), tj. 1 661 osób. Strukturę ludności z podziałem na miejscowości przedstawiono w tabeli. Rycina przedstawia udział (%) poszczególnych grup ekonomicznych ludności gminy Dobrcz w ogólnej liczbie ludności.

Struktura demograficzna ludności wg ekonomicznych grup wieku wskazuje na to, że ponad połowa ludności, to ludność w wieku produkcyjnym – 63%. Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, zarówno w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym stanowi ponad 1/3 ogólnej liczby mieszkańców – 37%. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosi 15% i stanowi to duży odsetek, dlatego dana grupa wiekowa dla poszczególnych obszarów rewitalizacji powinna zostać objęta działaniami rewitalizacyjnymi.

Ryc. 4. Udział (%) poszczególnych grup ekonomicznych ludności gminy Dobrcz

Źródło: opracowanie własne

Na terenie gminy Dobrcz największy jest udział osób w wieku produkcyjnym i wynosi on 63,8 %. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym wynosi 21,6 %, a osób w wieku poprodukcyjnym 14,6 %.

Dane o strukturze ekonomicznej ludności, według danych z 2014 roku pochodzących z GUS-u pozwalają na wyliczenie wskaźników obciążenia demograficznego i porównanie ich do danych dla powiatu bydgoskiego i województwa kujawsko –pomorskiego, tj.:

- ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym:
 - wskaźnik dla gminy Dobrcz: 56,7,
 - wskaźnik dla powiatu bydgoskiego: 54,8,
 - wskaźnik dla województwa kujawsko – pomorskiego: 58,1.
- ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym:
 - wskaźnik dla gminy Dobrcz: 67,4,
 - wskaźnik dla powiatu bydgoskiego: 70,1,
 - wskaźnik dla województwa kujawsko – pomorskiego: 100,4.
- ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym:
 - wskaźnik dla gminy Dobrcz: 22,8,
 - wskaźnik dla powiatu bydgoskiego: 22,6,
 - wskaźnik dla województwa kujawsko – pomorskiego 29,1.

2.4. GOSPODARKA

Biorąc pod uwagę dane Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (stan na rok 2014), na terenie gminy Dobrcz działały 954 podmioty gospodarcze.

Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD

Sekcja	Ogółem Gmina
Ogółem	954
W sekcji A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	33
W sekcji B - górnictwo i wydobywanie	3
W sekcji C - przetwórstwo przemysłowe	100
W sekcji D - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1
W sekcji E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	9
W sekcji F - budownictwo	115
W sekcji G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	247
W sekcji H – transport, gospodarka magazynowa	51
W sekcji I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	24
W sekcji J – informacja i komunikacja	21
W sekcji K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa	33
W sekcji L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	25
W sekcji M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	75
W sekcji N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	26
W sekcji O – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	8
W sekcji P – edukacja	36
W sekcji Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna	46
W sekcji R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	13
W sekcji S – pozostała działalność usługowa W sekcji T - gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	88

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych (klasyfikacja PKD 2007)

Na terenie gminy Dobrcz najbardziej rozwiniętą działalnością gospodarczą jest handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Istotne znaczenie mają również takie działalności jak budownictwo i przetwórstwo przemysłowe. Mimo dużego udziału terenów rolniczych w gminie działają tylko 33 podmioty z sekcji obejmującej rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo.

2.5. ROLNICTWO

Podstawową formą użytkowania terenu gminy Dobrcz jest użytkowanie rolnicze, gdyż użytki rolne zajmują około 82,45 % powierzchni analizowanej jednostki.

Zgodnie z danymi Powszechnego Spisu Rolnego (GUS, 2010) na terenie gminy istnieje 721 gospodarstw rolnych. Gospodarstwa bardzo małe, do 1 ha (włącznie) gruntów, stanowią 22,9 % ogólnej liczby gospodarstw. Gospodarstwa większe, o powierzchni 1 - 5 ha stanowią około 25,4 % wszystkich gospodarstw. Natomiast gospodarstwa średniej wielkości od 5 do 15 ha stanowią 29,1 %, a duże o powierzchni 15 ha i więcej to około 22,6 % wszystkich gospodarstw rolnych na terenie opisywanego obszaru.

W powierzchni zasiewów dominują zboża, mniejszy jest udział rzepaku i rzepiku. Struktura pogłowia zwierząt gospodarskich wskazuje na duży udział gospodarstw zajmujących się hodowlą trzody chlewnej i bydła.

2.6. TURYSTYKA I REKREACJA

Potencjał gminy Dobrcz opiera się na terenach o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych. Tereny te są podstawą rozwoju turystyki krajoznawczej, rekreacyjnej i wypoczynkowej. Z przyrodniczego punktu widzenia najistotniejsze znaczenie ma położenie wzdłuż doliny Wisły oraz występowanie form ochrony przyrody tj. Obszary Natura 2000: Solecka Dolina Wisły i Dolina Dolnej Wisły, czy Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego – chroniących walory krajobrazowe i unikatowe walory przyrodnicze Doliny Wisły. Przez opisywany teren przebiegają szlaki turystyczne: szlak nadwiślański i szlak jezior koronowskich. Jednak największe znaczenie ma Wiślana trasa rowerowa, której całkowita długość wynosi 238km (część lewobrzeżna). Dodatkowo na terenie gminy działa 18 gospodarstw agroturystycznych.

III. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI – SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA REWITALIZACJI, WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZONEJ REWITALIZACJI

W niniejszym rozdziale przedstawiono wyniki diagnozy przeprowadzonej w celu wydzielenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, które to obszary zostały ustanowione na mocy Uchwały nr XI/142/2016 Rady Gminy Dobrcz z dnia 26 kwietnia 2016 r. Przedstawiona została również wizja obszaru po przeprowadzonej rewitalizacji, która wpisuje się w założenia dokumentów strategicznych i polityki przestrzennej gminy. Wyznaczono również cele rewitalizacji i odpowiadające im kierunki działań eliminujące lub ograniczające negatywne zjawiska o charakterze społecznym, jak i gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym wykazane w diagnozie na obszarze rewitalizacji.

3.1 UPROSZCZONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

Obszar zdegradowany to obszar na którym wykazano stan kryzysowy, spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Skale tych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju przypisane do ww. sfer, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

Diagnozę występowania stanu kryzysowego w gminie przeprowadza się w podziale na sołectwa lub miejscowości. Zdecydowano, że najodpowiedniejszą formą jest analiza czynników występujących w granicach poszczególnych miejscowości.

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji dla Gminy Dobrcz został wyznaczony zgodnie z zasadami wyznaczania obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na obszarach wiejskich określonymi w ZPPR. Przeprowadzono analizę wskaźnikową dla wszystkich miejscowości gminy zgodnie z kryteriami wskazanymi w ZPPR.

Sfera społeczna

Występowanie i skala negatywnych zjawisk społecznych została zbadana pod kątem:

- zaawansowanego procesu starzenia się ludności,
- problemów rynku pracy,
- samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych,
- poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym;

Sfera społeczna została przeanalizowana przez jedenaście wskaźników. Wyniki wszystkich zostały wzięte pod uwagę podczas wyznaczania obszaru zdegradowanego, i obszary o największej kumulacji negatywnych zjawisk ze sfery społecznej zaproponowano do włączenia do obszaru zdegradowanego (Dokładne wyniki wszystkich dla wszystkich wskaźników zaprezentowano w podrozdziale 3.2 Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji). Miejscowości, w których wykazano stan kryzysowy w sferze społecznej:

- ze względu na **zaawansowanie procesu starzenia ludności**: Chełmszczanka, Karolewo, Kotomierz, Kozielec, Kusowo, Pauliny, Pyszczyń, Sienno, Strzelce Dolne, Trzebień, Trzeciewiec, Trzęsacz, Wudzyn, Wudzynek, Zła Wieś;
- ze względu na **występujące problemy rynku pracy**: Gądecz, Kusowo, Nekła, Pauliny, Pyszczyń, Trzebień, Wudzyn;
- ze względu na **brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych**: Augustowo, Kotomierz, Marcelewo, Pauliny, Pyszczyń, Sienno, Strzelce Górne, Trzebień, Wudzyn i Wudzynek;
- ze względu na **niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym**: Aleksandrowiec, Aleksandrowo, Augustowo, Chełmszczankę, Linówek, Marcelewo, Pyszczyń i Zła Wieś;
- ze względu na **skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym oraz aktywność edukacyjną młodzieży w wieku 13-18 lat** możliwe jest włączenie do obszaru zdegradowanego wszystkich miejscowości.

Sfera techniczna.

Według ZPPR za obszar zdegradowany uważa się całą miejscowość, w której stwierdzono występowanie stanu kryzysowego. Do obszaru zdegradowanego należy zaliczyć miejscowości spełniające jednocześnie następujące kryteria:

- na terenie miejscowości identyfikuje się co najmniej 2 problemy społeczne mierzone wskaźnikami spośród tych, które określone zostały na liście wskaźników stanu kryzysowego na obszarach wiejskich. Jednocześnie wskaźniki te powinny przyjmować w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy,
- na terenie miejscowości znajdują się przestrzenie zdegradowane lub gmina może zaproponować inne kryterium reprezentujące przynajmniej jedną ze sfer (negatywne zjawisko), o których mowa przy definicji stanu kryzysowego.

Zgodnie z tymi założeniami należało wykazać występowanie jednego z negatywnych zjawisk określonych w definicji stanu kryzysowego. W wyniku przeprowadzonej wizji terenowej i wywiadu społecznego stwierdzono występowanie negatywnego zjawiska technicznego.

Obiekty budowlane znajdujące się w poszczególnych miejscowościach cechują się postępującą degradacją stanu technicznego oraz brakiem funkcjonowania rozwiązań technicznych, umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie:

- termomodernizacji budynków mieszkalnych,
- braku wykorzystania nowoczesnych technologii grzewczych,

Mało jest budynków wykorzystujących mikroinstalacje OZE, które wydatnie poprawiają sytuację budynków pod względem energooszczędności i ochrony środowiska. Za to jest bardzo dużo budynków, których źródła ogrzewania i ciepłej wody użytkowej nie odpowiadają współczesnym wymaganiom standardom.

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji

Zgodnie z zasadami wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarach wiejskich zawartych w ZPPR za **obszar zdegradowany** uznano następujące miejscowości:

- **Augustowo,**
- **Gądecz,**
- **Kotomierz,**
- **Kusowo,**
- **Pauliny,**
- **Pyszczyn,**
- **Sienno,**
- **Strzelce Górne,**
- **Trzebień;**

Obszarem rewitalizacji może zostać cały obszar zdegradowany lub jego część, jeśli spełnia kryteria: łącznie nie przekracza 20 % powierzchni gminy i dany obszar zamieszkuje mniej niż 30 % ludności gminy. W dalszej kolejności wyznaczenie obszaru zdegradowanego jest zależne od wybranego celu rewitalizacji. Wybrano cel: przekształcenie przestrzeni

zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej, ze względu na wykazane w diagnozie negatywne zjawiska. W związku z powyższym za obszar rewitalizacji uznano:

- **Augustowo** – cała miejscowość,
- **Pauliny** – cała miejscowość,
- **Pyszczyn** – cała miejscowość,
oraz
- **Gądecz** – zwarta część miejscowości wraz z zespołem dworskim i jego otoczeniem,
- **Kotomierz** – zwarta część miejscowości wraz z zespołem pałacowym i jego otoczeniem,
- **Kusowo** – zwarta część miejscowości położona na wschód od drogi krajowej nr 5,
- **Sienno** – zwarta część miejscowości wraz z pozostałościami zespołu dworskiego i jego otoczenia,
- **Strzelce Górne** – zwarta część miejscowości wraz z zespołem dworskim i jego otoczeniem,
- **Trzebień** – najbliższe otoczenie zespołu pałacowego oraz świetlicy wiejskiej wraz z tymi obiektami.

3.1. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

3.1.1. Podstawa prawna i wytyczne niezbędne do delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji jest jednym z zadań własnych gminy, i jeżeli gmina zamierza je realizować jest zobowiązana do przeprowadzenia w pierwszej kolejności szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji. W toku opisywanej procedury obejmującej analizę negatywnych zjawisk oraz lokalnych potencjałów wyznacza obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji, które są głównym przedmiotem działań GPR.

Obszar zdegradowany i rewitalizacji wyznacza się w drodze uchwały z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza albo prezydenta miasta. Obszar gminy, który znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk **społecznych** (bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) i występowania ponadto co najmniej jednego z negatywnych zjawisk:

- gospodarczych – niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw,
- środowiskowych – przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
- przestrzenno-funkcjonalnych – wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych,
- technicznych – degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, niesfunkcjonowanie rozwiązań technicznych

umożliwiających korzystanie efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany.

Obszar zdegradowany może zostać podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk.

Natomiast **obszar rewitalizacji** to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, ze względu na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20 % powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30 % liczby mieszkańców gminy. Może zostać podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Opisany powyżej obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji został podjęty Uchwałą nr XI/142/2016 Rady Gminy Dobrcz z dnia 26 kwietnia 2016 r. na podstawie wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. We wniosku została zawarta szczegółowa diagnoza potwierdzająca spełnienie przez obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji przesłanek ich wyznaczenia oraz mapa w skali 1:5 000 zawierająca wskazanie granic tych obszarów, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2015 r. poz. 520, z późn. zm.). W uchwale można ustanowić:

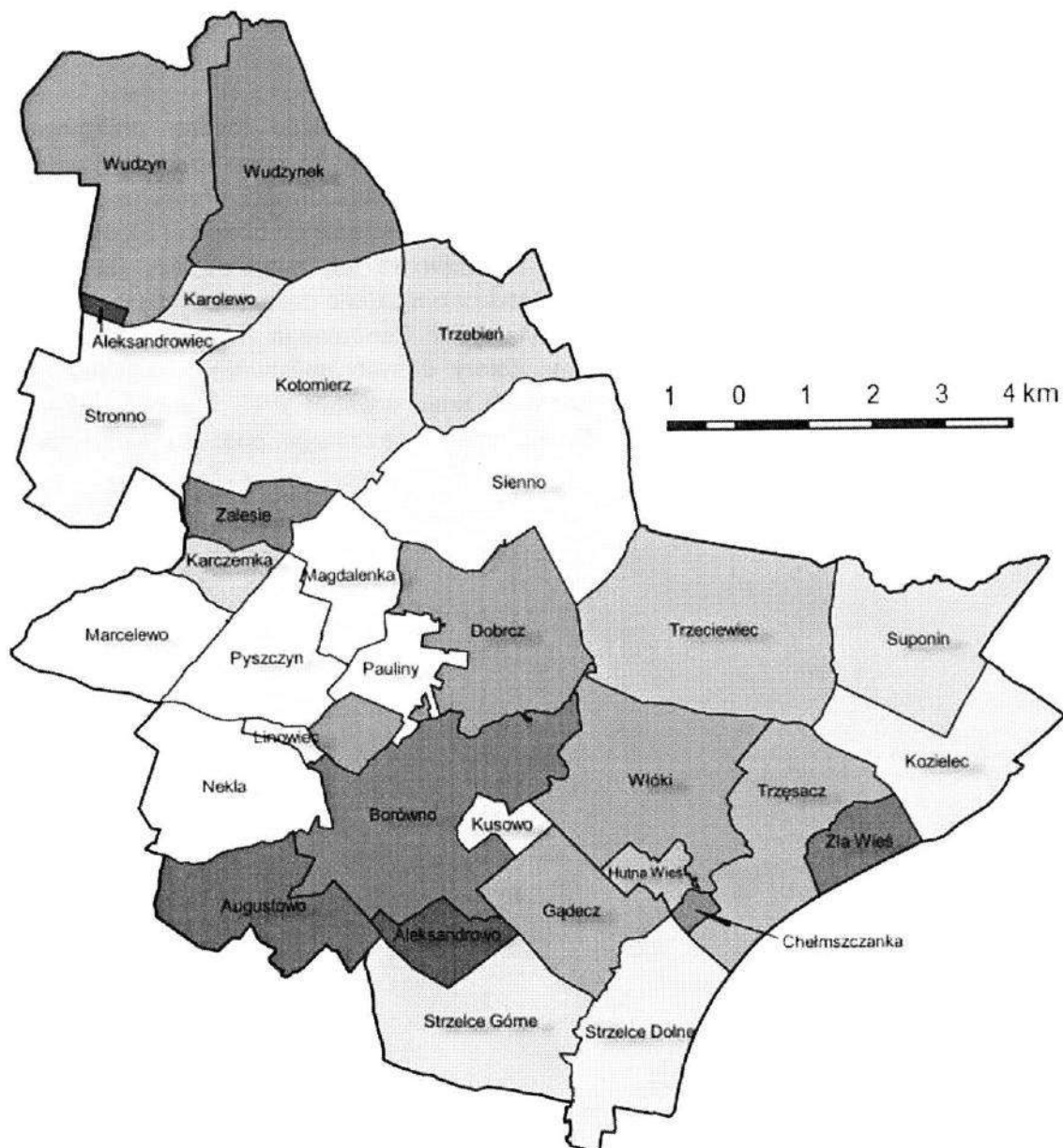
- na rzecz gminy prawo pierwokupu wszystkich nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji,
- zakaz wydawania decyzji o warunkach zabudowy, o której mowa w art. 59 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199, z późn. zm.), dla wszystkich albo określonych w tej uchwale zmian sposobu zagospodarowania terenu wymagających tej decyzji, jeżeli stan zagospodarowania obszaru rewitalizacji oraz stopień jego pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wskazują, że nieustanowienie zakazu może doprowadzić do niekorzystnych zmian w zagospodarowaniu obszaru rewitalizacji, pogłębiających niekorzystne zjawiska.

Dana uchwała stanowi akt prawa miejscowego.

Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji została opracowana w zgodzie z przepisami zawartymi w ustawie z dnia 9 października 2015 o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777), jak i „Wytucznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020” Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r. (MR/H 2014-2020/20(2)08/2016). Niniejsza diagnoza nawiązuje również do ZPPR w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020 (Toruń, 27 stycznia 2016 r.).

3.1.2. Analiza wskaźnikowa – wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Diagnozę występowania stanu kryzysowego w gminie można przeprowadzić w podziale na miejscowości lub na sołectwa. Zdecydowano, że najodpowiedniejszą formą jest analiza czynników występujących na terenie każdej miejscowości. Ponieważ najbardziej szczegółowy podział gminy Dobrcz jest dostępny w odniesieniu do obrębów ewidencyjnych, które nie zawsze odpowiadają podziałowi na sołectwa lub miejscowości, na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu przeprowadzono możliwie dokładny podział obszaru na miejscowości. Pomocny w tym zakresie był rejestr Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej pod nazwą „Zbiory danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju warstwa PRG - punkty adresowe” według stanu na 17 grudnia 2015. Wyniki przeprowadzonego podziału przedstawiono w formie ryciny.

Ryc. 5. Podział gminy Dobrcz na miejscowości będące przedmiotem analizy

Źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych danych

Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 z dnia 4 maja 2016 r. zawierają szczegółowe wytyczne, informacje i reguły opracowywania programów rewitalizacji, których zastosowanie prowadzi do przygotowania wysokiej jakości programów, ZPPR zawierają również listę wskaźników dla identyfikacji stanu kryzysowego w miejscowościach, z których skorzystano podczas opracowania diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji terenie gminy Dobrcz. Wykorzystano zestaw wskaźników zawartych w ww. dokumencie odpowiadającym gminom wiejskim. Liczba wskaźników zaproponowana w ZPPR jest ograniczona i dotyczy głównie sfery społecznej, w ramach której wyznaczono cechy szczegółowe tj.:

- a) zaawansowanie procesu starzenia się ludności:

- wskaźnik nr 1 - udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze,
 - wskaźnik nr 2 - stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze.
- b) problemy rynku pracy:
- wskaźnik nr 3 - udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
 - wskaźnik nr 4 - stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
 - wskaźnik nr 5 - udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze.
- c) samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych:
- wskaźnik nr 6 - udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze,
 - wskaźnik nr 7 - udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze,
 - wskaźnik nr 8 - udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze.
- d) poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym:
- wskaźnik nr 9 - na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych brak publicznej infrastruktury sportu lub publicznej infrastruktury rekreacji lub publicznych placów zabaw,
 - wskaźnik nr 10 - na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych nie funkcjonuje publiczna infrastruktura umożliwiająca prowadzenie zajęć aktywizujących (np. dom kultury, biblioteka, świetlica wiejska – lub ich placówki filialne).
- e) skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym oraz aktywność edukacyjna młodzieży w wieku 13-18 lat:
- wskaźnik nr 11 - miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia (wg kryterium szczegółowego).

Podsumowując wyniki analizy poszczególnych wskaźników dla wszystkich miejscowości gminy Dobrcz przedstawiono zestawienie zbiorcze wskaźników według danych cech szczegółowych, które zamieszczono w poniższych tabelach. Na pomarańczowo oznaczono wartości poniżej średniej dla gminy, które informują o tym, że w danej miejscowości występuje stan kryzysowy dla danego wskaźnika.

Tabela 5. Wskaźniki dla ujawnienia stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: zaawansowanie procesu starzenia ludności

Lp.	Miejscowość	Udział (%) ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem*	Stosunek (udział %) ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym*	Liczba czynników wskazujących na występowanie stanu kryzysowego*
1.	Aleksandrowiec	5,9	8,0	0
2.	Aleksandrowo	14,8	25,0	1
3.	Augustowo	8,3	13,1	0
4.	Borówno	11,6	18,4	0
5.	Chełmszczanka	28,6	40,0	2
6.	Dobrcz	14,0	22,1	0
7.	Gądecz	13,9	21,6	0
8.	Hutna Wieś	12,2	16,7	0
9.	Karczemka	13,9	21,6	0
10.	Karolewo	17,1	25,3	2
11.	Kotomierz	18,1	29,3	2
12.	Kozielec	18,3	30,0	2
13.	Kusowo	19,2	31,1	2
14.	Linówek	11,9	17,9	0
15.	Magdalenka	10,5	15,2	0
16.	Marcelewo	11,8	16,3	0
17.	Nekla	9,4	15,5	0
18.	Pauliny	18,7	31,2	2
19.	Pyszczyń	16,3	25,3	2
20.	Sienno	16,9	26,5	2
21.	Stronno	14,9	23,2	0
22.	Strzelce Dolne	17,7	27,9	2
23.	Strzelce Górne	11,0	16,7	0
24.	Suponin	12,7	20,6	0
25.	Trzebień	17,9	28,6	2
26.	Trzeciewicz	18,3	30,3	2
27.	Trzęsacz	19,3	31,1	2
28.	Włóki	14,2	23,6	0
29.	Wudzyn	16,3	26,7	2
30.	Wudzynek	16,5	26,1	2
31.	Zalesie	12,9	20,5	0
32.	Zła Wieś	25,0	37,5	2
RAZEM GMINA DOBR CZ		15,1	24,0	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy
 * - z dwóch wymienionych wskaźników należy wybrać jeden, gdyż wzajemnie się one wykluczają, co poczyniono, jednak przedstawiono dla informacji oba wskaźniki

Tabela 6. Wskaźniki dla ujawnienia stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: problemy rynku pracy

Lp.	Miejscowość	Udział (%) bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze*	Stosunek (udział %) bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze*	Udział (%) bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	Liczba czynników wskazujących na występowanie stanu kryzysowego*
1.	Aleksandrowiec	0,0	0,0	-	0
2.	Aleksandrowo	2,8	0,0	0,0	0
3.	Augustowo	11,5	0,8	0,0	1
4.	Borówno	2,7	0,7	18,2	1
5.	Chelmszczanka	0,0	0,0	-	0
6.	Dobrcz	4,1	0,7	11,6	0
7.	Gądecz	6,3	2,8	27,3	3
8.	Hutna Wieś	6,7	0,0	0,0	1
9.	Karczemka	0,0	0,0	-	0
10.	Karolewo	3,8	1,3	0,0	0
11.	Kotomierz	4,4	1,4	21,4	1
12.	Kozielec	2,5	2,5	0,0	1
13.	Kusowo	4,8	2,1	28,6	3
14.	Linówiec	0,0	0,0	-	0
15.	Magdalenka	8,9	1,3	0,0	1
16.	Marcelewo	2,0	0,0	0,0	0
17.	Nekła	4,6	2,9	37,5	3
18.	Pauliny	6,4	2,8	42,9	3
19.	Pyszczyn	12,0	4,8	30,0	3
20.	Sienno	5,2	1,8	17,4	2
21.	Stronno	3,9	1,3	23,8	1
22.	Strzelce Dolne	4,7	1,6	0,0	2
23.	Strzelce Górne	4,2	1,1	20,0	1
24.	Suponin	2,9	1,0	0,0	0
25.	Trzebień	5,7	2,9	20,0	3
26.	Trzeciewiec	4,1	1,7	25,0	2
27.	Trzęsacz	2,6	1,3	25,0	1
28.	Włóki	2,8	1,4	25,0	1
29.	Wudzyn	4,8	1,7	20,0	3
30.	Wudzynek	6,8	1,9	14,3	2
31.	Zalesie	1,4	0,0	0,0	0
32.	Zła Wieś	0,0	0,0	-	0
RAZEM GMINA DOBR CZ		4,5	1,4	18,1	39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bydgoszczy

*- z dwóch wymienionych wskaźników należy wybrać jeden, gdyż wzajemnie się one wykluczają, co poczyniono, jednak przedstawiono dla informacji oba wskaźniki

Tabela 7. Wskaźniki dla ujawnienia stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych

Lp.	Miejscowość	Udział (%) osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem*	Udział (%) gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze*	Udział (%) dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w liczbie dzieci w tym wieku	Liczba czynników wskazujących na występowanie stanu kryzysowego*
1.	Aleksandrowiec	5,9	7,7	15,0	0
2.	Aleksandrowo	9,9	3,4	21,3	1
3.	Augustowo	10,8	11,3	52,6	3
4.	Borówno	2,8	3,4	15,5	0
5.	Chelmszczyzna	0,0	0,0	-	0
6.	Dobrcz	3,8	5,3	19,4	0
7.	Gądecz	3,3	4,4	20,0	0
8.	Hutna Wieś	4,9	16,7	0,0	1
9.	Karczemka	6,3	5,0	47,1	1
10.	Karolewo	2,6	2,5	5,6	0
11.	Kotomierz	8,3	9,5	31,9	3
12.	Kozielec	4,6	4,4	22,0	0
13.	Kusowo	5,8	7,3	32,6	1
14.	Linówek	0,0	0,0	0,0	0
15.	Magdalenka	8,8	17,5	26,1	2
16.	Marcelewo	13,2	25,0	45,5	3
17.	Nekla	4,9	8,9	24,1	1
18.	Pauliny	15,4	25,0	30,8	3
19.	Pyszczyń	23,3	25,0	68,0	3
20.	Sienno	6,9	14,1	34,6	3
21.	Stronno	5,2	5,7	29,4	1
22.	Strzelce Dolne	3,9	8,3	28,9	1
23.	Strzelce Górne	6,5	10,5	29,2	3
24.	Suponin	3,6	6,1	31,0	1
25.	Trzebień	13,6	27,1	38,9	3
26.	Trzeciewiec	4,1	9,0	31,7	1
27.	Trzęsacz	2,0	4,0	34,8	1
28.	Włóki	5,8	9,7	14,5	1
29.	Wudzyn	8,9	12,9	29,2	3
30.	Wudzynek	7,6	13,1	35,8	3
31.	Zalesie	0,9	3,1	21,4	0
32.	Zła Wieś	0,0	0,0	0,0	0
RAZEM GMINA DOBR CZ		6,3	9,1	27,6	42

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy
 *- z dwóch wymienionych wskaźników należy wybrać jeden, gdyż wzajemnie się one wykluczają, co poczyniono, jednak przedstawiono dla informacji oba wskaźniki

Tabela 8. Wskaźniki dla ujawnienia stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym

Lp.	Miejscowość	Czy w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnymi występuje publiczna infrastruktura sportu, rekreacji lub publiczne place zabaw? (tak/nie)*	Czy w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnymi występuje publiczna infrastruktura umożliwiająca prowadzenie zajęć aktywizujących (np. dom kultury, biblioteka, świetlica wiejska lub ich placówki filialne)? (tak/nie)*	Liczba czynników wskazujących na występowanie stanu kryzysowego*
1.	Aleksandrowiec	nie	nie	2
2.	Aleksandrowo	nie	nie	2
3.	Augustowo	nie	nie	2
4.	Borówno	tak	nie	1
5.	Chełmszczanka	nie	nie	2
6.	Dobrcz	tak	tak	0
7.	Gądecz	tak	tak	0
8.	Hutna Wieś	tak (Gądecz)	nie	1
9.	Karczemka	tak (Zalesie)	tak (Zalesie)	0
10.	Karolewo	tak	nie	1
11.	Kotomierz	tak	tak	0
12.	Kozielec	tak	tak	0
13.	Kusowo	tak	tak	0
14.	Linówiec	tak (Dobrcz)	nie	1
15.	Magdalenka	tak (Kotomierz)	tak (Kotomierz)	0
16.	Marcelewo	nie	nie	2
17.	Nekla	tak	tak	0
18.	Pauliny	tak (Dobrcz)	tak (Dobrcz)	0
19.	Pyszczyń	nie	nie	2
20.	Sienno	tak	tak	0
21.	Stronno	tak	nie	1
22.	Strzelce Dolne	tak	tak	0
23.	Strzelce Górne	tak	nie	1
24.	Suponin	tak	tak	0
25.	Trzebień	tak	tak	0
26.	Trzeciewiec	tak	tak	0
27.	Trzęsacz	tak	nie	1
28.	Włoki	tak	tak	0
29.	Wudzyn	tak	tak	0
30.	Wudzynek	tak	tak	0
31.	Zalesie	tak	tak	0
32.	Zła Wieś	tak (Trzęsacz)	nie	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

*- wymienione wskaźniki nie wynikają bezpośrednio z „Wytocznych...” jednak zaprezentowano je pomocniczo

Według ZPPR za obszar zdegradowany uważa się całą miejscowość, w której stwierdzono występowanie stanu kryzysowego. Do obszaru zdegradowanego należy zaliczyć miejscowości spełniające jednocześnie następujące kryteria:

- na terenie miejscowości identyfikuje się co najmniej 2 problemy społeczne mierzone wskaźnikami spośród tych, które określone zostały na liście wskaźników stanu kryzysowego na obszarach wiejskich. Jednocześnie wskaźniki te powinny przyjmować w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy,
- na terenie miejscowości znajdują się przestrzenie zdegradowane lub gmina może zaproponować inne kryterium reprezentujące przynajmniej jedną ze sfer (negatywne zjawisko), o których mowa przy definicji stanu kryzysowego.

Zgodnie z powyższym do wskaźników ze sfery społecznej należy wybrać ponadto jedno z negatywnych zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. Zgodnie z przeprowadzoną na potrzeby diagnozy wizją terenową oraz wywiadem społecznym stwierdzono występowania negatywnego zjawiska o charakterze **technicznym**.

Obiekty budowlane położone na proponowanych obszarach zdegradowanych cechują się postępującą degradacją stanu technicznego oraz brakiem funkcjonowania rozwiązań technicznych, umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych. W szczególności widoczne są niedostatki w zakresie termomodernizacji budynków mieszkalnych. Jak wynika z zebranych danych na terenie wskazanego obszaru istnieje duża potrzeba realizacji przedsięwzięć termomodernizacyjnych budynków. Inną ważną przyczyną strat ciepła, przekładających się na zużycie paliw i energii, jest niska sprawność instalacji grzewczej. Wynika to przede wszystkim z niskiej sprawności źródła ciepła, czyli kotła, ale także ze złego stanu technicznego wewnętrznej instalacji centralnego ogrzewania. Kolejnym problemem związanym z brakiem możliwości efektywnego korzystania z obiektów budowlanych w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska jest wysoki udział nieruchomości mieszkalnych wykorzystujących tradycyjne surowce (np. węgiel kamienny, węgiel brunatny, drewno) do ogrzewania budynków mieszkalnych i przygotowania ciepłej wody użytkowej. Powoduje to powstawanie dużej ilości zanieczyszczeń stanowiących potencjalne zagrożenie dla zdrowia miejscowej ludności. Na uwagę zasługuje również fakt, że znaczna część wykorzystywanych w proponowanych obszarach zdegradowanych źródeł ogrzewania i ciepłej wody użytkowej nie odpowiada wymaganym standardom w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska. Analizując możliwość efektywnego korzystania z obiektów budowlanych, w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska należy stwierdzić że na terenie obszaru proponowanego jako obszar zdegradowany występuje mała liczba mikroinstalacji OZE np. panele słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne czy pompy ciepła.

Z analizy wybranych wskaźników ze sfery społecznej stan kryzysowy występuje w miejscowościach: Pyszczyn, Pauliny, Trzebień, Wudzyn, Sienno, Wudzynek, Augustowo, Kotomierz, Kusowo. Poniżej przedstawiono w tabeli ile razy zdiagnozowano wystąpienie poszczególnych czynników wskazujących na występowanie stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy.

Tabela 9. Wskaźniki dla ujawnienia stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: zestawienie ogółem

Lp.	Miejscowość	Liczba czynników wskazujących na występowanie stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: zaawansowanie procesu starzenia ludności	Liczba czynników wskazujących na występowanie stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: problemy rynku pracy	Liczba czynników wskazujących na występowanie stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Liczba czynników wskazujących na występowanie stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym	Ogólna liczba występujących przekroczeń średniej wartości dla danego obszaru
1.	Aleksandrowiec	0	0	0	2	2
2.	Aleksandrowo	1	0	1	2	4
3.	Augustowo	0	1	3	2	6
4.	Borówno	0	1	0	1	2
5.	Chełmszczanka	2	0	0	2	4
6.	Dobrcz	0	0	0	0	0
7.	Gądecz	0	3	0	0	3
8.	Hutna Wieś	0	1	1	1	3
9.	Karczemka	0	0	1	0	1
10.	Karolewo	2	0	0	1	3
11.	Kotomierz	2	1	3	0	6
12.	Kozielec	2	1	0	0	3
13.	Kusowo	2	3	1	0	6
14.	Linówek	0	0	0	1	1
15.	Magdalenka	0	1	2	0	3
16.	Marcelewo	0	0	3	2	5
17.	Nekla	0	3	1	0	4
18.	Pauliny	2	3	3	0	8
19.	Pyszczyń	2	3	3	2	10
20.	Sienno	2	2	3	0	7
21.	Stronno	0	1	1	1	3
22.	Strzelce Dolne	2	2	1	0	5
23.	Strzelce Górne	0	1	3	1	5
24.	Suponin	0	0	1	0	1
25.	Trzebień	2	3	3	0	8
26.	Trzeciewiec	2	2	1	0	5
27.	Trzęsacz	2	1	1	1	5
28.	Włóki	0	1	1	0	2
29.	Wudzyn	2	3	3	0	8
30.	Wudzynek	2	2	3	0	7
31.	Zalesie	0	0	0	0	0
32.	Zła Wieś	2	0	0	1	3
RAZEM GMINA DOBR CZ		31	39	42	20	129

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Biorąc pod uwagę sferę społeczną proponuje się włączenie do obszaru zdegradowanego następujących miejscowości:

- ze względu na **zaawansowanie procesu starzenia ludności**: Chelmszczanka, Karolewo, Kotomierz, Kozielec, Kusowo, Pauliny, Pyszczyń, Sienno, Strzelce Dolne, Trzebień, Trzeciewiec, Trzęsacz, Wudzyn, Wudzynek, Zła Wieś;
- ze względu na **występujące problemy rynku pracy**: Gądecz, Kusowo, Nekla, Pauliny, Pyszczyń, Trzebień, Wudzyn;
- ze względu na **brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych**: Augustowo, Kotomierz, Marcelewo, Pauliny, Pyszczyń, Sienno, Strzelce Górne, Trzebień, Wudzyn i Wudzynek;
- ze względu na **niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym**: Aleksandrowiec, Aleksandrowo, Augustowo, Chelmszczankę, Linówek, Marcelewo, Pyszczyń i Zła Wieś;
- ze względu na **skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym oraz aktywność edukacyjną młodzieży w wieku 13-18 lat** możliwe jest włączenie do obszaru zdegradowanego wszystkich miejscowości.

Warunkiem koniecznym do uznania obszaru zdegradowanego jako obszar rewitalizacji jest kumulacja problemów społecznych oraz występowanie przestrzeni zdegradowanych.

Wobec zebranych informacji proponuje się **uznanie za obszar zdegradowany** następujących miejscowości: **Augustowo, Gądecz, Kotomierz, Kusowo, Pauliny, Pyszczyń, Sienno, Strzelce Górne, Trzebień.**

Obszarem rewitalizacji może zostać obszar zdegradowany w całości lub jego część jeśli łącznie nie przekracza 20 % powierzchni gminy oraz 30 % jej ludności. W dalszej kolejności wyznaczenie obszaru rewitalizacji zależne będzie przede wszystkim od zamierzonego celu rewitalizacji. Gmina musi wybrać i spełnić przynajmniej jeden z 4 zestawów kryteriów zawartych w ZPPR w odniesieniu do obszaru zdegradowanego lub jego części i zdecydować się na określony kierunek/kierunki działań rewitalizacyjnych, które przedstawiają się następująco:

- A. Cel rewitalizacji: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej
- B. Cel rewitalizacji: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej
- C. Cel rewitalizacji: rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych
- D. Cel rewitalizacji: zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej

Z pośród wyżej wymienionych celów, jako priorytetowy cel główny wybrano cel A i zastosowano się do przypisanych do niego kryteriów. Obydwa wyznaczone cele główne GPR odnoszą się bezpośrednio do celu A, ponieważ wynikające z nich kierunki działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych mają za zadanie przede wszystkim aktywizację społeczną. W przypadku pozostałych celów: B, C, D są one również ujęte w GPR, i odnoszą się przede wszystkim do przedsięwzięcia 2 i przedsięwzięć uzupełniających w zakresie aktywizacji gospodarczej, rozwoju dzieci i młodzieży, czy zwiększeniu partycypacji w życiu społecznym dla społeczności zależnej od świadczeń pomocy społecznej.

W związku z powyższym do **obszaru rewitalizacji** proponuje włączyć się zamieszkane i zabudowane części miejscowości zgodnie z granicami wyznaczonymi na załączniku graficznym:

- **Augustowo** – cała miejscowość,
- **Pauliny** – cała miejscowość,
- **Pyszczyń** – cała miejscowość,
oraz
- **Gądecz** – zwarta część miejscowości wraz z zespołem dworskim i jego otoczeniem,
- **Kotomierz** – zwarta część miejscowości wraz z zespołem pałacowym i jego otoczeniem,
- **Kusowo** – zwarta część miejscowości położona na wschód od drogi krajowej nr 5,
- **Sienno** – zwarta część miejscowości wraz z pozostałościami zespołu dworskiego i jego otoczenia,
- **Strzelce Górne** – zwarta część miejscowości wraz z zespołem dworskim i jego otoczeniem,
- **Trzebień** – najbliższe otoczenie zespołu pałacowego oraz świetlicy wiejskiej wraz z tymi obiektami.

Podsumowując należy stwierdzić, że wyznaczenie obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji na terenie gminy Dobrcz zostało oparte o:

- wnioski i ustalenia wynikające ze spotkania zorganizowanego w dniu 01.12.2015 r. w Urzędzie Gminy Dobrcz, w którym wzięli udział pracownicy Urzędu Gminy, Radni Gminy Dobrcz, Sołtysi oraz przedstawiciele firmy Green Key z Poznania - wykonawcy przedmiotowej dokumentacji,
- szczegółową analizę negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym opartą o dane Urzędu Gminy Dobrcz, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dobrczu, Powiatowego Urzędu Pracy w Bydgoszczy, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku oraz innych zainteresowanych instytucji,
- analizy zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno - funkcjonalnych i technicznych w oparciu o wizję terenową odbytą w dniach 27-29 stycznia 2016 r.,
- rozmów z mieszkańcami, wywiadów społecznych odbytych podczas wizji terenowej odbytej w dniach 27-29 stycznia 2016 r.,
- spotkania prezentującego wyniki diagnozy wraz z mapą uwzględniającą zasięg obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji i wzorem przedmiotowej uchwały.

Biorąc pod uwagę zebrane dane i informacje uznaje się za zasadne wyznaczenie obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji w zaproponowanej formie.

Kompletna diagnoza obszaru zdegradowanego i rewitalizacji została zawarta w załącznikach do Uchwały nr XI/142/2016 Rady Gminy Dobrcz z dnia 26 kwietnia 2016 r.

3.2. WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZONEJ REWITALIZACJI.

Wizja stanu obszaru rewitalizacji odpowiada na pytania dotyczące stanu docelowego, do którego dąży się w wyniku działań rewitalizacyjnych:

- Co chcemy osiągnąć?
- Do jakiego stanu rozwoju obszarów zdegradowanych dążymy?

Wizja wyznacza zasadniczy kierunek dla wszystkich interesariuszy rewitalizacji, a także jest dla nich motywacją do działań na rzecz realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016-2023. Wizja została ujęta w następujący sposób:

Gmina Dobrcz jest obszarem spójnym wewnątrznie o wysokim stopniu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Obszary zdegradowane gminy Dobrcz objęte GPR, po przeprowadzeniu niezbędnych działań to obszary rozwinięte pod względem społeczno-gospodarczym wykorzystującym swój potencjał i lokalne możliwości. Nowoczesne społeczeństwo jest spójne i wykazuje wysoki poziom aktywności społecznej i gospodarczej, a także wzrost inicjatyw lokalnych. Wyeliminowano negatywne zjawiska w postaci ubóstwa, bezrobocia, czy niskiego poziomu kształcenia. Poprawia się również sytuacja demograficzna. Obszary zrewitalizowane posiadają odnowioną zabudowę i nowoczesną infrastrukturę publiczną: sportu, rekreacji, bibliotek, świetlic wiejskich, czy domów kultury, która wpływa na poprawę warunków życia. Obszary zdegradowane poddane rewitalizacji stały się atrakcyjne dla nowych mieszkańców, inwestorów i turystów odwiedzających gminę, powstają nowe punkty usługowe, zwiększa się zatrudnienie i poprawia sytuacja ekonomiczna mieszkańców. Miejscowości poddane rewitalizacji osiągnęły wysoki poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, nie odstają od pozostałych, a są miejscem oddziałującym pozytywnie i wpływającym korzystnie na pozostałe miejscowości.

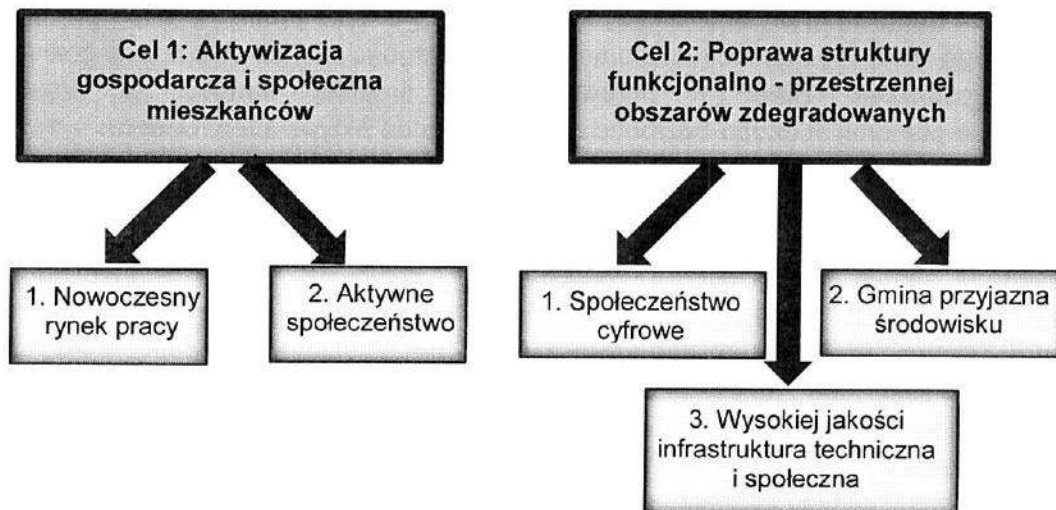
3.3. CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM KIERUNKI DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ELIMINACJI LUB OGRANICZENIU NEGATYWNYCH ZJAWISK

3.3.1. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Działania rewitalizacyjne w gminie Dobrcz będą prowadzone w oparciu o wyznaczone cele rewitalizacji dopasowane do lokalnych uwarunkowań i potrzeb mieszkańców obszarów wymagających przeprowadzenia działań ukierunkowanych na eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk. Cele rewitalizacji wynikają z przeprowadzonej diagnozy i są zgodne założeniami powiązanych dokumentów strategicznych i planistycznych (szczegółowy opis powiązań zawarty w podrozdziale 1.3 Opis powiązań gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi), a także są pochodną wizji obszaru po przeprowadzonej rewitalizacji. Cele główne odnoszą się w szczególności do celu rewitalizacji A: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej, opisanego w ZPPR. Poniższe cele rewitalizacji są jego pochodną i w pierwszej kolejności odnoszą się do aktywizacji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji, a w następnym do aktywizacji gospodarczej, rozwoju dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia,

zwiększenia partycypacji w życiu społecznym dla społeczności zależnej od świadczeń pomocy społecznej.

Wynikiem przeprowadzonej diagnozy, analizy potencjału rozwojowego obszarów zdegradowanych i po odniesieniu się do wizji obszaru po przeprowadzonej rewitalizacji wyznaczono dwa główne cele rewitalizacji oraz przypisano do nich odpowiadające kierunki działań rewitalizacyjnych. Poniżej zaprezentowano ogólne zestawienie celów i kierunków, wraz z opisem poszczególnych z nich.

1. Aktywizacja gospodarcza i społeczna mieszkańców

Cel pierwszy odnosi się w całości do przeciwdziałania i eliminacji negatywnych zjawisk w aspekcie społecznym (działania „miękkie”), których szczególna koncentracja występuje w obszarach zdegradowanych. Dane zjawiska zostały zbadane na obszarach zdegradowanych w oparciu o analizę wybranych wskaźników dotyczących: zaawansowanego procesu starzenia się ludności, problemy na rynku pracy związane z długotrwałym bezrobociem, niska samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych wyrażona odsetkiem ludności, która korzysta z pomocy społecznej. Na obszarach wyznaczonych jako obszary rewitalizacji będą w szczególności koncentrować się działania rewitalizacyjne wyznaczone w poszczególnych przedsięwzięciach i projektach, które w założeniu mają wpłynąć na wyjście ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Aktywizacja społeczna i gospodarcza mieszkańców w całości odnosi się do poprawy sytuacji w sferze społecznej poprawiając sytuację na rynku pracy, samowystarczalność ekonomiczną, a także eliminując i ograniczając zjawisko wykluczenia społecznego. Miejscowości, których dane działania będą dotyczyć w szczególności to: Augustowo, Gądecz, Kotomierz, Kusowo, Pauliny, Pyszczyn, Sienno, Strzelce Górne, Trzebień. To na ich obszarze występuje największe natężenie negatywnych zjawisk o charakterze społecznym, jednakże proponowane działania i kierunki działań będą oddziaływać pozytywnie na pozostałe miejscowości, ponieważ będą wychodzić poza wyznaczony obszar zdegradowany. Taka kompleksowość w prowadzeniu rewitalizacji jest

wskazana w prowadzeniu równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego na obszarze gminy Dobrcz.

Kierunki działań, które wynikają z celu pierwszego to:

1.1 Nowoczesny rynek pracy:

Rozwój rynku pracy w gminie Dobrcz, a w szczególności na obszarach zdegradowanych będzie oparty na działaniach podnoszących aktywność zawodową i społeczną osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wyniki diagnozy obszarów zdegradowanych i rewitalizacji wskazały na duże problemy w sferze społecznej, w szczególności w obszarze rynku pracy. Stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Dobrcz jest stosunkowo niska w porównaniu do średniej wartości w województwie kujawsko-pomorskim (stopa bezrobocia w stosunku do aktywnych zawodowo – 14 % - stan na koniec lutego 2016, wg danych GUS) i wynosi 4,5 % w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym. Taki niski poziom wynika ze specyfiki gminy wiejskiej i w rzeczywistości bezrobocie jest wyższe. Dzieje się tak dlatego, że ludność z obszarów wiejskich często nie rejestruje się w Powiatowych Urzędach Pracy, ponieważ prowadzą gospodarstwa nie rejestrując swojej działalności, bądź pracują nielegalnie, bez zawierania umowy z pracodawcą. Również kobiety, które zajmują się prowadzeniem domu i wychowaniem dzieci często nie rejestrują się jako osoby bezrobotne. Dlatego z dużym prawdopodobieństwem należy założyć, że rzeczywisty poziom bezrobocia w gminie jest dużo wyższy niż rejestrowany. Wiele obszarów osiąga wyniki dużo gorsze od średniej dla gminy i potrzebne jest prowadzenie działań ograniczających bądź eliminujących negatywne zjawisko. Konkretnie projekty będą dotyczyły wsparcia ukierunkowanego na pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, podnoszeniu kompetencji i kwalifikacji zawodowych, czy zdobyciu niezbędnego doświadczenia zawodowego. Rozwój rynku pracy to także wzrost przedsiębiorczości i samozatrudnienia w gminie. Mieszkańcom z trudną sytuacją życiową, spowodowaną brakiem pracy czy odpowiednich kwalifikacji, będzie udzielona pomoc z zakresu reintegracji, rehabilitacji zawodowej. W szczególności dotyczy to osób długotrwale bezrobotnych.

1.2. Aktywne społeczeństwo

Obszary zdegradowane cechują się wysokim natężeniem negatywnych zjawisk odzwierciedlających wykluczenie społeczne oraz zagrożenie związane z jego zwiększeniem. Kierunkami działań rewitalizacyjnych w tej sferze będzie ograniczenie i eliminacja negatywnych procesów prowadzących do zdegradowania obszarów. Obszary zdegradowane cechują się wysokim odsetkiem osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, w tym w dużej liczbie stałych beneficjentów, a także dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny. To wskazuje na duże zagrożenie wykluczeniem społecznym i pogłębieniem rozwarstwienia lokalnej społeczności. Szczególnie zagrożone pod tym względem miejscowości to Pauliny, Pyszczyń i Trzebień. Ale wiele innych miejscowości w tej sferze osiąga niskie wskaźniki, dlatego potrzebna jest kompleksowa pomoc obejmująca cały obszar zdegradowany i wykraczająca poza jego obszar w celu ograniczenia i eliminacji danych zjawisk. Aktywne włączenie społeczne będzie odbywać się w ramach Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Bydgosko-Toruńskiego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, a także w ramach obszarów objętych lokalną strategią rozwoju (Strategia

Rozwoju Gminy Dobrcz na lata 2014-2025), w których ramy działania wchodzi obszary zdegradowane. Przedsięwzięcia i projekty będą dotyczyć zindywidualizowanego i kompleksowego podejścia umożliwiającego aktywne włączenie społeczne, w tym powrót na rynek pracy, a także wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi, starszymi i z niepełnosprawnościami. W zakresie lokalnej strategii rozwoju prowadzone będą działania o charakterze aktywnej integracji środowiskowej, wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej, a także wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej (działania animacyjne, budowa i rozwój lokalnych partnerstw publiczno-społecznych na rzecz tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych i inne wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej).

2. Poprawa struktury funkcjonalno - przestrzennej obszarów zdegradowanych

Cel drugi odnosi się do poprawy struktury funkcjonalno-przestrzennej na obszarach zdegradowanych koniecznej do wyjścia z sytuacji kryzysowej. Obejmuje on przede wszystkim działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości gminy Dobrcz, a w szczególności tych o dużej koncentracji negatywnych zjawisk. Działania te zmierzają do ożywienia społeczno-gospodarczego danego obszaru i poprawy warunków uczestnictwa osób zamieszkujących obszary problemowe w życiu społecznym i gospodarczym. Inwestycje infrastrukturalne są uzupełnieniem działań społecznych tzw. „miękkich”. Dodatkowo wspierają eliminację negatywnych zjawisk społecznych i ograniczają je poprzez poprawę jakości życia mieszkańców, czy możliwości rozwoju gospodarczego (przygotowanie odpowiednich terenów pod inwestycje) w wymiarze przestrzennym rewitalizacji, tzn. poprawę w zakresie efektywności energetycznej, wspieranie gospodarki niskoemisyjnej polegającej np. na rozwoju transportu publicznego, rozwój infrastruktury drogowej, zdrowotnej, społecznej, edukacyjnej, czy wsparciu przedsiębiorczości poprzez rozwój niezbędnej infrastruktury. Cel drugi obejmuje działania ze sfery technicznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej uzupełniając i wspierając efektywną realizację działań ze sfery społecznej.

Obszar gminy Dobrcz wymaga szeregu działań w zakresie poprawy struktury funkcjonalno-przestrzennej, w szczególności w dostępie i jakości publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej. Obiekty które znajdują się na terenie gminy, wymagają modernizacji, rozbudowy i odpowiedniego wyposażenia w celu wsparcia planowanych działań w sferze społecznej. Nie każda miejscowość posiada również niezbędną infrastrukturę aktywizacji społecznej jak np. świetlica wiejska, czy infrastrukturę sportowo-rekreacyjną w postaci, boisk, placów zabaw, siłowni zewnętrznych. Miejscowości obszaru zdegradowanego, które nie posiadają ww. infrastruktury to: Augustowo, Pyszczyn i Strzelce Górne. Natomiast w innych miejscowościach w ramach istniejącej infrastruktury przewiduje się jej rozbudowę i wyposażenie w celu poprawy jakości życia mieszkańców i eliminacji negatywnych zjawisk. Na terenie całej gminy stwierdzono również negatywne zjawisko techniczne, w zakresie degradacji stanu technicznego budynków oraz złym rozwiązaniom technicznym uniemożliwiającym efektywne korzystanie z obiektów budowlanych.

Kierunki działań, które wynikają z celu drugiego:

2.1. Społeczeństwo cyfrowe

Działanie skierowane na rozwój cyfrowy społeczeństwa gminy Dobrcz, a w szczególności przeciwdziałaniu wykluczeniu cyfrowemu. Obejmuje ono w szczególności rozwój elektronicznych usług publicznych tj. e-administracji, e-zdrowia, e-kultury. Jednak rozwój systemów teleinformatycznych musi zostać poprzedzony informatyzacją podmiotów administracji, zdrowia i kultury, poprzez pozyskanie odpowiedniego sprzętu i oprogramowania. Obecnie coraz więcej podmiotów przenosi swoją działalność do sfery cyfrowej, jednak dostęp nowych technologii na obszarach wiejskich jest ciągle ograniczony. W ramach istniejących na terenie gminy świetlic wiejskich proponuje się włączenie społeczne osób wykluczonych cyfrowo. Świetlice wiejskie stałyby się ogólnodostępnym punktem integracji „cyfrowej” społeczności, gdzie prowadzono by działania edukacyjne i promocyjne w zakresie korzystania z usług internetowych oferowanych przede wszystkim przez gminę i nie tylko. Dane placówki powinny być odpowiednio wyposażone w niezbędny sprzęt. Na obszarze zdegradowanym działają świetlice wiejskie, w ramach których można by prowadzić dane działania rewitalizacyjne. W miejscowościach nie posiadających świetlic (Pyszczyń, Augustowo, Strzelce Górne) powinno się adaptować, bądź rozbudować istniejące budynki w danym celu (opisane szczegółowo w celu drugim).

2.2. Gmina przyjazna środowisku

Dany kierunek działań skupia się na poprawie złego stanu technicznego budynków i infrastruktury technicznej ze szczególnym uwzględnieniem ochrony środowiska naturalnego, a także dziedzictwa kulturowego. Dane przedsięwzięcia i projekty będą dotyczyły przede wszystkim modernizacji energetycznej budynków publicznych i mieszkaniowych, a także modernizacji infrastruktury transportowej w ramach ZIT. Ogólny stan techniczny obiektów budowlanych na obszarach zdegradowanych jest zły, co predysponuje go do szeroko zakrojonych działań rewitalizacyjnych. Wymagana jest również poprawa gospodarki wodno-ściekowej. Gmina Dobrcz charakteryzuje się niską gazyfikacją, niewielkim wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych, wysokim poziomem użycia węgla kamiennego do ogrzewania budynków. Wszystkie miejscowości w obszarze zdegradowanym wykazują duże natężenie negatywnych zjawisk objętych danym kierunkiem działania, jednak w każdej z pozostałych miejscowości występuje degradacja zabudowy pod względem technicznym i z zakresu ochrony środowiska, dlatego rozwiązanie problemu będzie przeprowadzane kompleksowo dla całej gminy. Rewitalizacja w danym działaniu prowadzona będzie poprzez poprawę stanu technicznego istniejącej zabudowy polegającej na wprowadzeniu nowoczesnych rozwiązań z zakresu termomodernizacji budynków, a także wprowadzenia rozwiązań zmniejszających niekorzystne oddziaływanie na środowisko tj. wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, czy budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

2.3. Wysokiej jakości infrastruktura techniczna i społeczna

W gminie Dobrcz, a w szczególności na obszarach zdegradowanych będą prowadzone działania z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej, które znacząco wpłyną na wewnętrzną spójność gminy, wyrównanie i poprawienie poziomu

rozwoju społeczno-gospodarczego. Obszar zdegradowany wymaga działań skierowanych na rozwój i poprawę stanu technicznego infrastruktury drogowej, infrastruktury na rzecz wsparcia rozwoju przedsiębiorczości, a także infrastruktury zdrowotnej, społecznej i edukacyjnej. Działania infrastrukturalne, są wsparciem i uzupełnieniem opisanych wcześniej działań ze sfery społecznej w pierwszym celu rewitalizacji. Rozwój infrastruktury społecznej wspomaga działania „miękkie” (społeczne) i sprzyja efektywności ich wdrażania. Rozwinięta, wysokiej jakości infrastruktura wydatnie poprawia warunki życia społeczności lokalnej i tworzy podwaliny do wprowadzania i utrzymania pozytywnych zmian społeczno-gospodarczych oraz pomaga wyjść z sytuacji kryzysowej obszarów zdegradowanych.

W przeprowadzonej diagnozie wykazano niedostateczny rozwój infrastruktury na terenie gminy Dobrcz, w szczególności jeśli chodzi o infrastrukturę sportową i rekreacyjną. Niedostatecznie wyposażone boiska i place zabaw występują w większości miejscowości gminy, a w szczególności na obszarze zdegradowanym. W niektórych miejscowościach dana infrastruktura nie występuje w ogóle (Pyszczyń, Augustowo – obszar rewitalizacji).

Również infrastruktura umożliwiająca prowadzenie zajęć aktywizujących jest reprezentowana praktycznie tylko przez świetlice wiejskie, których brakuje w niektórych miejscowościach (Augustowo, Pyszczyń, Strzelce Górne – obszar rewitalizacji). Świetlice to miejsca, w których mogą się odbywać szeroko zakrojone zajęcia aktywizujące lokalną społeczność, dlatego ważne jest ich przystosowanie do potrzeb realizacji danych działań poprzez odpowiednie modyfikacje i doposażenie.

Należy również poprawić warunki dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości poprzez wsparcie odpowiednich terenów inwestycyjnych. W przypadku gminy Dobrcz, są to obszary położone w pobliżu drogi krajowej: nr 5. Miejscowości leżące w pobliżu wymienionych ciągów komunikacyjnych zostaną objęte wsparciem, a są to: Kusowo, Gądecz, Strzelce Górne. Działania rewitalizacyjne można również wprowadzić w zakresie infrastruktury edukacyjnej w celu podniesienia jakości kształcenia w lokalnych placówkach edukacyjnych. Jeśli chodzi o rozwój infrastruktury komunikacyjnej przewiduje się przebudowę, modernizację dróg lokalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Planuje się również budowę nowych ścieżek rowerowych, w celu poprawy bezpieczeństwa na drogach, głównie w ciągu istniejących dróg wojewódzkich, krajowych, czy powiatowych i gminnych. W zakresie infrastruktury technicznej planuje się rozbudować sieć kanalizacji sanitarnej w Strzelcach Górnych.

Cele rewitalizacji i kierunki działań rewitalizacyjnych powinny być ze sobą komplementarne i uzupełniać się wzajemnie dążąc do wyjścia z sytuacji kryzysowej obszarów zdegradowanych. Sfera społeczna reprezentowana przez cel pierwszy jest uzupełniona przez działania infrastrukturalne prezentowane przez cel drugi. Wynikające z nich projekty dopełniają się tematycznie, przez co GPR będzie oddziaływał we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym). Takie prowadzenie rewitalizacji przeciwdziała fragmentacji działań i prowadzi do kompleksowego rozwiązania problemów obszarów wymagających prowadzenia rewitalizacji. Wyjście z kryzysu obszarów zdegradowanych wpłynie korzystnie na rozwój społeczno-gospodarczy całej gminy. Wszystkie cele i przypisane do nich kierunki działań rewitalizacyjnych są zgodne z wymogami „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”.

3.3.2. Cele rewitalizacji – wskaźniki

Cele rewitalizacji zostały opisane przez odpowiednie wskaźniki z wyznaczonymi wartościami bazowymi i docelowymi. Odnoszą się one do problemów występujących na obszarach zdegradowanych, zdiagnozowanych na etapie sporządzania diagnozy obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Wybrane wskaźniki prezentują docelowy stan obszarów zdegradowanych po przeprowadzonej rewitalizacji. Są także narzędziem do prowadzenia monitoringu efektywności wdrażania GPR. Wartości docelowe obrazują stan danego zjawiska kryzysowego reprezentowanego przez wskaźnik do osiągnięcia w 2023 r., czyli do końca trwania perspektywy czasowej programu.

Wybrano następujące wskaźniki:

- wskaźnik nr 1 – Udział (%) bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
- wskaźnik nr 2 – Udział (%) bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze,
- wskaźnik nr 3 - Udział (%) osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem,
- wskaźnik nr 4 - udział (%) gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze,
- wskaźnik nr 5 - udział (%) dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w liczbie dzieci w tym wieku.

Poniższe tabele prezentują wartości bazowe i docelowe wyznaczone z podziałem dla miejscowości włączonych do obszaru rewitalizacji, na których zdiagnozowano występowanie negatywnego zjawiska oraz średnią wartość danego wskaźnika dla gminy Dobrcz. Na pomarańczowo podkreślone zostały miejscowości należące do wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Tabela 10. Wskaźnik nr 1 - Udział (%) bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Lp.	Miejscowość	Udział (%) bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	
		Wartość bazowa	Wartość docelowa
1.	Augustowo	11,5	5,8
2.	Gądecz	6,3	3,2
3.	Kusowo	4,8	2,4
4.	Pauliny	6,4	3,2
5.	Pyszczyn	12,0	6,0
6.	Sienno	5,2	2,6
7.	Trzebień	5,7	2,9
RAZEM GMINA DOBR CZ		4,5	2,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bydgoszczy

Tabela 11. Wskaźnik nr 2 – Udział (%) bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze

Lp.	Miejscowość	Udział (%) bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	
		Wartość bazowa	Wartość docelowa
1.	Gądecz	27,3	13,7
2.	Kotomierz	21,4	10,7
3.	Kusowo	28,6	14,3
4.	Pauliny	42,9	21,5
5.	Pyszczyń	30,0	15,0
6.	Stronno	23,8	11,9
7.	Strzelce Górne	20,0	10,0
8.	Trzebień	20,0	10,0
RAZEM GMINA DOBR CZ		18,1	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bydgoszczy

Tabela 12. Wskaźnik nr 3 - Udział (%) osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem

Lp.	Miejscowość	Udział (%) osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	
		Wartość bazowa	Wartość docelowa
1.	Augustowo	10,8	5,4
2.	Kotomierz	8,3	4,2
3.	Pauliny	15,4	7,7
4.	Pyszczyń	23,3	11,7
5.	Sienno	6,9	3,5
6.	Strzelce Górne	6,5	3,3
7.	Trzebień	13,6	6,8
RAZEM GMINA DOBR CZ		6,3	3,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Tabela 13. Wskaźnik nr 4 - udział (%) gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze

Lp.	Miejscowość	Udział (%) gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze	
		Wartość bazowa	Wartość docelowa
1.	Augustowo	11,3	5,7
2.	Kotomierz	9,5	4,8
3.	Magdalenka	17,5	8,8
4.	Pauliny	25,0	12,5
5.	Pyszczyń	25,0	12,5
6.	Sienno	14,1	7,1
7.	Strzelce Górne	10,5	5,3
8.	Trzebień	27,1	13,6
RAZEM GMINA DOBR CZ		9,1	4,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Tabela 14. Wskaźnik nr 5 - udział (%) dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w liczbie dzieci w tym wieku

Lp.	Miejscowość	Udział (%) dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w liczbie dzieci w tym wieku	
		Wartość bazowa	Wartość docelowa
1.	Augustowo	52,6	26,3
2.	Kotomierz	31,9	16,0
3.	Kusowo	32,6	16,3
4.	Pauliny	30,8	15,4
5.	Pyszczyń	68,0	34,0
6.	Sienno	34,6	17,3
7.	Strzelce Górne	29,2	14,6
8.	Trzebień	38,9	19,5
RAZEM GMINA DOBRCZ		27,6	13,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Powyższe wskaźniki reprezentują poziom rozwoju społeczno-gospodarczego do osiągnięcia w wyniku realizacji GPR. Dotyczą one negatywnych zjawisk ze sfery społecznej zbadanych w diagnozie. Wartości docelowe wskaźników prezentują poprawę sytuacji o 50% w stosunku do wartości wskaźników zbadanych w diagnozie w roku bazowym. Taka skuteczność przedsięwzięć rewitalizacyjnych przedstawia wysoką efektywność wdrażania założeń GPR.

Zmiany w sferze społecznej prezentowane wskaźniki są wymierne co do oceny prowadzonych działań rewitalizacyjnych, ponieważ kompleksowy rozwój w aspekcie przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym i gospodarczym wpływa na eliminację i ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych. Dane wskaźniki stanowią podstawę do sporządzania corocznych analiz prowadzonych przez Zespół ds. rewitalizacji. Prezentowane w tabelach wartości docelowe są wartościami do osiągnięcia w 2023 r., czyli w ostatnim roku trwania perspektywy czasowej Programu.

IV. SZCZEGÓŁOWE ZAŁOŻENIA PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Niniejszy rozdział poświęcony jest przedstawieniu planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Opisuje również mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych, a także szacunkowe ramy finansowe realizacji Gminnego Programu rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016-2023 ze wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych. Wskazano także: opis struktury zarządzania realizacją GPR, system jego monitoringu i oceny, określono niezbędne zmiany w uchwałach, oraz wskazanie sposobu realizacji programu w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego.

4.1. OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH, W SZCZEGÓLNOŚCI O CHARAKTERZE SPOŁECZNYM ORAZ GOSPODARCZYM, ŚRODOWISKOWYM, PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYM LUB TECHNICZNYM

Obszar rewitalizacji tworzą wszystkie miejscowości bądź ich części wyznaczone w Uchwale nr XI/142/2016 Rady Gminy Dobrcz z dnia 26 kwietnia 2016 r. **Obszar rewitalizacji nr 1** tworzą:

- **Augustowo** – cała miejscowość,
- **Pauliny** – cała miejscowość,
- **Pyszczyn** – cała miejscowość, oraz
- **Gądecz** – zwarta część miejscowości wraz z zespołem dworskim i jego otoczeniem,
- **Kotomierz** – zwarta część miejscowości wraz z zespołem pałacowym i jego otoczeniem,
- **Kusowo** – zwarta część miejscowości położona na wschód od drogi krajowej nr 5,
- **Sienno** – zwarta część miejscowości wraz z pozostałościami zespołu dworskiego i jego otoczenia,
- **Strzelce Górne** – zwarta część miejscowości wraz z zespołem dworskim i jego otoczeniem,
- **Trzebień** – najbliższe otoczenie zespołu pałacowego oraz świetlicy wiejskiej wraz z tymi obiektami.

Przedsięwzięcia i wynikające z nich konkretne projekty rewitalizacyjne są pochodną wyznaczonych celów rewitalizacji i kierunków działań rewitalizacyjnych. W odniesieniu do konkretnych celów rewitalizacji wyznaczono dwa główne przedsięwzięcia:

1. **Podniesienie aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji** – przedsięwzięcie odpowiadające za realizację projektów ze sfery społecznej, opartych na działaniach miękkich. Dane przedsięwzięcie wynika z celu pierwszego.
2. **Rozwinięta infrastruktura wsparciem rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów zdegradowanych gminy Dobrcz** – przedsięwzięcie odpowiadające za realizację projektów infrastrukturalnych wpierających działania ze sfery społecznej. Dane przedsięwzięcie wynika z celu drugiego.

Dla **1. Przedsięwzięcia** przewidziano realizację następujących projektów:

1. **Włączenie społeczne osób wykluczonych i zagrożonych wykluceniem społecznym** – głównym założeniem projektu jest aktywne włączenie w ramach ZIT, które obejmuje:
 - zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włączenie społeczne a także powrót na rynek pracy realizowane w oparciu o: Program Aktywizacja i Integracja, kontrakt socjalny lub jego odmiany, Program Aktywności Lokalnej, lub inne metody, modele, narzędzia pracy socjalnej o charakterze indywidualnym, rodzinnym, środowiskowym; z obligatoryjnym wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej i/lub zawodowej i/lub edukacyjnej, a także:

- programy reintegracji zawodowej i społecznej realizowane przez podmioty o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- programy na rzecz wsparcia zatrudnienia i rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami (w ramach Warsztatów Terapii Zajęciowej i Zakładów Aktywności Zawodowej);
- utworzenie podmiotu prowadzącego działalność statutową na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych. Dane podmioty mogą prowadzić działania w oparciu ww. formy wsparcia dotyczące niniejszego projektu,
- Urząd Gminy Dobrcz będzie podmiotem wspierającym i koordynującym działalność nowoutworzonego podmiotu,
- dany projekt wspiera w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego mieszkańców obszarów zdegradowanych, którzy wymagają pomocy w zakresie poprawy sytuacji na rynku pracy, sytuacji ekonomicznej i integracji społecznej,
- projekt może być finansowany w ramach RPO WK-P z *Poddziałania 9.1.1 Aktywne włączenie społeczne w ramach ZIT.*

2. Rozwój usług opiekuńczych – głównym założeniem projektu jest rozwój usług opiekuńczych w ramach ZIT, które obejmuje:

- wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi, w tym starszymi i z niepełnosprawnościami świadczone w lokalnej społeczności obejmujące:
 - tworzenie i rozwój oferty placówek wsparcia i opieki w tym: dziennych domów pobytu, środowiskowych domów samopomocy, klubów samopomocy, mieszkań wspomaganych lub innych ośrodków zapewniających opiekę dzienną i całodobową,
 - rozwój niestacjonarnych usług opiekuńczych świadczonych w środowisku w tym: usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, usługi dziennych opiekunów, wolontariat opiekuńczy, pomoc sąsiedzka i inne formy samopomocy, usługi asystenckie,
 - rozwój nowoczesnych technologii w usługach opiekuńczych, np. teleopieka i inne formy niebezpośrednich usług opiekuńczych wykorzystujących nowe technologie, aktywizację środowisk lokalnych w celu tworzenia społecznych (sąsiedzkich) metod samopomocy przy wykorzystaniu nowych technologii,
 - oraz uzupełniająco do powyższych: sfinansowanie wypożyczenia niezbędnego do opieki nad osobami niesamodzielnymi lub sprzętu zwiększającego samodzielność osób (w tym sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i medycznego, inne usługi zwiększające mobilność, autonomię i bezpieczeństwo osób niesamodzielnych (np. likwidowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania, dowożenie posiłków),
 - działania ukierunkowane na podnoszenie umiejętności rodzin i opiekunów faktycznych służące poprawie jakości usług opiekuńczych (m.in.: kształcenie, poradnictwo);
- doposażenie i rozwój placówek już istniejących: środowiskowy dom samopomocy „Arkadia” w Gądeczu,
- projekt może być finansowany w ramach RPO WK-P z *Poddziałania 9.1.2 Rozwój usług opiekuńczych w ramach ZIT.*

3. Włączenie społeczne na obszarach objętych Lokalną Strategią Rozwoju – głównymi założeniami projektu są:

- Działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak:
 - kluby samopomocy (w tym z programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy),
 - świetlice środowiskowe (w tym z programem socjoterapeutycznym, programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy),
 - kluby młodzieżowe (w tym z programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy),
 - kluby pracy,
 - aktywizacja społeczno-zawodowa (w tym szkolenia i podnoszące kompetencje i/lub dające nowe umiejętności zawodowe i społeczne),
 - i inne z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym.
- działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej z wykorzystaniem m.in.:
 - usług wzajemnościowych, samopomocowych,
 - lidera lub animatora aktywności lokalnej oraz obywatelskiej,
 - i inne rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej;
- działania wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej, w tym: działania animacyjne, budowa i rozwój lokalnych partnerstw publiczno-społecznych na rzecz tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych i inne wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej,
- objęcie projektem istniejącej LGD: „Trzy Doliny” z siedzibą w Gądeczu,
- prowadzenie przez LGD działalności wspierającej aktywizację gospodarczą i społeczną lokalnej społeczności
- promocja obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju poprzez wydanie przewodnika turystycznego,
- projekt w zamierzeniu ma wyeliminować lub w znacznym stopniu ograniczyć wykazane w diagnozie negatywne zjawiska społeczne w postaci: bezrobocia, trudnej sytuacji materialnej oraz pobudzić przedsiębiorczości i zdolności samoorganizacji mieszkańców. Takie działania pozwolą zintegrować osoby wykluczone bądź zagrożone wykluczeniem z resztą lokalnej społeczności. Poprawa sytuacji społecznej będzie wspierana poprzez realizację projektów przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych, środowiskowych i gospodarczych z przedsięwzięcia 2. Zmiany zachodzące w sferze społecznej wymagają działań z pozostałych sfer rewitalizacji celem zachowania kompleksowości programu rewitalizacji,
- projekt może być finansowany w ramach RPO WK-P z Działania 11.1 *Włączenia społeczne na obszarach objętych LSR*.

Szacowany łączny koszt projektów z przedsięwzięcia drugiego wynosi: **3 200 000 zł**. Jest to łączna wartość wszystkich projektów z przedsięwzięcia 1, których realizacja jest przewidziana do 2023 roku. Harmonogram realizacji konkretnych projektów został podany w podrozdziale 4.4 Szacunkowe ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji wraz ze wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych w Tabeli 17. Główne

projekty rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe. Podane kwoty są szacunkowe i wynikają z konkretnych działań przypisanych projektom oraz analizie kosztów podobnych przedsięwzięć. Perspektywa obowiązywania GPR to okres blisko 8 lat, w związku z czym średnia roczna kwota wydatków na realizację programu oscyluje w granicach 400 000 zł. Należy nadmienić, że proponowane projekty mogą uzyskać dofinansowanie w wysokości 85 %, co zmniejsza kwotę wkładu własnego gminy i ewentualnych prywatnych inwestorów do ok. 60 000 zł rocznie.

Dla **Przedsięwzięcia 2** przewidziano realizację następujących projektów:

1. **Rozwój społeczno-gospodarczy kierowany przez lokalną społeczność** – główne założenia projektu przedstawiają się następująco:
 - działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości wiejskich w szczególności objętych granicami obszaru zdegradowanego – o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych – zmierzających do ożywienia społeczno-gospodarczego danego obszaru i poprawy warunków uczestnictwa osób zamieszkujących obszary problemowe w życiu społecznym i gospodarczym,
 - działania infrastrukturalne są uzupełnieniem wszystkich ww. projektów społecznych z przedsięwzięcia 1, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk i poprawę warunków życia mieszkańców. Wysokiej jakości infrastruktura wspiera i utrzymuje trend pozytywnych zmian społecznych mających na celu wyjście obszarów zdegradowanych z sytuacji kryzysowej,
 - proponowane działania infrastrukturalne:
 - adaptacja budynku/lokalu na siedzibę podmiotu prowadzącego działalność statutową na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych w Dobrczu lub/i w Kotomierzu,
 - modernizacja i adaptacja do nowych funkcji założenia dworsko-parkowego w Paulinach – przeznaczenie i przygotowanie budynku pod prowadzenie działalności gospodarczej,
 - kompleksowa modernizacja założenia dworsko-parkowego w Trzebieniu z zachowaniem obecnej funkcji
 - adaptacja budynków/lokalu na potrzeby działalności LGD,
 - rozbudowa/modernizacja istniejących **boisk** w miejscowościach z obszaru rewitalizacji: Trzebień, Kotomierz, Sienno i uzupełnienie infrastruktury o: place zabaw lub/i siłownie zewnętrzne,
 - rozbudowa/modernizacja istniejących **placów zabaw** w miejscowościach z obszaru rewitalizacji, i doposażenie ich w siłownie zewnętrzne
 - budowa nowych **boisk lub/i placów zabaw lub/i siłowni zewnętrznych** w obszarze rewitalizacji: Augustowo, Kotomierz, Sienno, Gądecz,
 - rozbudowa/modernizacja istniejących **świetlic** na obszarze rewitalizacji,
 - adaptacja lub budowa nowego budynku/lokalu na **świetlice** środowiskowe lub/i **sale wiejską** w miejscowościach z obszaru rewitalizacji: Strzelce Górne, Pyszczyń, Augustowo,
 - adaptacja lub/i budowa budynków i infrastruktury w celu realizacji założeń projektowych nie wymienionych powyżej,

- rozwój sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w gminie, w tym: rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Strzelcach Górnych i kanalizacji w miejscowości Sienno,
 - dalsza gazyfikacja miejscowości gminy,
 - modernizacja betonowych przyszkolnych boisk na boiska o sztucznej nawierzchni trawiastej (małe orliki),
 - utworzenie mini centrum sportowego w Strzelcach Górnych przy istniejącym boisku, modernizacja boiska,
 - budowa Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Dobrczu,
 - zagospodarowanie stawu w Augustowie jako terenu rekreacyjnego,
 - zagospodarowanie terenu wokół zbiornika retencyjnego na rzece Kotomierzycy w Kotomierzu jako terenu rekreacyjnego,
 - rozwój infrastruktury teleinformatycznej na obszarze zdegradowanym;
- projekt może być finansowanych w ramach RPO WK-P z Działania 7.1 *Rozwój lokalny kierowany przez społeczność*.

2. Rozwój gospodarczy w oparciu o wysokiej jakości infrastrukturę – głównymi założeniami projektu są:

- inwestycje dotyczące kompleksowego przygotowania i uzbrojenia terenu przeznaczonego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod działalność gospodarczą,
- wykorzystanie strefy inwestycyjnej wyznaczonej w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, poprzez kompleksowe uzbrojenie terenów obecnej strefy aktywności gospodarczej,
- wyznaczenie potencjalnych terenów inwestycyjnych we wsiach z obszaru zdegradowanego: **Kusowo, Strzelce Górne, Augustowo** celem wsparcia rozwoju gospodarczego obszarów rewitalizowanych,
- przedstawione w projekcie działania infrastrukturalne tj. przygotowanie odpowiedniej infrastruktury pod prowadzenie działalności gospodarczej wspomogą projekt 3 z przedsięwzięcia 1. Także pośrednio wspiera projekty nr 1 i 2, tworząc potencjalne nowe miejsca pracy,
- obszar inwestycyjny wykracza poza obszar rewitalizacji, jednak ma bezpośredni wpływ na poprawę sytuacji kryzysowej na obszarze rewitalizacji ponieważ, tworzy infrastrukturę dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Dokładna lokalizacja obszarów inwestycyjnych została przedstawiona w załączniku graficznym do programu,
- projekt może być finansowanych w ramach RPO WK-P z *Poddziałania 1.4.3 Rozwój infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego*.

3. Sektor publiczny i mieszkaniowy o wysokiej efektywności energetycznej – projekt jest realizowany w ramach ZIT, główne założenia projektu to:

- przedsięwzięcia z zakresu głębokiej i kompleksowej modernizacji energetycznej budynków publicznych i wielorodzinnych mieszkaniowych w tym m.in.:
 - ocieplenie obiektu, wymiana pokrycia dachu, okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne wraz z instalacją,
 - przebudowa systemów grzewczych (wraz z wymianą i przyłączeniem źródła ciepła), systemów wentylacji i klimatyzacji oraz zastosowanie systemów zarządzania budynkiem,

- realizacja mikrokogeneracji lub mikrotrigeneracji na potrzeby własne,
 - budowa i przebudowa instalacji OZE w modernizowanych energetycznie budynkach,
 - instalacja systemów chłodzących, w tym również z OZE;
 - powyższe działania z sektora publicznego dotyczą budynków publicznych należących do organów administracji publicznej – wyłącznie budynki których właścicielem jest samorząd terytorialny oraz podległe mu organy i jednostki organizacyjne,
 - wymiana oświetlenia na energooszczędne będzie możliwa do realizacji wyłącznie w częściach wspólnych budynku,
 - projektem będą objęte istniejące budynki publiczne i budynki mieszkaniowe wielorodzinne w szczególności z obszaru rewitalizacji, jednak zjawisko degradacji zabudowy jest szersze i obejmuje większą część obszarów zdegradowanych. Dlatego możliwe jest rozszerzenie działań rewitalizacyjnych poza wyznaczony obszar rewitalizacji celem uzyskania zrównoważonego rozwoju całego obszaru gminy,
 - wsparcie udzielane może być również poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO),
 - projekt odnosi się bezpośrednio do wykazanego w diagnozie obszaru zdegradowanego i rewitalizacji negatywnego zjawiska technicznego,
 - jest projektem uzupełniającym w stosunku do projektów społecznych z przedsięwzięcia 1,
 - projekt może być finansowanych w ramach RPO WK-P z *Poddziałania 3.5.1 Efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym w ramach ZIT.*
- 4. Promowanie strategii niskoemisyjnych** – projekt jest realizowany w ramach ZIT, główne założenia projektu:
- inwestycje wynikające z planu gospodarki niskoemisyjnej niemożliwe do realizacji w ramach innych projektów,
 - budowa systemu ścieżek pieszo-rowerowych na terenie gminy w pierwszej kolejności, na trasach:
 - **Gądecz – Kusowo** (połączenie dwóch istniejących ścieżek rowerowych),
 - **Augustowo – Borówno – Pauliny – Dobrcz,**
 - pozostałe proponowane nowe ciągi pieszo-rowerowe:
 - **Kotomierz – Dobrcz,**
 - **Strzelce Górne – Strzelce Dolne,**
 - Dokładny przebieg proponowanych tras zostanie przedstawiony na załączniku graficznym do GPR;
 - ścieżki rowerowe realizowane w ramach istniejącego układu drogowego poprawią wewnętrzną dostępność i spójność komunikacyjną obszarów zdegradowanych z pozostałymi miejscowościami gminy. Stworzą nową atrakcję turystyczną i poprawią stopień bezpieczeństwa na lokalnych drogach. Przewidywane trasy ścieżek rowerowych przedstawiono na załączniku graficznym,
 - wymiana lub budowa oświetlenia ulicznego na energooszczędne na obszarach zdegradowanych, poprawa stopnia bezpieczeństwa na drogach publicznych,
 - promocja korzystania ze ścieżek rowerowych wśród lokalnej społeczności,
 - projekt jest uzupełnieniem projektów społecznych z przedsięwzięcia 1. Wspomaga włączenie społeczne osób wykluczonych, poprzez poprawę jakości życia. Rozwinięta

infrastruktura techniczna wspomaga rozwój społeczno-gospodarczy, zwiększa mobilność mieszkańców i promuje zdrowy styl życia,

- projekt może być finansowany w ramach RPO WK-P z *Poddziałania 3.5.2 Zrównoważona mobilność miejska i promowanie strategii niskoemisyjnych w ramach ZIT*.

5. Rozwój infrastruktury drogowej – główne założenia projektu obejmują:

- budowę, przebudowę, modernizację dróg, węzłów, skrzyżowań wraz z infrastrukturą towarzyszącą, inwestycje w bezpieczeństwo ruchu drogowego (np. elementy uspokojenia ruchu, zjazdy, zatoki przystankowe, chodniki, ciągi pieszo-rowerowe, sygnalizacja świetlna, bariery ochronne, oświetlenie, kładki dla pieszych, przejścia podziemne, inne elementy infrastrukturalne pozwalające zwiększyć bezpieczeństwo ruchu drogowego):
 - inwestycje w drogi lokalne (gminne, powiatowe), zapewniające konieczne bezpośrednie połączenia z siecią TEN-T, portem lotniczym, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi,
- pozostałe drogi lokalne powinny zostać zmodernizowane, przebudowane, w celu poprawy złego stanu technicznego i braku odpowiednich środków bezpieczeństwa (m. in. elementy uspokojenia ruchu, zjazdy, zatoki przystankowe, chodniki, ciągi pieszo-rowerowe, sygnalizacja świetlna, bariery ochronne, oświetlenie),
- obszar obejmuje inwestycje liniowe wykraczające poza obszar zdegradowany, jednak inwestycje są konieczne ze względu na poprawę spójności wewnętrznej gminy pod względem rozwoju sieci komunikacyjnej, a w szczególności poprawy dostępności obszarów zdegradowanych względem pozostałych,
- projekt jest uzupełnieniem wszystkich projektów z przedsięwzięcia 1. Obecny stan infrastruktury drogowej jest niezadowolający. Potrzebna jest szeroko zakrojona modernizacja dróg. Rozwinięta infrastruktura drogowa poprawi wewnętrzną spójność komunikacyjną obszarów zdegradowanych z pozostałymi, a przede wszystkim z Dobrczem – głównym ośrodkiem administracyjno-usługowym gminy,
- drogi lokalne objęte działaniami projektu w pierwszej kolejności to:
 - Nekla – Augustowo,
 - Trzebień – Kotomierz,
 - Strzelce Górne – ul. Szczęśliwa, ul. Dębowa, ul. Leszczynowa,
 - drogi w Kotomierzu,
 - drogi w Gądeczu;
- projekt może być finansowany w ramach RPO WK-P z *Działania 5.1 infrastruktura drogowa*.

6. Rozwój infrastruktury społecznej – główne założenia projektu obejmują:

- przebudowę, remont zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione (możliwa interwencja poza części wspólne budynków),
- budowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę, adaptację, remont, modernizację oraz wyposażenie obiektów na potrzeby świadczenia usług opieki nad dziećmi do lat 3 (w tym żłobków, klubów dziecięcych, oddziałów żłobkowych),

- budowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę, adaptację, remont, modernizację oraz wyposażenie obiektów na potrzeby realizacji usług, świadczonych w środowisku lokalnym, innych niż wskazane powyżej,
- przygotowanie budynków położonych na obszarze zdegradowanym w celu adaptacji ich na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione, dla osób potrzebujących pomocy w tym zakresie w szczególności z obszarów rewitalizacji. Można rozszerzyć realizację projektu poza wyznaczony obszar w ramach prowadzenia zrównoważonego rozwoju społecznego gminy, ograniczając dyskryminacje osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem mieszkających poza obszarem zdegradowanym. Takie działanie wpisuje się w zasadę kompleksowości działań rewitalizacyjnych. Projekt jest bezpośrednio powiązany i wspiera realizację projektów z przedsięwzięcia 1,
- projekt może być finansowanych w ramach RPO WK-P z *Poddziałania 6.1.2 Inwestycje w infrastrukturę społeczną*.

Szacowany łączny koszt projektów z przedsięwzięcia drugiego wynosi: **6 200 000 zł**. Jest łączna wartość wszystkich projektów z przedsięwzięcia 2, których realizacja jest przewidziana do 2023 roku. Harmonogram realizacji konkretnych projektów został podany w podrozdziale 4.4 Szacunkowe ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji wraz ze wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych w Tabeli 17. Główne projekty rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe. Podane kwoty są szacunkowe i wynikają z konkretnych działań przypisanych projektom oraz analizie kosztów podobnych przedsięwzięć. Perspektywa obowiązywania GPR to okres blisko 8 lat, w związku z czym średnia roczna kwota wydatków na realizację programu oscyluje w granicach 775 000 zł. Należy nadmienić, że proponowane projekty mogą uzyskać dofinansowanie w wysokości 85 %, co zmniejsza kwotę wkładu własnego gminy i ewentualnych prywatnych inwestorów do ok. 116 000 zł rocznie.

W odniesieniu do konkretnych celów rewitalizacji wyznaczono siedem **przedsięwzięć uzupełniających**:

1. E-Dobrcz – głównymi założeniami projektu są:

- rozwój elektronicznych usług publicznych oparty na budowie, rozbudowie lub zakupie systemów teleinformatycznych bądź odpowiednich usług w technologii chmury obliczeniowej zapewniających dostępność, integrację oraz cyfryzację nowych usług, a także poprawę funkcjonalności oraz e-dojrzałości istniejących usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną w zakresie e-administracji, e-zdrowia, e-kultury. W tym m.in.:
- budowa, rozbudowa lub modernizacja systemów teleinformatycznych,
- zapewnienie interoperacyjności, integracji oraz bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych,
- zapewnienie dostępności elektronicznych usług publicznych przy uwzględnieniu standardów WCAG 2.0 dotyczących dostępności dla osób o różnym stopniu niepełnosprawności i osób starszych;
- informatyzacja podmiotów ze sfery administracji, zdrowia i kultury polegająca na budowie, rozbudowie, zakupie lub wykorzystaniu w technologii chmury obliczeniowej infrastruktury informatycznej, w tym aplikacji i systemów bazodanowych, służących

poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych. W tym m.in.:

- uruchomienie systemów elektronicznego obiegu dokumentów, elektronicznej archiwizacji dokumentów, elektronicznego zarządzania rejestrami publicznymi,
- wprowadzenie podpisu elektronicznego,
- informatyzacja procedur wewnętrznych,
- zapewnienie interoperacyjności, integracji oraz bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych;
- powyższe działania są uzupełniające w stosunku do rozwoju instytucji publicznych, w tym utworzonych w wyniku innych projektów rewitalizacyjnych tj.
 - Środowiskowego Domu Samopomocy,
 - świetlice środowiskowe,
 - sale wiejskie
 - i innych;
- w celu lepszej integracji i spójności systemów informatycznych w gminie danym działaniem powinny zostać objęte pozostałe instytucje gminne,
- projekt wspiera pośrednio wszystkie projekty ze przedsięwzięcia 1, wspomagając rozwój systemów informatycznych, który pomaga w efektywnej realizacji przewidzianych działań rewitalizacyjnych,
- utworzenie hot-spotów w instytucjach publicznych,
- projekt może być finansowanych w ramach RPO WK-P z *Działania 2.1 Wysoka dostępność e-usług publicznych*.

2. Cyfrowy region kulturowy – głównymi założeniami projektu są:

- digitalizacja zasobów kulturowych, naukowych (w tym bibliotecznych), dziedzictwa regionalnego, w tym:
 - budowa, rozbudowa systemów teleinformatycznych służących digitalizacji,
 - prowadzenie prac digitalizacyjnych,
 - tworzenie i rozwijanie repozytoriów cyfrowych, w szczególności z wykorzystaniem technologii przetwarzania w chmurze, wraz z zapewnieniem warunków bezpiecznego przechowywania danych cyfrowych, udostępnianiem i scalaniem informacji o zdigitalizowanych zasobach w ramach regionalnych repozytoriów cyfrowych,
 - tworzenie i rozwijanie platform dystrybucji treści cyfrowych służących udostępnianiu zasobów cyfrowych w sposób otwarty i zapewniający możliwość ich ponownego wykorzystania w celu wytworzenia na ich podstawie nowych usług cyfrowych przez podmioty spoza sektora publicznego;
- tworzenie i rozwijanie referencyjnych rejestrów publicznych, w tym geograficznych systemów informacji przestrzennej,
- projekt jest działaniem uzupełniającym, wspomagającym działalność instytucji publicznych tj. biblioteka, dom kultury; wprowadzającym nowej jakości usługi teleinformatyczne,
- digitalizacja zasobów kulturowych, naukowych, dziedzictwa regionalne znajdujących się w posiadaniu przede wszystkim w Bibliotece Gminnej i Gminnym Ośrodku Kultury w Dobrczu ułatwi szerszy i szybszy dostęp do zasobów, który będzie wspierać

- pośrednio projekty z przedsięwzięcia 1. Szerszy dostęp do różnego rodzaju materiałów wspomaga włączenie społeczne osób wykluczonych,
- projekt może być finansowanych w ramach RPO WK-P z *Działania 2.2 Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego oraz zasobów nauki, kultury i dziedzictwa regionalnego.*
- 3. Ochrona zasobów kultury** – projekt realizowany w ramach ZIT, główne założenia:
- prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane w obiektach zabytkowych, w otoczeniu zabytku i na obszarach zabytkowych, m.in.:
 - Zespoły dworskie/folwarczne, parki dworskie, dworce kolejowe położone w miejscowościach z obszaru zdegradowanego: **Augustowo** (pozostałości zespołu dworskiego: park, spichlerz), **Gądecz** (zespół dworski – rządcówka), **Kotomierz** (zespół pałacowy – ogrodzenie, stajnia, owczarnia, stodoła, lamus; dworzec kolejowy) **Kusowo** (pozostałości zespołu dworskiego – park), **Pyszczyń** (dwór), **Sienno** (pozostałości zespołu dworskiego – spichlerz, wozownia), **Strzelce Górne** (zespół dworski – park) – wymienione obiekty znajdują się w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków,
 - Wymienione obiekty wymagają przeprowadzenia remontów, w celu przystosowania ich do pełnienia ewentualnych nowych funkcji, głównie z zakresu usług rekreacyjno-sportowych, turystycznych czy promocji walorów kulturowych regionu;
 - rozbudowa, przebudowa instytucji kultury (w tym dostosowanie istniejącego obiektu do nowych funkcji kulturalnych, w tym edukacyjnych) wraz zakupem wyposażenia związanego z prowadzeniem działalności kulturalnej, w tym edukacyjnej,
 - konserwacja zabytków ruchomych i materiałów archiwalnych stanowiących dziedzictwo dokumentacyjne,
 - projekty informacyjno-promocyjne walorów środowiskowych i kulturowych regionu pod kątem komercyjnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego regionu (np. produkt regionalny) jako element ww. projektów,
 - powyższymi działaniami mogą zostać obiekty wszystkie obiekty zabytkowe, w tym inne niż wyżej wymienione, a wskazane przez gminę celem efektywnej realizacji działań rewitalizacyjnych,
 - projekt jest projektem uzupełniającym projekty społeczne z przedsięwzięcia pierwszego wspierającym rozwój gospodarczy lokalnej społeczności, a także rozwój społeczny i włączenie społeczne osób wykluczonych,
 - projekt może być finansowanych w ramach RPO WK-P z *Działania 4.4 Ochrona i rozwój zasobów kultury.*
- 4. Rozwój infrastruktury zdrowotnej** – główne założenia projektu obejmują:
- przeprowadzenie niezbędnych z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych inwestycji, w tym w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami,
 - wyposażenie zakładów opieki zdrowotnej w niezbędny sprzęt medyczny,
 - wprowadzenie rozwiązań w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt) – wyłącznie jako element ww. działań, realizowane przez regionalne podmioty lecznicze, udzielające świadczeń zdrowotnych:

- w zakresie Podstawowej Opieki Zdrowotnej i Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej (świadczenia diagnostyczno-lecznicze w ramach AOS, ASDK),
- dedykowanych chorobom układu krążenia, nowotworowym, układu kostnowstawowego i mięśniowego, układu oddechowego, psychicznym, które stanowią istotną przyczynę dezaktywizacji zawodowej,
- ukierunkowanych na specyficzne dla regionu grupy chorób, wynikające z przeprowadzonej diagnozy sytuacji demograficzno-epidemiologicznej oraz zidentyfikowanych ograniczeń w dostępie do świadczeń zdrowotnych, które stanowią istotną przyczynę dezaktywizacji zawodowej,
- w zakresie ginekologii, położnictwa, neonatologii, pediatrii oraz innych jednostek zajmujących się leczeniem dzieci,
- w zakresie geriatry, opieki długoterminowej oraz opieki paliatywnej i hospicyjnej;
- powyższe działania mogą objąć placówki zdrowotne świadczące usługi na terenie gminy Dobrcz (w tym dla obszarów zdegradowanych). Przychodnie mieszczą się w Dobrczu, Kotomierzu i Wudzynie,
- powyższe działania wspierają poprawę jakości życia mieszkańców gminy, a w szczególności mieszkańców obszarów zdegradowanych poprzez wsparcie działań projektów społecznych z przedsięwzięcia 1. Zwiększona jakość opieki zdrowotnej wydatnie wpływa na szybsze włączenie społeczne osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem,
- projekt może być finansowanych w ramach RPO WK-P z *Poddziałania 6.1.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną*.

5. Rozwój infrastruktury wychowania przedszkolnego – projekt jest realizowany w ramach strategii ZIT, głównymi założeniami projektu są:

- budowa, rozbudowa, nadbudowa, przebudowa, adaptacja, modernizacja, remont obiektów na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego (przedszkoli lub innych form edukacji przedszkolnej) wraz z niezbędnym wyposażeniem odnoszącym się do zakresu infrastrukturalnego projektu, w tym również wyposażeniem placów zabaw,
- działania z zakresu e-edukacji (wyłącznie jako element działania wskazanego powyżej), w tym m.in.: zakup sprzętu informatycznego, multimedialnego i oprogramowania wykorzystywanego w zajęciach dydaktycznych,
- wsparcie istniejącego przedszkola w Dobrczu w zakresie ww. form,
- utworzenie nowego niepublicznego przedszkola i działającego przy nim żłobka w Dobrczu lub/i Kotomierzu i adaptacja lokalu na potrzeby jego działalności,
- utworzenie nowej placówki wychowania przedszkolnego i żłobka jest podyktowana stale rosnącą liczbą mieszkańców gminy. Lokalizacja oscyluje pomiędzy dwoma największymi ośrodkami osadniczymi gminy, które posiadają największą siłę oddziaływania i skupiają największą liczbę ludności. Projekt wspiera pośrednio projekt 1 i 2 z przedsięwzięcia 1. Wspomaga aktywizację społeczną np. poprzez powrót matek na rynek pracy zapewniając opiekę nad dziećmi przez odpowiednie instytucje,
- projekt może być finansowanych w ramach RPO WK-P z *Poddziałania 6.3.1 Inwestycje w infrastrukturę przedszkolną*.

- 6. Rozwój infrastruktury edukacyjnej**– projekt realizowany w ramach strategii ZIT, głównymi założeniami projektu są:
- inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową szkół oraz centrów i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne, polegające na: budowie, rozbudowie, nadbudowie i wyposażeniu w bazę dydaktyczną nowych obiektów, a także przebudowie, adaptacji, modernizacji, remoncie i wyposażeniu w bazę dydaktyczną już istniejących obiektów, ukierunkowane na tworzenie i rozwój warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego w branżach zgodnych z potrzebami rynku pracy, w tym z inteligentnymi specjalizacjami określonymi w RIS,
 - działania z zakresu e-edukacji (wyłącznie jako element działania wskazanego powyżej), w tym m.in.: wyposażenie szkół oraz centrów i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne w narzędzia informatyczne poprawiające efektywność procesu kształcenia (zakup sprzętu informatycznego, multimedialnego, oprogramowania),
 - wsparciem objęte zostają wszystkie placówki edukacyjne znajdujących się na terenie gminy Dobrcz, ponieważ każda z nich obejmuje swym działaniem poszczególne miejscowości z obszaru zdegradowanego. W diagnozie będącej załącznikiem do Uchwały nr XI/142/2016 Rady Gminy Dobrcz z dnia 26 kwietnia 2016 r. wykazano możliwość wsparcia placówek celem poprawy jakości kształcenia w gminie. Projekt pośrednio wpływa na projekty społeczne z przedsięwzięcia 1 i jest projektem uzupełniającym. Wysoki poziom kształcenia w placówkach edukacyjnych wpływa na jakość kapitału ludzkiego. Absolwenci danych szkół są lepiej przygotowani do dalszej edukacji, czy potrafią uzyskać później lepsze kwalifikacje zawodowe zapewniające dobrą pozycję na rynku pracy. Wykwalifikowana kadra przyciąga inwestorów i wspomaga rozwój przedsiębiorczości w gminie,
 - projekt może być finansowanych w ramach RPO WK-P z *Poddziałania 6.3.2 Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego*.

Szacowany łączny koszt projektów z przedsięwzięcia drugiego wynosi: **2 700 000 zł**. Jest to łączna wartość wszystkich przedsięwzięć uzupełniających, których realizacja jest przewidziana do 2023 roku. W przypadku tych przedsięwzięć niemożliwe jest określenie harmonogramu i wielkości dofinansowania. Całościowy koszt konkretnych przedsięwzięć uzupełniających został zawarty w podrozdziale 4.4 Szacunkowe ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji wraz ze wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych w Tabeli 18. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – szacunkowe ramy finansowe. Podane kwoty są szacunkowe i wynikają z konkretnych działań przypisanych projektom oraz analizie kosztów podobnych przedsięwzięć. Perspektywa obowiązywania GPR to okres blisko 8 lat, w związku z czym średnia roczna kwota wydatków na realizację programu oscyluje w granicach 337 500 zł. Należy nadmienić, że proponowane projekty mogą uzyskać dofinansowanie w wysokości 85 %, co zmniejsza kwotę wkładu własnego gminy i ewentualnych prywatnych inwestorów do ok. 50 000 zł rocznie.

Powyższe założenia do projektów rewitalizacyjnych są zgodne z proponowanymi założeniami opisanymi w ZPPR. Są również zgodne z typami projektów obligowanymi do wsparcia w regionalnych i krajowych programach operacyjnych przedstawionych w „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”.

Poniżej przedstawiono tabele zawierające zestawienie przedsięwzięć i głównych projektów rewitalizacyjnych (Tabela 15) oraz przedsięwzięć uzupełniających (Tabela 16).

Tabela 15. Zestawienie przedsięwzięć i głównych projektów rewitalizacyjnych

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt (nr)	Typ projektu*	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (mln zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
CEL REWITALIZACJI: Aktywizacja gospodarza i społeczna mieszkańców									
Kierunek działań: Aktywne społeczeństwo, Nowoczesny rynek pracy									
Obszar rewitalizacji nr 1	1. Podniesienie aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji	Projekt nr 1 – Włączenie społeczne osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym	S	Instytucja zarządzająca a ZIT, gmina Dobrcz,	– utworzenie podmiotu prowadzącego działalność statutową na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych. Dane podmioty mogą prowadzić działania w oparciu ww. formy wsparcia dotyczące niniejszego projektu prowadzenie zindywidualizowanych i kompleksowych działań umożliwiających aktywne włączenie społeczne, a także powrót na rynek pracy realizowane w ramach działalności ww. podmiotów.	gmina Dobrcz	0,5	– wzrost poziomu integracji społecznej lokalnej i rozwoju społecznego, w szczególności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem z obszarów zdegradowanych – wzrost samowystarczalności ekonomicznej mieszkańców gminy równomierny rozwój społeczno-gospodarczy wszystkich miejscowości gminy – zwiększenie jakości kapitału ludzkiego programu – 30 os.	Wskaźnik produktu: – liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 50 os. Wskaźnik rezultatu bezpośredniego: – liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 30 os.
		CEL REWITALIZACJI: Aktywizacja gospodarza i społeczna mieszkańców							
Kierunek działań: Aktywne społeczeństwo									
	Projekt nr 2 – Rozwój usług opiekuńczych	S	Instytucja zarządzająca a ZIT, gmina Dobrcz	– doposażenie i rozwój istniejącego środowiskowego domu samopomocy w	gmina Dobrcz	0,2	– wzrost poziomu integracji społecznej lokalnej i rozwoju	Wskaźnik produktu: – liczba osób zagrożonych	

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt (nr)	Opis projektu					Sposób oceny i zmerzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	
			Typ projektu*	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (mln zł)		Prognozowane rezultaty
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
					Gądczu wprowadzenie szeregu działań na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi, w tym starszymi i z niepełnosprawnościami świadczonymi w placówce wsparcia i opieki, niestacjonarne usługi opiekuńcze, rozwój nowoczesnych technologii w usługach opiekuńczych			społeczne, w szczególności osób niesamodzielnymi z obszarów zdegradowanych - wzrost jakości i rozwój usług opiekuńczych w gminie - poprawa jakości życia mieszkańców - rozwój rynku pracy	ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 100 os.
Wskaźnik rezultatu									
CEL REWITALIZACJI: Aktywizacja gospodarza i społeczna mieszkańców									
Kierunek działań: Aktywne społeczeństwo, Nowoczesny rynek pracy									
	Projekt nr 3 – Włączenie społeczne na obszarach objętych Lokalną Strategią	S	gmina Dobrcz, LGD „Trzy Doliny”	- objęcie projektem istniejącej LGD: „Trzy Doliny” z siedzibą w Gądczu, - promocja obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	gmina Dobrcz	2,5	- wzrost poziomu integracji społecznej lokalnej i rozwoju społeczno-gospodarczego - wzrost jakości	Wskaźnik produktu: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt (nr)	Opis projektu						Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
			Typ projektu*	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (mln zł)	9		
1	2	3 Rozwoju	4	5	6	7	8	9	10	
					<p>poprzez wydanie przewodnika turystycznego,</p> <p>- Działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym</p> <p>- działania wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej, w tym: działania animacyjne, budowa i rozwój lokalnych partnerstw publiczno-społecznych na rzecz tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych i inne wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej</p> <p>- działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej</p>		<p>kapitału ludzkiego utworzenie lokalnych strategii rozwoju wspierających lokalny rozwój społeczno-gospodarczy.</p>	<p>objętych wsparciem w programie – 250 os.</p> <p>Wskaźnik rezultatu bezpośredniego:</p> <p>- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 125 os.</p>		

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt (nr)	Opis projektu						Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
			Typ projektu*	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (mln zł)	Prognozowane rezultaty	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
CEL REWITALIZACJI: Poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zdegradowanych									
Kierunek działań: Wysokiej jakości infrastruktura techniczna i społeczna									
	Przedsięwzięcie nr 2 – Rozwinięta infrastruktura wspieraniem rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów zdegradowanych gminy Dobrcz	Projekt nr 1 – Rozwój społeczno-gospodarczy kierowany przez lokalną społeczność	PF	gmina Dobrcz	– działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości wiejskich w szczególności objętych granicami obszaru zdegradowanego – o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych – zmierzających do ożywienia społeczno-gospodarczego danego obszaru i poprawy warunków uczestnictwa osób zamieszkujących obszary problemowe w życiu społecznym i gospodarczym, – tworzenie nowych/modernizacja starych przestrzeni publicznych tj. boiska, place zabaw, siłownie zewnętrzne – adaptacja nowych obszarów pod inwestycje.	gmina Dobrcz	3	– poprawa jakości życia mieszkańców poprzez tworzenie wysokiej jakości przestrzeni publicznych – wzrost rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez adaptację nowych terenów pod inwestycje – zwiększona liczba przedsiębiorstw	Wskaźnik produktu: – liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 15 obiektów Wskaźnik rezultatu bezpośredniego: – liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – 500 os.

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt (nr)	Typ projektu*	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (mln zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmiernia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
CEL REWITALIZACJI: Poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zdegradowanych									
Kierunek działań: Wysokiej jakości infrastruktura techniczna i społeczna									
		Projekt nr 2 - Rozwój gospodarczy w oparciu o wysokiej jakości infrastrukturę	G	gmina Dobrcz	- przygotowanie terenów inwestycyjnych, w tym w oparciu o dostępne narzędzia planistyczne (miejscowe plany zagospodarowania, miejscowego, planistyczne plany rewitalizacji) - przygotowanie terenów celem nadania im nowych funkcji.	Kusowo, Strzelce Górne, Augustowo,	0,3	- rozwój gminy w oparciu o potencjalne tereny inwestycyjne - wykorzystanie dogodnego położenia komunikacyjnego gminy Dobrcz - nowe miejsca pracy - wzrost dochodów ludności, gminy - rozwój społeczno-gospodarczy	Wskaźnik produktu: - powierzenia przygotowanych terenów inwestycyjnych - 10 ha Wskaźnik rezultatu bezpośredniego: - liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych - 2 szt.
CEL REWITALIZACJI: Poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zdegradowanych									
Kierunek działań: Gmina przyjazna środowisku									
		Projekt nr 3 - Sektor publiczny i mieszkaniowy o wysokiej efektywności energetycznej	T	Instytucja zarządzająca ZIT, gmina Dobrcz	- przedsięwzięcia z zakresu głębokiej kompleksowej modernizacji energetycznej budynków publicznych i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych - powyższe działania z sektora publicznego dotyczą budynków publicznych	gmina Dobrcz	0,5	- poprawa warunków z zakresu energooszczędności i ochrony środowiska budynków publicznych i wielorodzinnych mieszkaniowych na obszarze zdegradowanym - poprawa jakości życia mieszkańców	Wskaźnik produktu: - liczba zmodernizowanych energetycznie budynków - 5 szt.

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt (nr)	Typ projektu*	Opis projektu					Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (mln zł)	9		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
<p>CEL REWITALIZACJI: Poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zdegradowanych</p> <p>Kierunek działań: Gmina przyjazna środowisku</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestycje wynikające z planu gospodarki niskoemisyjnej – niemożliwe do realizacji w ramach innych projektów – budowa nowych i modernizacja istniejących ścieżek rowerowych w ramach systemu ścieżek rowerowych gminy Dobrcz – modernizacja systemów oświetlenia ulicznego na energooszczędne <p>Projekt nr 4 – Promowanie strategii niskoemisyjnych</p> <p>Instytucja zarządzająca a ZIT, gmina Dobrcz</p> <p>PF</p> <p>4</p> <p>gmina Dobrcz</p> <p>– poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej</p> <p>– poprawa bezpieczeństwa na drogach</p> <p>Wskaźnik produktu: długość wybudowanych dróg dla rowerów – 8 km.</p>										
<p>CEL REWITALIZACJI: Poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zdegradowanych</p> <p>Kierunek działań: Wysokiej jakości infrastruktura techniczna i społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa, przebudowa, modernizacja dróg, węzłów, skrzyżowań wraz z infrastrukturą <p>Projekt nr 5 – Rozwój infrastruktury drogowej</p> <p>gmina Dobrcz</p> <p>PF</p> <p>1,5</p> <p>gmina Dobrcz</p> <p>– poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej</p> <p>Wskaźnik produktu: całkowita długość</p>										

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt (nr)	Opis projektu					Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	
			Typ projektu*	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (mln zł)		Prognozowane rezultaty
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
					towarzyszącą, inwestycje w bezpieczeństwo ruchu drogowego (np. elementy uspokojenia ruchu, zjazdy, zatoki przystankowe, chodniki, ciagi pieszo-rowerowe, sygnalizacja świetlna, bariery ochronne, oświetlenie, kładki dla pieszych, przejścia podziemne, inne elementy infrastrukturalne pozwalające zwiększyć bezpieczeństwo ruchu drogowego.			- poprawa bezpieczeństwa drogowego - poprawa jakości życia mieszkańców.	przebudowanych lub zmodernizowanych dróg - 4 km
CEL REWITALIZACJI: Poprawa struktury funkcjonalno-przeznaczonej obszarów zdegradowanych									
Kierunek działań: Wysokiej jakości infrastruktura techniczna i społeczna									
	Projekt nr 6 – Rozwój infrastruktury społecznej		PF	gmina Dobrcz	- przebudowę, remont zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania społeczne, wspomagane i chronione (możliwa interwencja poza częścią wspólną budynków).	gmina Dobrcz	0,5	- poprawa jakości życia mieszkańców gminy, w szczególności z obszarów zdegradowanych - rozwój społeczno-gospodarczy - rozwój infrastruktury społecznej.	Wskaźnik produktu: - liczba wspartych obiektów przeznaczonych na mieszkania społeczne - 5 Wskaźnik rezultatu bepośredniego:

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt (nr)	Opis projektu					Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	
			Typ projektu*	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (mln zł)		Prognozowane rezultaty
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
					przebudowę, adaptację, remont, modernizację oraz wyposażenie obiektów na potrzeby świadczenia usług opieki nad dziećmi do lat 3 (w tym żłobków, klubów dziecięcych, oddziałów żłobkowych). budowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę, adaptację, remont, modernizację oraz wyposażenie obiektów na potrzeby realizacji usług, świadczonych w środowisku lokalnym, innych niż wskazane powyżej.				liczba osób korzystających ze wspartych obiektów przeznaczonych na mieszkania socjalne, wspomagane, chronione – 25 os.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020, * - typy projektów: S – społeczny, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T – techniczny, Ś – środowiskowy, G – gospodarczy

Tabela 16. *Uzupelniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne*

Obszar rewitalizacji	Lp.	Typ przedsięwzięcia	Uzupelniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne
1	2	3	4
CEL REWITALIZACJI: Poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zdegradowanych			
Kierunek działań: Cyfrowe Społeczeństwo			
	P1 Projekt nr 1 1 - F-Dobrcz	przestrzenno-funkcjonalny	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój elektronicznych usług publicznych oparty budowie, rozbudowie, zakupie systemów teleinformatycznych bądź odpowiednich usług w technologii chmury obliczeniowej zapewniających dostępność, integrację oraz cyfryzację nowych usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną w zakresie e-administracji, e-zdrowia, e-kultury, - działania te są skoordynowane z innymi projektami i dotyczą rozwoju cyfrowego: Środowiskowego Domu Samopomocy, świetlic środowiskowych, czy sal wiejskich i innych.
CEL REWITALIZACJI: Poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zdegradowanych			
Kierunek działań: Cyfrowe Społeczeństwo			
Obszar rewitalizacji nr 1	P2 Projekt nr 2 - Cyfrowy region kulturowy	przestrzenno-funkcjonalny	<ul style="list-style-type: none"> - digitalizacja zasobów kulturowych, naukowych (w tym bibliotecznych), dziedzictwa regionalnego znajdujących się w zasobach przede wszystkim Biblioteki Gminnej i Gminnym Ośrodek Kultury w Dobrczu, a także w innych instytucjach, - tworzenie i rozwijanie referencyjnych rejestrów publicznych, w tym geograficznych systemów informacji przestrzennej.
CEL REWITALIZACJI: Poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zdegradowanych			
Kierunek działań: Gmina przyjazna środowisku			
	P3 Projekt nr 3 - Ochrona zasobów kultury	techniczny	<ul style="list-style-type: none"> - prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane w obiektach zabytkowych, w otoczeniu zabytku i na obszarach zabytkowych, - rozbudowa, przebudowa instytucji kultury (w tym dostosowanie istniejącego obiektu do nowych funkcji kulturalnych, w tym edukacyjnych) wraz zakupem wyposażenia związanego z prowadzeniem działalności kulturalnej, w tym edukacyjnej, - konserwacja zabytków ruchomych i materiałów archiwalnych stanowiących dziedzictwo dokumentacyjne, - projekty informacyjno-promocyjne walorów środowiskowych i kulturowych regionu pod kątem komercyjnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego regionu (np. produkt regionalny) jako element ww. projektów.

CEL REWITALIZACJI: Poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zdegradowanych	
Kierunek działań: Wysokiej jakości infrastruktura techniczna i społeczna	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie niezbędnych z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych inwestycji, w tym w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami, - wyposażenie zakładów opieki zdrowotnej w niezbędny sprzęt medyczny, - wprowadzenie rozwiązań w zakresie IT.
Przestrzenno-funkcjonalny	
Projekt nr 4 – Rozwój infrastruktury zdrowotnej	
CEL REWITALIZACJI: Wysokiej jakości infrastruktura techniczna i społeczna	
Kierunek działań: Wysokiej jakości infrastruktura techniczna i społeczna	<ul style="list-style-type: none"> - budowa, rozbudowa, nadbudowa, przebudowa, adaptacja, modernizacja, remont obiektów na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego (przedszkoli lub innych form edukacji przedszkolnej) wraz z niezbędnym wyposażeniem odnoszącym się do zakresu infrastrukturalnego projektu, w tym również wyposażeniem placów zabaw, - działania z zakresu e-edukacji (wyłącznie jako element działania wskazanego powyżej), w tym m.in.: zakup sprzętu informatycznego, multimedialnego i oprogramowania wykorzystywanego w zajęciach dydaktycznych, - wsparcie istniejącego przedszkola w Dobrczu w zakresie ww. form, - budowa nowego publicznego przedszkola w Dobrczu lub Kotomierzu.
Przestrzenno-funkcjonalny	
Projekt nr 5 – Rozwój infrastruktury wychowania przedszkolnego	

CEL REWITALIZACJI: Poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zdegradowanych	
Kierunek działań: Wysokiej jakości infrastruktura techniczna i społeczna	
Projekt nr 6 – Rozwój infrastruktury edukacyjnej	przestrzenno-funkcjonalny
	<ul style="list-style-type: none"> - inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową szkół oraz centrów i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne, polegające na: budowie, rozbudowie, nadbudowie i wyposażeniu w bazę dydaktyczną nowych obiektów, a także przebudowie, adaptacji, modernizacji, remoncie i wyposażeniu w bazę dydaktyczną już istniejących obiektów, ukierunkowane na tworzenie i rozwój warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego w branżach zgodnych z potrzebami rynku pracy, w tym z inteligentnymi specjalizacjami określonymi w RIS, działania z zakresu e-edukacji (wyłącznie jako element działania wskazanego powyżej), w tym m.in.: wyposażenie szkół oraz centrów i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne w narzędzia informatyczne poprawiające efektywność procesu kształcenia (zakup sprzętu informatycznego, multimedialnego, oprogramowania), - wsparcie placówek edukacyjnych z terenu gminy Dobrcz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020

Każdy z projektów posiada przypisane wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu bezpośredniego, z których należy wybrać wskaźniki do osiągnięcia w trakcie realizacji projektu. Wskaźniki rezultatu bezpośredniego zostały wybrane i wskazane w powyższej tabeli w kolumnie – sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji. Są one tożsame z celami rewitalizacji i bezpośrednio wskazują na efektywność wykonanego projektu w odniesieniu do założonych celów rewitalizacji. Wybrane wskaźniki produktu również należy zrealizować w zakresie konkretnego projektu.

4.2. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

W niniejszym rozdziale przedstawiono mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych, których celem jest wyjście z sytuacji kryzysowej obszarów zdegradowanych. Wszystkie przedsięwzięcia i przypisane do nich projekty są zgodne z cechami charakteryzującymi właściwie wykonany program rewitalizacji przedstawiony w ZPPR. Przede wszystkim projekty zawarte w GPR cechują się komplementarnością pod względem: przestrzennym, problemowym, proceduralno - instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania.

4.2.1. Mechanizmy zapewniania komplementarności między poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji

Komplementarność **przestrzenna** została zachowana dzięki skupieniu się wszystkich projektów na obszarze całej gminy, a w szczególności na obszarach zdegradowanych. Projekty społeczne (Przedsięwzięcie 1) skupiają się przede wszystkim na obszarach zdegradowanych i ich działania są ukierunkowane na mieszkańców tych obszarów, jednak korzystać z nich mogą również pozostali mieszkańcy gminy Dobrcz. Dlatego działania rewitalizacyjne pod względem przestrzennym zapewniają integrację całego obszaru gminy. Projekty infrastrukturalne (Przedsięwzięcie 2) są uzupełnieniem projektów ze sfery społecznej. Wspomagają ich efektywność i rozwój niezbędnej infrastruktury. Dlatego projekty miękkie (społeczne) i infrastrukturalne są komplementarne pod względem przestrzennym, oddziałując jednocześnie na konkretny, ten sam obszar.

Komplementarność **problemowa** przedsięwzięć rewitalizacyjnych została zachowana. Niezbędne zmiany w sferze społecznej są wspierane poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, a także tworzenie warunków do rozwoju gospodarki. Realizowane projekty wzajemnie się dopełniają i oddziałują na obszar rewitalizacji we wszystkich aspektach: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Diagnoza obszaru zdegradowanego wskazuje na negatywne zjawiska społeczne i techniczne, jednak wybrano projekty obejmujące kompleksowo wszystkie aspekty rewitalizacji wskazane w ustawie w celu prowadzenie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Projekty społeczne są również komplementarne pomiędzy sobą. Wspierają eliminację i ograniczenie bezrobocia, ubóstwa, niskiego poziomu kapitału społecznego, niewystarczającego uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, dzięki czemu kompleksowo oddziałują na zdiagnozowane problemy. Tak prowadzona rewitalizacja pomaga wyjść z sytuacji kryzysowej, nie pomijając żadnego aspektu wymagającego działań rewitalizacyjnych.

Komplementarność **źródeł finansowania** została zachowana we wszystkich projektach, co oznacza, że w kontekście polityki spójności 2014-2020 projekty opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Projekty zakładają różne źródła finansowania, w tym: środki własne gminy Dobrcz i środki prywatne. Wszystkie źródła finansowania wzajemnie się uzupełniają celem uzyskania korzystnych efektów rewitalizacji. Dokładne wskazanie źródeł finansowania i szacunkowa wielkość została przedstawiona w podrozdziale 4.3. Szacunkowe ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji wraz ze wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych.

Komplementarność **międzyokresowa** została zachowana dzięki integracji działań już realizowanych na terenie gminy opisanych w Wieloletniej Prognozie Finansowej dla Gminy Dobrcz na lata 2016-2026 (Uchwała Nr IC/104/2015 Rady Gminy Dobrcz z dnia 29 grudnia 2015 r.) z projektami zaproponowanymi w GPR. Powiązania projektów zostały wykazane poniżej:

1. **Infostrada Kujaw i Pomorza** – projekt uzupełniający i powiązany tematycznie z projektem 3 z przedsięwzięcia 2:
 - Projekt 3. E-Dobrcz – obydwie projekty wspierają podniesienie efektywności działań administracji samorządowej oraz jakości usług publicznych. Działania z obydwu projektów powinny być ze sobą zsynchronizowane w celu osiągnięcia jak najlepszych efektów.
2. **Internet szansą rozwoju mieszkańców gminy Dobrcz** – projekt powiązany tematycznie z projektem 4 z przedsięwzięcia 1:
 - Projekt 4. Włączenie społeczne osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem – projekt zakłada przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, w tym cyfrowemu, dlatego należy zintegrować i skoordynować działania projektów w sferze wykluczenia cyfrowego mieszkańców gminy.
3. **Realizacja systemu innowacyjnej edukacji w województwie kujawsko-pomorskim poprzez zbudowanie systemu dystrybucji treści edukacyjnych** – projekt powiązany tematycznie z projektem 13 z przedsięwzięcia 2:
 - Przedsięwzięcie uzupełniające nr 6. Rozwój infrastruktury edukacyjnej - działanie danego projektu polega na podnoszeniu jakości usług dostarczanych przez samorządowe jednostki organizacyjne działające w danym obszarze i wpisuje się w założenia projektu 13, który wspomaga rozwój infrastruktury edukacyjnej.
4. **Modernizacja dróg gminnych** – projekt powiązany tematycznie z projektem 9 z przedsięwzięcia 2:
 - Przedsięwzięcie 2/Projekt 5. Rozwój infrastruktury drogowej – działania projektów są tożsame i powinny zostać skoordynowane aby jak najefektywniej wpływały na skuteczność wszystkich działań rewitalizacyjnych.

Programy, które mogłyby być realizowane w ramach projektów rewitalizacyjnych i powiązane z nimi konkretne projekty rewitalizacyjne:

Program Wieloletni „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020

Program polega na dofinansowaniu działań jednostek samorządu w rozwoju na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior-WIGOR”, ze szczególnym uwzględnieniem jednostek samorządu, charakteryzujących się niskimi dochodami lub wysokim odsetkiem seniorów w populacji ogółem lub brakiem infrastruktury pomocy społecznej służącej do realizacji usług

opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób starszych poza miejscem ich zamieszkania. Cel programu wpisuje się w założenia: Projektu 4 Włączenie społeczne osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem i Projektu 5 Rozwój usług opiekuńczych (z przedsięwzięcia 1), oraz Projektu 1 Rozwój społeczno-gospodarczy kierowany przez lokalną społeczność (z przedsięwzięcia 2). W ramach realizacji projektów można skorzystać z pomocy programu „Senior-WIGOR”. Działania poszczególnych projektów powinny zostać skoordynowane i realizowane kompleksowo w celu osiągnięcia jak najlepszych efektów rewitalizacji.

Gwarancja de minimis

Jest to jedna z form pomocy de minimis udzielana w ramach dopuszczalnej pomocy publicznej na zabezpieczenie spłaty kredytu obrotowego lub inwestycyjnego dla mikro-, małego lub średniemu przedsiębiorcy (MŚP). Gwarancja de minimis, nie stanowi dotacji pieniężnej i nie wiąże się bezpośrednio z przekazaniem środków finansowych przedsiębiorcy i nie rodzi żadnych skutków podatkowych. Tego typu pomoc może zostać udzielona w ramach założeń projektu 1 i 3 z przedsięwzięcia 1, jako jedno ze źródeł finansowania w ramach pomocy publicznej

4.2.2 Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016-2023 został opracowany dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji podjętego Uchwałą nr XI/142/2016 Rady Gminy Dobrcz z dnia 26 kwietnia 2016 r. i jest zgodny z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. Prowadzenie rewitalizacji jest zadaniem własnym gminy, dlatego realizując zadania własne gmina Dobrcz przystąpiła do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz. Pierwszym krokiem było zdiagnozowanie negatywnych zjawisk występujących na terenie gminy, predysponujących dane obszary do działań rewitalizacyjnych.

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, już na etapie diagnozy, przeprowadzono spotkania i konsultacje społeczne. Po przeprowadzeniu konsultacji poznano i wzięto pod uwagę opinie interesariuszy rewitalizacji. W dniu 01.12.2015 r. w Urzędzie Gminy Dobrcz odbyło się spotkanie organizacyjne dotyczące opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz. W spotkaniu wzięli udział pracownicy Urzędu Gminy, Radni Gminy Dobrcz, Sołtysi oraz przedstawiciele firmy Green Key z Poznania, która we współpracy z Gminą Dobrcz podjęła się opracowania przedmiotowej dokumentacji. Podczas spotkania zaprezentowano wstępny harmonogram działań w zakresie przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz, omówiono podstawy prawne dotyczące rewitalizacji oraz możliwości w zakresie pozyskiwania danych i materiałów informacyjnych. Następnie przeprowadzono ankietę oraz dyskusję dotyczącą podstawowych problemów w zakresie rewitalizacji na terenie gminy Dobrcz. Konsultacje społeczne przeprowadzono w terminie od dnia 19 lutego 2016 r. do dnia 21 marca 2016 r. w formie:

- Spotkania otwartego z interesariuszami rewitalizacji w dniu 25 lutego 2016 r. w Urzędzie Gminy w Dobrczu, na którym zostały omówione propozycje wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, zebrano i uwzględniono uwagi, opinie i propozycje

- Zbierania uwag ustnych w dniach 19-21 luty 2016 r. w Urzędzie Gminy w Dobrczu
- Zbierania uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej – poczty elektronicznej lub formularza zamieszczonego na stronie Gminy Dobrcz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Na podstawie diagnozy wyznaczono obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji dla którego Wójt gminy Dobrcz sporządza GPR. Po sporządzeniu projektu programu, Wójt przeprowadza konsultacje społeczne. O rozpoczęciu i o formach, w jakich będą prowadzone, powiadamia się nie później niż w terminie 7 dni przed dniem ich przeprowadzenia, w sposób zapewniający udział w nich możliwie szerokiego grona interesariuszy, co najmniej poprzez obwieszczenie, ogłoszenie w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie oraz ogłoszenie na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej. Konsultacje społeczne w sprawie projektu uchwały Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016-2023 przeprowadzono w dniach 17.06 – 17.07.2016 r. Spośród proponowanych form konsultacji wybrano:

- zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub formularzy zamieszczonych na stronie Gminy Dobrcz w Biuletynie Informacji Publicznej,
- zbierania uwag ustnych – uwagi można było składać w okresie trwania konsultacji w Urzędzie Gminy w Dobrczu
- spotkanie otwarte z interesariuszami rewitalizacji, na którym zostały omówione podstawowe założenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz, zebrano opinie i propozycje uczestników spotkania dotyczące działań rewitalizacyjnych. Spotkanie odbyło się 12.07.2016 r. w Urzędzie Gminy w Dobrczu

W celu włączenia interesariuszy w proces zarządzania programem rewitalizacji, po uchwaleniu projektu Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz, w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące licząc od dnia uchwalenia, powołuje się Komitet Rewitalizacji. Stanowi on forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta. W skład Komitetu wchodzi przedstawiciele wszystkich grup interesariuszy rewitalizacji. Zostaje on powołany na drodze uchwały Rady Gminy, gdzie ustala się dokładnie zasady wyznaczania składu i zasady działania Komitetu. Wójt niezwłocznie po podjęciu uchwały przez Radę Gminy powołuje w drodze zarządzenia Komitet Rewitalizacji. Obsługę organizacyjną Komitetu zapewnia Wójt.

Komitet rewitalizacji powinien zostać powołany dla całego obszaru rewitalizacji, celem kompleksowej koordynacji prowadzenia działań rewitalizacyjnych prowadzonych w ramach GPR. Jego głównym zadaniem jest przestrzeganie rzetelnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

4.3. MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ I PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH

Poszczególne przedsięwzięcia i projekty rewitalizacyjne przedstawione w Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016-2023 będą finansowane w ramach RPO WK-P. ZPPR przedstawiają szczegółowo możliwe źródła finansowania działań rewitalizacyjnych wg danych osi priorytetowych. Priorytetem GPR jest zaplanowanie działań ukierunkowanych na zmniejszenie lub likwidację negatywnych zjawisk społecznych występujących na obszarze rewitalizacji, które są finansowane w ramach EFS. Projekty

o charakterze społecznym, ukierunkowane na ożywienie społeczne, gospodarcze, zmniejszające skalę ubóstwa i wykluczenia społecznego, spadek poziomu bezrobocia będą wspierane z RPO WK-P przede wszystkim w ramach **Osi priorytetowej 9. Solidarne Społeczeństwo** oraz w ramach Osi priorytetowej **11. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność**. Działania i poddziałania w ramach których będą finansowe przedsięwzięcia i projekty rewitalizacyjne o charakterze społecznym:

- *Poddziałanie 9.1.1 Aktywne włączenie społeczne w ramach ZIT,*
- *Poddziałanie 9.1.2 Rozwój usług opiekuńczych w ramach ZIT,*
- *Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR,*

Przedsięwzięcia i projekty infrastrukturalne w ramach RPO WK-P będą wspierane z EFRR. Są one niezbędnym uzupełnieniem i mają charakter pomocniczy dla działań o charakterze społecznym. Dla obszarów wiejskich rewitalizacja będzie finansowana w ramach działania **7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność**. Pozostałe działania i poddziałania, które są podstawą finansowania przedsięwzięć i poszczególnych projektów to:

- *Poddziałanie 1.4.3 Rozwój infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego,*
- *Działanie 2.1 Wysoka dostępność i jakość e-usług publicznych,*
- *Działanie 2.2 Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego oraz zasobów nauki, kultury i dziedzictwa regionalnego,*
- *Działanie 3.5.1 Efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym w ramach ZIT,*
- *Poddziałanie 3.5.2 Zrównoważona mobilność miejska i promowanie strategii niskoemisyjnych w ramach ZIT,*
- *Poddziałanie 4.6.2 wsparcie ochrony zasobów kultury w ramach ZIT,*
- *Działanie 5.1 Infrastruktura drogowa,*
- *Poddziałanie 6.1.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną,*
- *Poddziałanie 6.1.2 Inwestycje w infrastrukturę społeczną,*
- *Poddziałanie 6.4.2 Inwestycje w infrastrukturę przedszkolną w ramach ZIT,*
- *Poddziałanie 6.4.3 Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego w ramach ZIT.*

GPR może również być finansowany ze różnego rodzaju krajowych źródeł, np.:

- **System Zielonych Inwestycji** – sprowadzają się do stworzenia i wzmacniania proekologicznego efektu wynikającego ze zbywania nadwyżek jednostek AAU (jednostki przyznanej emisji w systemie ONZ),
- **NFOŚiGW Lemur – Energooszczędne Budynki Użyteczności Publicznej** – Celem programu jest uniknięcie emisji CO₂ w związku z projektowaniem i budową nowych energooszczędnych budynków użyteczności publicznej,
- **program priorytetowy NFOŚiGW Sowa** – wsparcie przedsięwzięć z zakresu modernizacji oświetlenia ulicznego oraz montażu urządzeń do inteligentnego sterowania oświetleniem, montażu sterowalnych układów redukcji mocy oraz stabilizacji napięcia zasilającego,
- **program priorytetowy NFOŚiGW Kawka** – celem programu jest zmniejszenie narażenia ludności na oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza w strefach, w których występują znaczące przekroczenia dopuszczalnych i docelowych poziomów stężeń danych zanieczyszczeń, poprzez opracowanie programów ochrony powietrza oraz zmniejszenie emisji pyłów PM_{2,5}, PM₁₀

oraz emisji CO₂. Program polega na likwidacji niskiej emisji wspierającej wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii

- **program priorytetowy PROSUMENT** – program wspiera finansowo zakup i montaż mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej lub ciepła dla osób fizycznych oraz wspólnot lub spółdzielni mieszkaniowych, które to przyczyniają się do ograniczenia emisji CO₂,
- **program priorytetowy BOCIAN** – celem programu jest zwiększenie produkcji energii z instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii, które ograniczają bądź pozwalają uniknąć emisji CO₂,
- **Fundusz Termomodernizacji i Remontów** – celem Funduszu jest pomoc finansowa dla inwestorów, którzy realizują przedsięwzięcia termomodernizacyjne i remontowe, a także wypłata rekompensat dla właścicieli budynków mieszkalnych, w których były lokaty kwaterunkowe,
- **Fundusz Dopłat** – jest rządowym programem wsparcia budownictwa socjalnego, którego dysponentem jest Bank Gospodarstwa Krajowego. Celem jest zwiększenie zasobu lokali i pomieszczeń służących zaspokojeniu potrzeb osób najuboższych,
- **Fundusz Mieszkań na Wynajem** – jego dysponentem jest Bank Gospodarstwa Krajowego. Tworzy on ofertę atrakcyjnych pod względem jakościowym i cenowym mieszkań do wynajęcia w największych polskich aglomeracjach,
- **Fundusz Muncypalny** – jest długoterminowym inwestorem finansowym , którego działalność polega na współfinansowaniu inwestycji w obszarze nieruchomości kubaturowych realizowanych przez gminy lub przez podległe im spółki.

4.4. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI WRAZ ZE WSKAZANIEM ŚRODKÓW FINANSOWYCH ZE ŹRÓDEŁ PUBLICZNYCH I PRYWATNYCH

Możliwe źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych opisanych w podrozdziale 4.1 Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym, zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 17. Główne projekty rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji	Termin realizacji projektu	Projekt (nr)*	Typ projektu	Przedsięwzięcie (nr)*	Podmioty realizujące projekt	Szacowana wartość projektu (mln zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania			
							%	mln zł	Środki publiczne		Środki prywatne	
1	2016-2023	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	2016-2023	1	społeczny	1	gmina Dobrcz	0,5	90	0,425	EFS	gmina Dobrcz	-	-
	2016-2023	2	społeczny	1	gmina Dobrcz	0,2	85	0,17	EFS	gmina Dobrcz	-	-
	2016-2023	3	społeczny	1	gmina Dobrcz, LGD „Trzy Doliny”	2,5	100	2,5	EFS	Pomoc de minimis	-	-
	2016-2020	1	przestrzenno-funkcjonalny	2	gmina Dobrcz	3	85	2,55	EFRR	gmina Dobrcz	-	-
	2016-2020	2	gospodarczy	2	gmina Dobrcz	0,3	85	0,255	EFRR	gmina Dobrcz	Pomoc de minimis	Prywatni inwestorzy
	2016-2020	3	techniczny	2	Instytucja zarządzająca ZIT, gmina Dobrcz	0,5	85	0,425	EFRR	gmina Dobrcz	-	-
	2016-2020	4	przestrzenno-funkcjonalny	2	Instytucja zarządzająca ZIT, gmina Dobrcz	4	85	1,7	EFRR	gmina Dobrcz	-	-
	2016-2023	5	przestrzenno-funkcjonalny	2	gmina Dobrcz	1,5	85	1,275	EFRR	gmina Dobrcz	-	-
	2016-2023	6	przestrzenno-funkcjonalny	2	gmina Dobrcz	0,5	85	0,425	EFRR	gmina Dobrcz	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020, * - pełne nazwy przedsięwzięć i projektów podano w poniższej liście.

Lista głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych do Tabeli 17.:

1. Podniesienie aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji
 2. Rozwinięta infrastruktura wsparciem rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów zdegradowanych gminy Dobrcz
- Lista projektów rewitalizacyjnych do przedsięwzięcia 1.:
1. Włączenie społeczne osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym
 2. Rozwój usług opiekuńczych
 3. Włączenie społeczne na obszarach objętych Lokalną Strategią Rozwoju

Lista projektów rewitalizacyjnych do przedsięwzięcia 2.:

1. Rozwój społeczno-gospodarczy kierowany przez lokalną społeczność
2. Rozwój gospodarczy w oparciu o wysokiej jakości infrastrukturę
3. Sektor publiczny i mieszkaniowy o wysokiej efektywności energetycznej
4. Promowanie strategii niskoemisyjnych
5. Rozwój infrastruktury drogowej
6. Rozwój infrastruktury społecznej

Tabela 18. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji	Lp.	Typ przedsięwzięcia	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne*	Szacowana wartość przedsięwzięcia (mln zł)	Źródło finansowania				
					6	7	8	Środki prywatne	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
	1	przestrzennie-funkcjonalny	1. E-Dobrcz	0,25	EFRR	gmina Dobrcz	-	-	
1	2	przestrzennie-funkcjonalny	2. Cyfrowy region kulturowy	0,25	EFRR	gmina Dobrcz	-	-	
	3	techniczny	3. Ochrona zasobów kultury	1	EFRR	gmina Dobrcz	-	-	
	4	przestrzennie-funkcjonalny	4. Rozwój infrastruktury zdrowotnej	0,5	EFRR	gmina Dobrcz	-	-	
	5	przestrzennie-funkcjonalny	5. Rozwój infrastruktury wychowania przedszkolnego	0,2	EFRR	gmina Dobrcz	-	Prywatny inwestor	
	6	przestrzennie-funkcjonalny	6. Rozwój infrastruktury edukacyjnej	0,5	EFRR	gmina Dobrcz	-	-	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020

4.5. OPIS STRUKTURY ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

GPR wymaga odpowiedniego systemu zarządzania, ze względu na swoją złożoność. Konieczne jest odpowiednie przygotowanie informacyjne i aktywna partycypacja wszystkich interesariuszy rewitalizacji. GPR jest narzędziem niezbędnym do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Jednak, żeby jego realizacja przyniosła oczekiwane efekty potrzebne jest sukcesywne wdrażanie wyznaczonych przedsięwzięć i stały monitoring ich realizacji. Właściwa realizacja GPR wymaga współpracy wielu instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, inwestorów oraz mieszkańców gminy Dobrcz.

Za realizację Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz odpowiedzialny jest Wójt Gminy Dobrcz. Organem wspomagającym wójta jest Komitet Rewitalizacji, który zostanie wybrany na mocy Uchwały Rady Gminy Dobrcz terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od daty uchwalenia GPR – szczegółowy opis Komitetu Rewitalizacji przedstawia podrozdział 4.2.2. Natomiast za realizację GPR odpowiedzialny będzie Zespół ds. rewitalizacji powołany przez Wójta. Zespół odpowiadać będzie za:

- koordynację wdrażania GPR,
- aktualizację założeń Programu (zmiany granic obszarów zdegradowanych i rewitalizacji, weryfikacji efektywności prowadzonych przedsięwzięć),
- aktualizację danych dotyczących sytuacji kryzysowych w gminie,
- organizację systemu monitoringu GPR,
- współpracę z partnerami społecznymi,
- opracowywanie raportów z realizacji GPR i przedstawienie ich opinii publicznej,
- promocję projektów rewitalizacyjnych (działania marketingowe mające na celu pozyskanie inwestorów, włączenie w proces rewitalizacji społeczności lokalnej).

Zespół ds. rewitalizacji będzie również odpowiedzialny za aktywną partycypację społeczną w sprawach dotyczących aktualizacji programu, czy promowania poszczególnych projektów. Celem dialogu społecznego jest poznanie aktualnych potrzeb lokalnej społeczności, aby możliwie w najbardziej efektywny sposób realizować GPR. Formami dialogu społecznego będą organizowane przez Zespół ds. rewitalizacji: spotkania, debaty i konferencje z udziałem Komitetu Rewitalizacji i pozostałymi interesariuszami.

4.6. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Odpowiedni system monitorowania i oceny GPR to niezbędne narzędzie kontroli efektywności realizacji programu. Cele rewitalizacji i stopień ich realizacji oraz skuteczności poszczególnych projektów musi być weryfikowana przez odpowiedni podmiot. Jednostką odpowiedzialną za monitoring i ocenę GPR będzie wspomniany wcześniej Zespół ds. rewitalizacji.

Zespół ds. rewitalizacji będzie odpowiedzialny za systematyczną ocenę stopnia realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wprowadzenie ewentualnych zmian w programie oraz kontrolowanie dyspozycji środków finansowych. Zespół będzie zobowiązany do składania corocznych raportów z wdrażania GPR Wójtowi Gminy Dobrcz oraz prognozy

realizacji programu w następnych latach wraz z propozycją ewentualnych zmian w Programie.

Raport powinien zawierać informacje dotyczące:

- przebiegu procesu wdrażania poszczególnych projektów opisanych za pomocą wskaźników produktu i bezpośredniego rezultatu ujętych w ZPPR,
- ogólny przebieg realizacji projektu opisany za pomocą wskaźników wynikających z celów rewitalizacji (podrozdział 3.3.2).

Prognoza realizacji programu powinna natomiast zawierać:

- przewidywane zagrożenia dla realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- wskazanie potrzebnych zmian lub kontynuacji podstawowych założeń GPR.

Raporty będą również podlegały monitorowaniu przez IZ RPO w przypadku gdy gmina realizuje projekty dofinansowane z RPO WK-P. W związku z tym wójt gminy Dobrcz będzie zobowiązany do przekazywania sprawozdań kwartalnych opisujących osiągane wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu bezpośredniego określonych działań/poddziałów RPO WK-P.

4.7. OKREŚLENIE NIEZBĘDNYCH ZMIAN W UCHWAŁACH

Realizacja założeń GPR nie zakłada wprowadzenia zmian w Uchwale Nr XXI/283/2013 Rady Gminy Dobrcz z dnia 9 października 2013 r. – Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Dobrcz na lata 2013-2018 i Uchwale Nr XXIV/341/2014 Rady Gminy Dobrcz z dnia 14 lutego 2014 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy Dobrcz. Ustalenia GPR nie wpływają na zmianę gospodarowania zasobem mieszkaniowym

Program nie wprowadza zmian w uchwale o powołaniu Komitetu Rewitalizacyjnego, ponieważ zostanie ona podjęta w terminie do 3 miesięcy od dnia uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016-2023.

4.8. WSKAZANIE KONIECZNOŚCI UTWORZENIA SPECJALNEJ STREFY REWITALIZACJI

Ustawa o rewitalizacji daje możliwość utworzenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji na obszarze rewitalizacji, którą to strefę powołuje rada gminy. Strefę ustanawia się w celu zapewnienia sprawnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, na okres nie dłuższy niż 10 lat, bez możliwości przedłużenia. Uchwała w sprawie ustanowienia strefy stanowi akt prawa miejscowego.

Dla obszaru rewitalizacji w gminie Dobrcz nie wskazuje się konieczności ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Realizacja przedstawionych w programie przedsięwzięć nie przewiduje konieczności stosowania instrumentów prawnych dedykowanych Strefie.

4.9. WSKAZANIE SPOSOBU REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI W ZAKRESIE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Niniejszy podrozdział omawia zakres wprowadzonych zmian w dokumentach planistycznych gminy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego swym zasięgiem obejmujących obszar rewitalizacji oraz wskazuje konieczność uchwalenia Miejscowych planów rewitalizacji ze wskazaniem ich granic, łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także określa wytyczne dotyczące tych planów.

4.9.1. Zakres niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Niezbędne do wprowadzenia zmiany w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrcz przedstawiają się następująco:

- wprowadzenie zapisu o obszarach zdegradowanych ustanowionych mocą Uchwały nr XI/142/2016 Rady Gminy Dobrcz z dnia 26 kwietnia 2016 r. i oznaczenie ich w części graficznej Studium,
- powiększenie strefy inwestycyjnej o miejscowości Kotomierz i Sienno, a dokładniej o wyznaczone na załączniku graficznym obszary leżące w sąsiedztwie drogi krajowej nr 56, w celu realizacji założeń GPR,
- aktualizacja stanu sieci ścieżek rowerowych z projektu 6/ przedsięwzięcie 2 wg lokalizacji przedstawionej w załączniku graficznym do programu.

Proponowane ustalenia GPR nie są w całości zgodne ze Studium i wymagają przeprowadzenia postępowania w sprawie zmiany tego studium, w celu dostosowania go do GPR. Wójt jest zobowiązany do sporządzenia projektu zmiany studium niezwłocznie po uchwaleniu GPR. Postępowanie w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy prowadzi w trybie określonym w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777), przy czym:

- rada gminy nie podejmuje uchwały o przystąpieniu do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- ogłaszając o przystąpieniu do sporządzenia projektu zmiany studium, wójt nie określa formy, miejsca i terminu składania wniosków dotyczących tego studium,
- wójt sporządza projekt zmiany tego studium nie rozpatrując wniosków dotyczących studium.

4.9.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego konieczne do uchwalenia albo zmiany

Założenia GPR nie przewidują konieczności wprowadzenia zmian w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Projekty realizowane w ramach programu nie wpływają na zapisy zawarte w miejscowych planach. Inwestycje infrastrukturalne opisane w poszczególnych projektach nie obejmują swym zasięgiem obszarów w granicach obowiązujących planów.

Konieczność uchwalenia nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego może wynikać z realizacji projektów rewitalizacyjnych, które mogą wymagać wprowadzenia bardziej szczegółowych założeń z zakresu zagospodarowania przestrzeni, dotyczących takich działań jak np.:

- tworzenie nowych przestrzeni publicznych o funkcji sportowo-rekreacyjnej,
- przygotowanie terenów inwestycyjnych,
- budowa nowych lub/i modernizacja starych ścieżek rowerowych,
- budowa/rozbudowa dróg lokalnych,
- budowa nowych lub/i modernizacja starych budynków wynikająca z projektów rewitalizacyjnych, nadanie im nowych funkcji.
- innego rodzaju działań niż wyżej wymienione, wymagające opracowania miejscowego planu.

Uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego może być konieczne do zapewnienia efektywnej realizacji założeń GPR. Odpowiednio sformułowane zasady użytkowania i gospodarowania przestrzenią zawarte w miejscowych planach mogą pomóc w efektywnej realizacji założeń. W GPR nie wskazuje się konkretnych obszarów, gdzie konieczne będzie sporządzenie miejscowego planu.

4.9.3. Wskazanie konieczności dla uchwalenia miejscowych planów rewitalizacji

GPR wskazuje na konieczność uchwalenia miejscowych planów rewitalizacji dla części obszaru rewitalizacji, w przypadku gdy gmina będzie realizowała projekty rewitalizacyjne, które będą wymagać wprowadzenia szczegółowych założeń z zakresu zagospodarowania przestrzennego. Założenia dotyczące miejscowych planów mogą dotyczyć takich działań zawartych w projektach jak np.:

- modernizacja starych lub/i tworzenie nowych przestrzeni publicznych o funkcji sportowo-rekreacyjnej,
- przygotowanie terenów inwestycyjnych,
- budowa nowych lub/i modernizacja starych ścieżek rowerowych,
- budowa/rozbudowa dróg lokalnych,
- budowa nowych lub/i modernizacja starych budynków wynikająca z projektów rewitalizacyjnych,
- innego rodzaju działań niż wyżej wymienione, wymagające opracowania miejscowego planu rewitalizacji.

Uchwalenie miejscowych planów rewitalizacji może być konieczne do zapewnienia efektywnej realizacji założeń GPR i wyjścia z sytuacji kryzysowej obszarów zdegradowanych. W przypadku gdy wdrażanie konkretnego projektu będzie wymagało uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, gmina może podjąć uchwałę w sprawie jego

sporządzenia dla całego obszaru rewitalizacji lub jego części. Na etapie GPR nie wyznacza się konkretnych obszarów wymagających sporządzenia miejscowych planów rewitalizacji. Wskazanie danych obszarów może nastąpić w trakcie wdrażania projektów, w zależności od sytuacji, która będzie wymagać wprowadzenia opisywanego narzędzia planistycznego.

V. PODSUMOWANIE

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016-2023 został opracowany zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz. U. 2015 r., poz. 1777), Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 (MR/H 2014-2020/20(2)08/2016) i z Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. Powyższe dokumenty zawierają niezbędny zestaw informacji i reguł, które należy stosować w celu sporządzenia wysokiej jakości GPR

GPR jest narzędziem do prowadzenia skutecznej rewitalizacji, która należy do zadań własnych gminy. Dla wyznaczonych obszarów rewitalizacji gminy Dobrcz zaproponowano szereg projektów rewitalizacyjnych, których realizacja będzie prowadzić do wyjścia z sytuacji kryzysowej zdiagnozowanej na obszarach zdegradowanych. Działaniami rewitalizacyjnymi zostały objęte w szczególności miejscowości lub ich części, na których występuje szczególnie wysoki poziom degradacji w sferze społecznej i technicznej. Jednak zasięg oddziaływania poszczególnych projektów wychodzi poza ścisły obszar rewitalizacji obejmując cały obszar zdegradowany. Takie szerokie spektrum oddziaływania projektów zapobiega pogłębianiu różnic w rozwoju społeczno-gospodarczym wewnątrz gminy i pozwala obszarom słabiej rozwiniętym (zdegradowanym) dorównać pozostałym. Osiągnięcie wysokiego i równego poziomu rozwoju na całym obszarze gminy Dobrcz jest głównym celem niniejszego programu. GPR stanowi również podstawowe narzędzie w celu ubiegania się o dofinansowanie planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych z funduszy Unii Europejskiej, krajowych, a także prywatnych.

VI. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Realizacja przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych zawartych w GPR nie stanowi zagrożenia dla form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 ze zm.) i jest zgodna z przepisami odrębnymi.

Obszar rewitalizacji i realizacja poszczególnych przedsięwzięć i projektów zawartych w programie nie obejmuje swym zasięgiem gruntów usytuowanych w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowej, których zagospodarowanie powinno się odbywać na zasadach zawartych w przepisach odrębnych.

Obszar rewitalizacji leży poza granicami pasa technologicznego linii 220 kV relacji Gdańsk I – Jasiniec, gdzie występują ograniczenia w użytkowaniu terenu wynikające z przepisów odrębnych.

SPIS TABEL

Tabela 1. Użytkowanie gruntów na terenie gminy Dobrcz	12
Tabela 2. Wykaz zabytków w gminie Dobrcz	15
Tabela 3 Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Dobrcz	20
Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD	24
Tabela 5. Wskaźniki dla ujawnienia stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: zaawansowanie procesu starzenia ludności	33
Tabela 6. Wskaźniki dla ujawnienia stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: problemy rynku pracy	34
Tabela 7. Wskaźniki dla ujawnienia stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	35
Tabela 8. Wskaźniki dla ujawnienia stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym	36
Tabela 9. Wskaźniki dla ujawnienia stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w ramach cech szczegółowych: zestawienie ogółem	38
Tabela 10. Wskaźnik nr 1 - Udział (%) bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	47
Tabela 11. Wskaźnik nr 2 – Udział (%) bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	48
Tabela 12. Wskaźnik nr 3 - Udział (%) osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	48
Tabela 13. Wskaźnik nr 4 - udział (%) gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze	48
Tabela 14. Wskaźnik nr 5 - udział (%) dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasilek rodzinny w liczbie dzieci w tym wieku	49
Tabela 15. Zestawienie przedsięwzięć i głównych projektów rewitalizacyjnych	62
Tabela 16. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne	70
Tabela 17. Główne projekty rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe	79
Tabela 18. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – szacunkowe ramy finansowe	81

SPIS RYCIN

<i>Ryc. 1. Położenie gminy Dobrcz na tle gmin powiatu bydgoskiego</i>	<i>11</i>
<i>Ryc. 2. Miejscowości gminy Dobrcz z uwzględnieniem sieci komunikacyjnej</i>	<i>12</i>
<i>Ryc. 3. Porównanie salda migracji wewnętrznych gminy Dobrcz, powiatu bydgoskiego i miasta Bydgoszcz w latach 2010-2014</i>	<i>22</i>
<i>Ryc. 4. Udział (%) poszczególnych grup ekonomicznych ludności gminy Dobrcz</i>	<i>23</i>
<i>Ryc. 5. Podział gminy Dobrcz na miejscowości będące przedmiotem analizy</i>	<i>31</i>

WYKORZYSTANE MATERIAŁY I OPRACOWANIA

Wybrane akty prawne (stan prawny na sierpień 2016 r.)

- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2015 r., poz. 1777)
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2015 r., poz. 199 ze zm.)
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. 2011 r., poz. 225, ze zm.)
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. 2014 r., poz. 150, ze zm.)

Literatura i wybrane dokumenty programowe

- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030),
- Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020,
- Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego,
- Kujawsko-Pomorski Regionalny Program Operacyjny 2014-2020,
- Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020,
- Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bydgoskiego na lata 2008-2015
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Dobrcz,
- Strategia Rozwoju Gminy Dobrcz na lata 2014-2025,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrcz,
- Program wieloletni „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020.

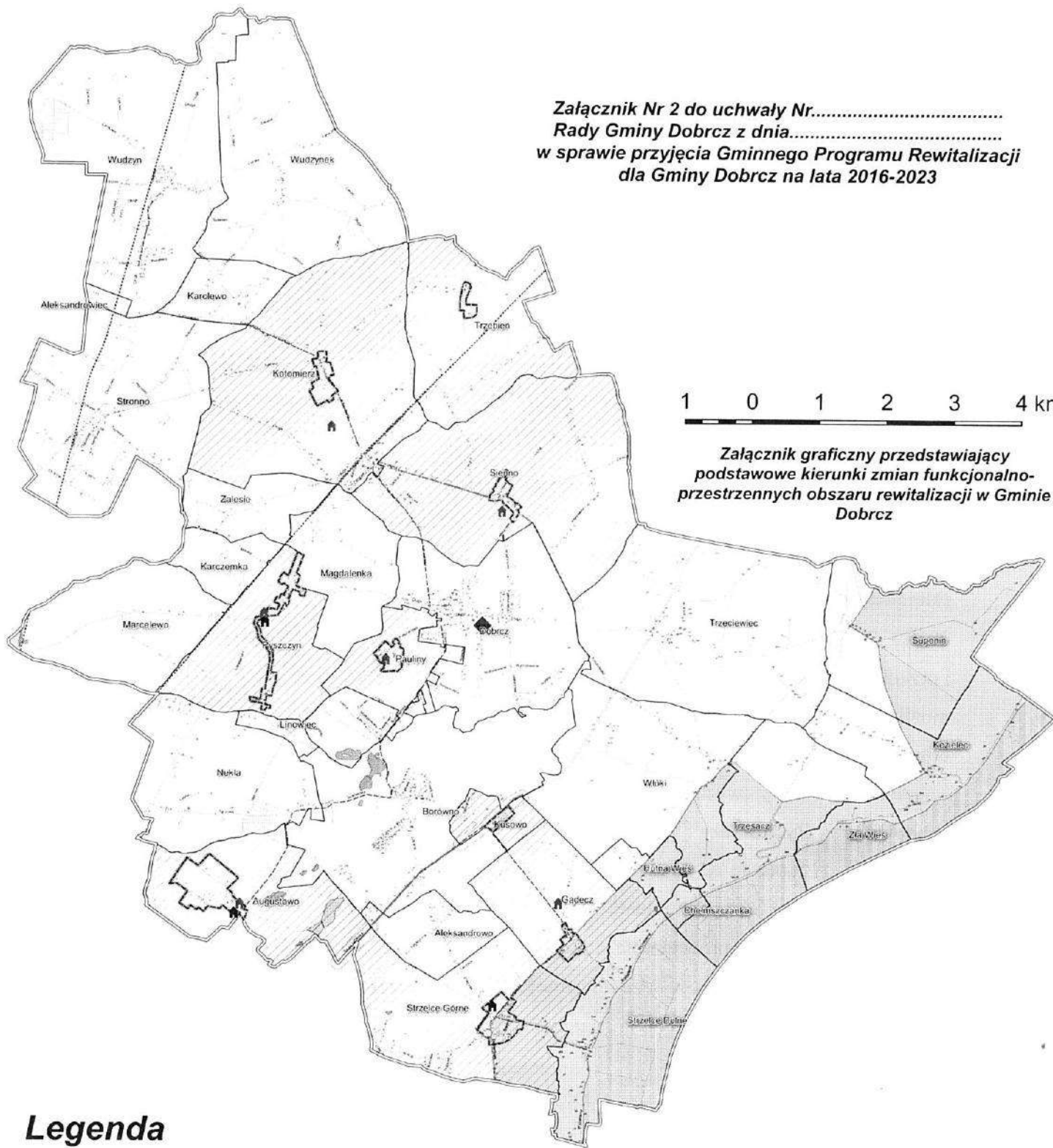
Dostępne strony internetowe

- www.stat.gov.pl,
- www.geoportal.gov.pl,
- www.funduszeuropejskie.gov.pl,
- www.mojregion.eu
- www.deminimis.gov.pl

**Załącznik Nr 2 do uchwały Nr.....
Rady Gminy Dobrcz z dnia.....
w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji
dla Gminy Dobrcz na lata 2016-2023**

1 0 1 2 3 4 km

**Załącznik graficzny przedstawiający
podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-
przestrzennych obszaru rewitalizacji w Gminie
Dobrcz**

Legenda

- obszar zdegradowany
- obszar rewitalizacji
- granica Gminy
- granice sołectw
- planowana strefa inwestycyjna

DROGI

- krajowe
- wojewódzkie
- powiatowe
- gminne i pozostałe
- istniejące ścieżki rowerowe
- koleje
- Istniejące obiekty publicznej infrastruktury umożliwiającej prowadzenie zajęć aktywizujących
- Istniejące obiekty publicznej infrastruktury: sportu, rekreacji i place zabaw

PLANOWANE OBIEKTY PUBLICZNEJ INFRASTRUKTURY

- Gminne Centrum Sportu i Rekreacji
- Mini Centrum Sportowe
- Pozostałe planowane obiekty publicznej infrastruktury sportu, rekreacji i place zabaw
- Pozostałe planowane obiekty publicznej infrastruktury umożliwiającej prowadzenie zajęć aktywizujących
- planowane ścieżki pieszo-rowerowe

OCHRONA PRZYRODY

- Obszar Natura 2000 - Dolina Dolnej Wisły (PLB040003)
- Obszar Natura 2000 - Sołeczka Dolina Wisły (PLH040003)
- Użytki ekologiczne
- Rezerwat Augustowo
- Otulina Rezerwatu Augustowo
- Nadwiślański Park Krajobrazowy
- Pomniki przyrody

UZASADNIENIE

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 poz. 1777), określa zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji. Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy, zostało uznane za zadanie własne.

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Wójt Gminy Dobrcz zaprosił wszystkich Mieszkańców, Sołtysów, Radnych, Przedsiębiorców i inne podmioty i grupy aktywne do udziału w konsultacjach społecznych prezentujących założenia dotyczące Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrcz na lata 2016 - 2023. Wszystkie zainteresowane osoby miały możliwość zapoznania się z dokumentacją i przedstawienia własnych uwag i projektów w terminie od 17 czerwca do 17 lipca 2016 r. Taką możliwość dawało również spotkanie otwarte dotyczące opracowanej dokumentacji. Spotkanie odbyło się 12 lipca o godzinie 11.00 w Urzędzie Gminy Dobrcz.

Wójt Gminy wystąpił do właściwych organów, tj. Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy z prośbą o odstąpienie od konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu. Posiadając pozytywne uzgodnienia organów, Wójt Gminy Dobrcz odstąpił od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Biorąc pod uwagę powyższe informacje stwierdza się, że podjęcie uchwały jest zasadne.

Przewodniczący
Urząd Gminy Dobrcz
